

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Erik Pälikkö

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelu

Analyysi arvostamisesta ja DEMPE-toimintojen kohdentamisesta

Laskentatoimen ja rahoituksen
yksikkö
Talousoikeuden pro gradu -
tutkielma
Kauppatieteiden
maisteriohjelma

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Rahoituksen ja laskentatoimen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Erik Pälikkö		
Tutkielman nimi:	Mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelu: Analyysi arvostamisesta ja DEMPE-toimintojen kohdentamisesta		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Juha Lindgren		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	89

TIIVISTELMÄ:

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee aineettoman omaisuuden, erityisesti mallioikeuksien ja tavaramerkkien, siirtohinnoittelua kansainvälisissä konsernirakenteissa. Tutkielman tavoitteena on selvittää, millä oikeudellisilla ja siirtohinnoittelua koskevilla perusteilla näiden aineettomien oikeuksien markkinaehtoinen arvo määritetään konsernin sisäisissä liiketoimissa sekä millaisia rajoja siirtohinnoittelusäätely asettaa verosuunnittelulle. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 §:ää sekä sen vuonna 2022 voimaan tullutta muutosta (1142/2021). Muutosta analysoidaan lain sanamuodon, lain esitöiden (HE 188/2021 vp) sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden perusteella.

Tutkielmassa tarkastellaan mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvonmäärittämismenetelmiä siirtohinnoittelussa. Keskeisiä tarkasteltavia menetelmiä ovat vertailukelpoiseen markkinahintaan perustuva menetelmä (CUP), kustannusperusteinen menetelmä, liiketoiminnan ylijäämämenetelmä (profit split) sekä Relief from Royalty -menetelmä. Näitä menetelmiä arvioidaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden markkinaehtoperiaatteen näkökulmasta sekä suhteessa aineettoman omaisuuden taloudelliseen hyödyntämiseen.

Tutkielmassa hyödynnetään DEMPE-analyysiä (Development, Enhancement, Maintenance, Protection, Exploitation) aineettoman omaisuuden arvonmuodostuksen tarkastelussa. DEMPE-analyysin avulla arvioidaan, miten aineettoman omaisuuden kehittämiseen, ylläpitämiseen, suojaamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät toiminnot sekä niihin liittyvien riskien kontrollointi vaikuttavat siirtohintojen markkinaehtoiseen määrittämiseen. Tutkielmassa esitetyn esimerkkitapauksen avulla havainnollistetaan, miten konserniyritysten välinen toiminnallinen analyysi vaikuttaa aineettomien oikeuksien siirtohinnoitteluun.

Tutkielma on oikeusdogmaattinen tutkimus, jossa analysoidaan ja systematisoidaan voimassa olevaa oikeutta aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten VML 31 §:n vuoden 2022 muutos on vaikuttanut etuyhteysliiketoimien arviointiin sekä siihen, missä määrin muutoksen vaikutuksia voidaan arvioida tilanteessa, jossa uuden säätelyn soveltamisesta on vielä rajallisesti oikeuskäytäntöä.

AVAINSANAT: Finto: <http://finto.fi/yso/fi/?clang=fi&anylang=on>

Sisällys

Lyhenteet	6
Oikeustapausluettelo	7
Johdanto	8
1.1 Johdanto tutkielman aiheeseen	8
1.1.1 Mitä on siirtohinnoittelu?	8
1.1.2 Mikä on siirtohinnoittelun tarkoitus	11
1.1.3 Mallioikeudet ja tavaramerkit	14
1.2 Tutkimuskysymykset	16
1.3 Tutkimusmenetelmä	18
1.4 Siirtohinnoittelun lainsäädännön taustaa	20
1.5 VML 31 § (1041/2006) siirtohinnoitteluoikaisu	21
1.6 VML 31 § (1142/2021) siirtohinnoitteluoikaisu	28
1.7 Siirtohinnoitteludokumentointi	33
1.8 Siirtohinnoitteluoikaisu verovelvollisen vahingoksi	37
1.9 Markkinaehtoperiaatteen määrittely	37
2 Mallioikeudet ja tavaramerkit	42
2.1 Mallioikeus	42
2.2 Tavaramerkit	44
3 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien markkinaehtoisuuden määrittäminen OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa	48
3.1 Markkinaehtoperiaate ja aineettomat oikeudet OECD:n ohjeissa	48
3.2 OECD:n ohjeiden soveltaminen mallioikeuksiin ja tavaramerkkeihin	51
3.3 OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla	54
3.4 Siirtohinnoitteludokumentoinnin tavoitteet mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelussa	57
3.5 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien huomiot markkinaehtoisuuden täyttymisestä	58
4 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvonmääritys	60

4.1	Taloudellinen arvonmääritys siirtohinnoittelussa	60
4.1.1	Markkina-arvomenetelmä	62
4.1.2	Kustannusmenetelmä	64
4.1.3	Ylijäämämenetelmä	66
4.1.4	Diskontattu kassavirtamenetelmä	69
4.1.5	Relief From Royalty -menetelmä	71
4.2	Arvonmääritysmenetelmien suhde DEMPE-analyysiin	73
5	Mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelu käytännössä	76
5.1	Toimintoanalyysi	76
5.1.1	Konsernirakenne ja DEMPE toiminnot	77
5.1.2	Vertailukelpoisuus analyysi	78
5.1.3	Valitut siirtohinnoittelumenetelmät vertailukelpoisuusanalyysin perusteella	80
5.1.4	Mallioikeuksien ja tavaramerkkien riskit	82
5.1.5	Mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelu konsernissa	82
5.1.6	Toimintoanalyysin suhde VML 31 §:n tuomaan muutokseen	83
6	Johtopäätökset	87
	Lähteet	90
	Virallislähteet	98

Lyhenteet

Dempe Development, Enhancement, Maintenance, Protection and Exploitation of intangible assets

RFR Relief From Royalty

TP-catalyst Moody's Tax & Transfer pricing tool

EBIT Earnings before interest and taxes

CUP Comparable uncontrolled price

MAP Mutual agreement procedure

TNMM Transactional net margin method

EUT Euroopan unionin tuomioistuin

KHO Korkein hallinto-oikeus

EUIPO Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto

EU Euroopan unioni

VML Laki verotusmenettelystä

EY Euroopan yhteisöjen komissio

HE Hallituksen esitys

TVL Tuloverolaki

OECD Organisation for Economic co-operation and development

Oikeustapausluettelo

KHO 2013:36

KHO 2014:119

KHO 2012:94

KHO 2018:173

KHO 2021:127

KHO 2024:2204 (Julkaisematon)

KHO 2021:66

KKO 2010:12

EUT C-1683/17

EUT C-273/00

Johdanto

1.1 Johdanto tutkielman aiheeseen

1.1.1 Mitä on siirtohinnoittelu?

Siirtohinnoittelulla tarkoitetaan samaan yrityskonserniin kuuluvien yhtiöiden välisten etuyhteysliiketoimien hinnoittelua markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Markkinaehtoperiaatteen mukaan etuyhteysosapuolten väliset liiketoimet tulee hinnoitella samoin ehdoin kuin toisistaan riippumattomien osapuolten välillä vastaavissa olosuhteissa.¹ Etuyhteysliiketoimilla tarkoitetaan liiketoimia, joita käydään keskenään etuyhteydessä olevien osapuolten välillä. Etuyhteys syntyy esimerkiksi silloin, kun yhdellä yrityksellä on määräysvalta toiseen yritykseen.² Kun konserniyhtiöt käyvät keskenään kauppaa tavaroista, palveluista, rahoituksesta tai aineettomasta omaisuudesta, näille liiketoimille määritetään siirtohintaa. Tästä muodostuu kysymys, miten konserniyhtiöiden verotettava tulos määräytyy siirtohinnoittelun tilanteessa? Kun perspektiiviä laajennetaan, ovat siirtohinnoittelukysymykset laajoja kokonaisuuksia ja niillä on vaikutusta myös siihen, miten kansainvälisten konsernien välille muodostuu verotettavaa tuloa sekä siihen, mille valtiolle verotusoikeus kuuluu.³

Kun näkökulmaa laajennetaan, vähittäiskaupan ohella konserniyhtiöt tarjoavat toisilleen myös palveluita, rahoitusta sekä aineetonta omaisuutta, kuten tavaramerkkien ja mallioikeuksien käyttöoikeuksia. Kun aineellista tai aineetonta omaisuutta siirretään rajojen yli konserniyhtiöltä toiselle samaan konserniin kuuluvalle yksikölle, siirto on hinnoiteltava markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.⁴ Markkinaehtoperiaatteen mukainen hinnoittelu varmistaa, että konserniyhtiöiden väliset liiketoimet hinnoitellaan samoin ehdoin kuin riippumattomien osapuolten välillä. Tämän avulla pyritään

¹ OECD 2022, Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. Kohdat, 1.8-1.13

² Verohallinto – Siirtohinnoittelu ja Laki verotusmenettelystä 31 § 4 momentti

³ Verohallinto - Siirtohinnoittelu

⁴ Ks. Anita Isomaa-Myllymäki, 2016. Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus S.70-77

takaamaan, että verotettava tulo kohdentuu valtioihin sen mukaisesti, missä taloudellinen toiminta ja arvonluonti tapahtuvat.⁵

OECD⁶ siirtohinnoitteluohjeet muodostavat keskeisen kansainvälisen tulkintalähteen markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa. Ohjeissa esitetään yksityiskohtaiset periaatteet siitä, miten etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuutta arvioidaan ja millä menetelmillä siirtohintoja voidaan määrittää. Yhä suurempi osa maailmankaupasta käydään konsernien välisten etuyhteysosapuolten välillä.⁷ Siirtohinnoittelu ja valtioiden välinen verotusoikeuden jakaminen ovat muodostuneet keskeisiksi kysymyksiksi kansainvälisessä verotuksessa, koska merkittävä osa kansainvälisestä kaupasta tapahtuu monikansallisten konsernien sisäisinä liiketoimina. Siirtohinnoittelukysymykset ovat laajentumassa koskemaan yhä laajempaa osaa konserneja ja yhä useampaa valtiota, sillä jokainen haluaa varmistaa veropohjan yhtenäisyyden ja jakautuvan tulon verotusoikeuden oikeiden yhtiöiden ja yhtiöiden kotivaltioiden välillä.⁸

Verotusoikeuden määräytymiseen vaikuttaa ensisijaisesti se, miten valtiot verottavat tuloa. Verotustavat voidaan karkeasti jakaa asuinvaltio- ja lähdevaltioperiaatteeseen tai vastaavasti molempiin, jota kutsutaan kohdevaltioperiaatteeksi.⁹ Asuinvaltioperiaatteella tarkoitetaan, että tulon verotusoikeus kuuluu sille valtiolle, jossa yhtiön katsotaan olevan sijoittunut. Lähdevaltioperiaatteella tarkoitetaan, että verotusoikeus kuuluu sille valtiolle, josta tulo katsotaan olevan peräisin, riippumatta siitä, onko verovelvollinen kyseisen valtion asukas. Viimeisimpänä kohdevaltioperiaatteella tarkoitetaan, että voitot verotettaisiin siinä valtiossa, missä hyödykkeet myydään lopulliseen kulutukseen.¹⁰ Siirtohinnoittelussa konserniyhtiöitä käsitellään erillisyyhtiöperiaatteen¹¹ mukaisesti eli jokainen konserniyhtiö nähdään omana

⁵ OECD 2022, TPG. Kohdat 1.14-1.15

⁶ Organisation for Economic Co-operation and Development

⁷ Valtioneuvosto, 2014. Siirtohinnoittelu opas kansainvälistyvälle yritykselle S.11

⁸ Verohallinto – Tietoa siirtohinnoittelusta

⁹ Verohallinto 2015, S.137-140 Listaus ei ole tyhjentävä, mutta tässä käsitellään ne verot, jotka ovat tämän tutkielman piirissä.

¹⁰ Yle, 2014, Yritysverotuksen kuuma kysymys: Lähdevaltio-, asuinvaltio- vai kohdevaltioperiaattella?

¹¹ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 15-17

yhtiönään ja yksikkönä siinä valtiossa missä se sijaitsee. Tämän perusteella voidaan estää kansainväliselle konsernille kaksinkertaisenverotuksen syntyminen jokaisessa valtiossa, jossa konserniyhtiöt operoivat. Erillisyyhtiöperiaatteen mukaan konserniyhtiöitä kohdellaan toisistaan erillisinä toimijoina. Tämän vuoksi niiden väliset etuyhteysliiketoimet on hinnoiteltava markkinaehtoisesti, jotta oikea elinkeinotulo ja sitä kautta oikea verotus voidaan määrittää.¹²

Tässä Pro gradu -tutkielmassa keskitytään siirtohinnoittelukysymyksiin tavaramerkkien ja mallioikeuksien näkökulmasta, sivuten suomalaisessa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä tapahtuneita ratkaisuja sekä sitä, millaisia vaikutuksia näillä on ollut etuyhteysliiketoimien siirtohinnoittelussa. Tavaramerkkien ja mallioikeuksien osalta tutkielman pääpiirre on erityisesti niiden arvonmäärityksessä ja siirtohinnoittelu menetelmän valinnassa sekä arvostamisessa.

Mallioikeudet ja tavaramerkit ovat aineetonta omaisuutta. Juuri aineettoman omaisuuden erityispiirteiden vuoksi siihen liittyvät siirtohinnoittelu- ja verokysymykset muodostavat laajoja, mutta ajankohtaisia kokonaisuuksia, sillä aineeton omaisuus kattaa merkittävän osan maailmanlaajuisten konsernien liiketoiminnan arvosta.¹³

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan mallioikeuksien ja tavaramerkkien laillinen omistajuus ei määritä automaattisesti sitä, että aineettomien oikeuksien omistaja olisi oikeutettu niiden hyödyntämisestä syntyneeseen tuloon. Vastaavasti syntyneestä tulosta tulee maksaa korvausta kaikille niille konserniyhtiölle, jotka ovat osallistuneet tavaramerkkien ja mallioikeuksien kehittämiseen, rahoittamiseen tai riskien kantamiseen kokonaisuudessaan tai osittain. Markkinaehtoinen korvaus maksetaan konserniyhtiöiden välillä luonnollisesti tehtyjen toimintojen suhteessa samalla tavalla kuin toinen yhtiö olisi toiminnon tuottanut.¹⁴

¹² OECD 2022, TPG, Johdanto

¹³ Verohallinto - Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu

¹⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 6.44-6.52

Tutkielma tarkastelee vuoden 2022 muutosta verotusmenettelystä annettuun lakiin, erityisesti siirtohinnoitteluoikaisua koskevaan 31 §:ään tehtyä uudistusta. Muutosta analysoidaan siitä näkökulmasta, miten se on vaikuttanut etuyhteysliiketoimien siirtohinnoitteluun. VML 31 §:n uudistuksessa lakiin lisättiin säännökset etuyhteysliiketoimen määrittämisestä sen tosiasiallisen sisällön perusteella sekä mahdollisuudesta sivuuttaa liiketoimi poikkeuksellisissa tilanteissa. Sivuttaminen edellyttää kuitenkin, ettei liiketoimelle voida vahvistaa markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa.¹⁵ Tämän uudistuksen myötä verovelvollisen tulee kiinnittää enemmän huomiota siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden varmistamiseksi ja siihen, että siirtohinnoittelumenetelmä on sovelias liiketoimelle. Kun liiketoimi määritetään markkinaehtoiseksi sen tosiasiallisen sisältönsä mukaan jo verovelvollisen toimesta, sillä saavutetaan seuraaville vuosille parempaa ennakoitavuutta verotuksellisen oikeellisuuden osalta.

Tutkielman keskeinen oikeudellinen ongelma on, miten mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvonmääritys siirtohinnoittelussa täyttää VML 31 §:n ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden vaatimukset erityisesti lainmuutoksen jälkeen.

1.1.2 Mikä on siirtohinnoittelun tarkoitus?

Siirtohinnoittelun tarkoituksena vero-oikeudellisessa kontekstissa on varmistaa, että konserniyhtiöiden väliset liiketoimet hinnoitellaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Tämän avulla pyritään varmistamaan, että konsernin verotettava tulo kohdentuu valtioihin sen mukaisesti, missä taloudellinen toiminta ja arvonluonti tapahtuvat.¹⁶

Konsernin menestys on kaikkien sen erillisyhtiöiden etu, kun taas yhden yhtiön tappio voi heijastua negatiivisesti myös muihin konserniyhtiöihin. Tämä yhteinen intressi voi

¹⁵ HE 188/2021 vp, S.24-26

¹⁶ OECD 2022, TPG, kohdat 1.11 – 1.15

kuitenkin johtaa siihen, etteivät etuyhteysliiketoimet aina saavuta täydellistä markkinaehtoisuutta, johon kaksi toisistaan riippumatonta toimijaa olisi päätyntä.¹⁷

Siirtohinnoittelu voi koskea konsernin sisäisiä tavara- ja palvelukauppoja, rahoitusjärjestelyjä sekä aineettoman omaisuuden, kuten tavaramerkkien ja mallioikeuksien, lisensointia tai luovutusta. Markkinaehtoisuuden toteutuminen on varmistettava kaikissa konsernin sisäisissä hinnoittelutilanteissa riippumatta siitä, millaisesta liiketoimesta on kyse.¹⁸

Siirtohinnoittelun kysymyksiä voidaan havainnollistaa seuraavan esimerkin avulla:

Konserniyhtiö X omistaa arvokasta aineetonta omaisuutta, esimerkiksi mallin tai tavaramerkin, jonka käyttöoikeuden se siirtää konserniyhtiön Y käyttöön. Konserniyhtiö Y hyödyntää tätä aineetonta omaisuutta omassa toiminnassaan parantaen liiketoimintansa tehokkuutta ja kasvattaen markkinaosuuttaan. Kun konserniyhtiö X luovuttaa tämän aineettoman omaisuuden käyttöoikeuden etuyhteysosapuolelle Y, siirto tulee hinnoitella markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että käyttöoikeuden hinta tulee määrittää samalla tavalla kuin jos liiketoimi olisi tapahtunut kahden toisistaan riippumattoman osapuolen välillä.¹⁹

Konserniyhtiöiden tulisi saada korvaus niiden suorittamien toimintojen, käyttämien varojen ja kannettujen riskien perusteella. Tämä vastaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa esitettyä toiminto-, varallisuus- ja riskianalyysiin perustuvaa arviointia. Esimerkiksi kilpailijat tai muut toimijat eivät luovuta aineetonta omaisuuttaan muiden käyttöön ilman vastiketta.²⁰

¹⁷ Helminen, (2001/2006). Kansainvälinen verotus. Kohta 9. Kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiä

¹⁸ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S.51-55

¹⁹ OECD 2022, TPG. kohdat 7.10-7.14

²⁰ Ks. Raunio- Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 54

Jos konserniyhtiöt X ja Y toimivat eri valtioissa, siirtohinnoittelulla on suora vaikutus siihen, kuinka konsernin verotettava tulo jakautuu näiden valtioiden välillä. Tämän vuoksi siirtohinnoittelua koskevat säännökset ovat keskeinen osa kansainvälistä vero-oikeutta.²¹

Jos asiaa tarkasteltaisiin puolueettomasta näkökulmasta, huomataan, että konserniyhtiön X maassa arvonluonti on tapahtunut myös maassa X, jolloin aineettomien oikeuksien hyödyntämisestä muodostuva korvaus kuuluisi verotettavaksi myös maassa X. Siirtohinnoittelussa on tarkoitus määrittää juuri tämä hinta X maan veroviranomaiselle, jotta voitaisiin määrittää oikeudenmukainen verotuksen jakaantuminen suhteessa konserniyhtiön arvonluontiin.²²

Jotta siirtohinnoittelua voidaan ymmärtää syvällisesti, on tärkeää avata keskeiset käsitteet, jotka vaikuttavat siirtohinnoittelussa taustalla. Näitä ovat markkinaehtoperiaate (arm's length principle), erillisyhtiöperiaate ja etuyhteysliiketoiminta. Nämä käsitteet muodostavat vahvan perustan siirtohinnoittelunkysymysten käsittelylle ja auttavat hahmottamaan siirtohinnoittelun taustalla olevaa ajattelutapaa ja käytäntöä. Kun ymmärrämme tämän taustalla olevan ideologian, voimme tarkastella tarkemmin siihen vaikuttavia sääntelyjä kansainvälisellä sekä kansallisella tasolla.

Markkinaehtoperiaatteen taustalla vaikuttaa ajatus, jossa verotuksessa kansainvälisiä konserniyhtiötä käsitellään erillisinä yksiköinä, eikä konsernia arvioida yhtenä kokonaisuutena. Tämä tarkoittaa, että konsernin sisällä tulot ja menot on jaettava asianmukaisesti oikeille osille konsernia oikeassa suhteessa. Konserniin kuuluvien yhtiöiden on noudatettava sisäisissä liiketoimissaan samoja ehtoja ja hintoja, joita sovellettaisiin riippumattomien yhtiöiden välillä. Tämä edellyttää niin kutsutun markkinaehtoperiaatteen (arm's length principle) noudattamista.²³

²¹ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus, kohta 9. Markkinaehtoperiaate

²² Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus, kohta 9. Globaalin tulon allokointi

²³ Helminen, (2001/2026). kansainvälinen verotus kohta 9. Markkinaehtoperiaate

Suomessa Verohallinto on antanut ohjeistuksen, jonka mukaan markkinaehtoperiaatteen soveltamisen ehtona on erillisyyhtiöperiaate.²⁴ Yhtiöiden verotuksessa noudatettava erillisyyhtiöperiaate tarkoittaa sitä, että konsernia ei käsitellä verotuksessa yhtenä kokonaisuutena, vaan jokainen konserniin kuuluva yhtiö arvioidaan itsenäisenä verovelvollisena.²⁵ Tämän periaatteen vuoksi on tärkeää, että konserniyhtiöt kohdistavat oikean määrän tuloja kullekin yhtiölle, jotta verotettava tulos muodostuu asianmukaisesti.

Edellä mainittujen käsitteiden ohella keskeistä on etuyhteysliiketoimien tunnistaminen ja muodostuminen. Etuyhteyden ja etuyhteysliiketoimien merkitys siirtohinnoittelussa on olennainen, ja on tärkeää kyetä arvioimaan, milloin etuyhteys syntyy. VML 31 §:n mukaan osapuolet muodostavat etuyhteyden, jos heidän välillään on määräysvaltasuhde. Tämä vaikuttaa siirtohinnoittelun tarkasteluun osapuolten välisissä liiketoimissa.

Suomen kansallisten siirtohinnoitteluohjeiden, lainsäädännön ja oikeuskäytännön ohella siirtohinnoittelun käsitteitä ja soveltamista käsitellään myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeessa. Tässä tutkielmassa OECD:n ohjeen sisältöä ja sen suhdetta Suomen kansalliseen lainsäädäntöön tarkastellaan luvussa kolme.

1.1.3 Mallioikeudet ja tavaramerkit

Mallioikeudet ja tavaramerkit ovat siirtohinnoittelussa osa aineetonta omaisuutta (intangible assets), jota käsitellään OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa erityisenä siirtohinnoittelun osa-alueena. Kansainvälisissä konserneissa merkittävä osa arvonluonnista perustuu aineettoman omaisuuden hyödyntämiseen, kuten tavaramerkkeihin, teknologiaan ja muihin immateriaalioikeuksiin.²⁶ Aineeton omaisuus voi luoda yritykselle merkittävää taloudellista arvoa, minkä vuoksi sen siirtoihin ja

²⁴ Verohallinto – Siirtohinnoittelu

²⁵ Malmgren – Myrsky, 2020. Elinkeinotulon verotus S. 516

²⁶ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 227-229

hyödyntämiseen liittyvät verokysymykset ovat keskeisiä kansainvälisessä verotuksessa.²⁷ Siirtohinnoittelussa on tärkeää huomioida missä valtiossa yhtiö on toiminut ja ollut luomassa aineetonta omaisuutta, jota on hyödynnetty konsernin muissa yhtiöissä ja sen avulla on pystytty luomaan arvoa konsernin liiketoiminnoissa. Kriittisenä tekijänä on selvittää, paljonko arvoa aineeton omaisuus on luonut konsernille ja laajemmassa perspektiivissä se, minkä arvoisena aineetonta omaisuutta pidetään konsernissa. Verohallinnon siirtohinnoitteluohjeiden mukaisesti aineettomalle omaisuudelle arvonmääritys on sen luonteen vuoksi hankalaa ja, se täytyy tehdä lähtökohtaisesti tapauskohtaisesti.²⁸ Tässä Pro gradu -tutkielmassa tutkitaan aineettomista omaisuuseristä vain tavaramerkkien ja mallioikeuksien siirtohinnoitteluun ja niiden arvon määrittämiseen.

Tavaramerkit ja mallioikeudet ovat määritelty osana aineetonta omaisuutta ja vastaavasti niitä vahvistaa Verohallinnon antamat ohjeistukset ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeet. OECD:n siirtohinnoitteluohjeet vahvistavat aineettomia oikeuksia kokonaisuutena seuraavalla tavalla:

“...the word “Intangible” is intended to address something which is not a physical asset or a financial asset, which is capable of being owned or controlled for use in commercial activities, and whose use or transfer would be compensated had it occurred in a transaction between two independent parties in comparable circumstances.”²⁹

Aineettoman omaisuuden määrittely on tärkeää, koska se antaa kokonaiskuvan tavaramerkkien ja mallioikeuksien siirtohinnoitteluohjeiden tulkintaan. Tätä vahvistaa valtioiden omien verotuskäytäntöjen vahvistuminen aineettomien omaisuuksien kohdalla. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan aineettomaan omaisuuteen kuuluvat muun muassa patentit, tavaramerkit, tekijänoikeudet, liikesalaisuudet sekä

²⁷ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 222

²⁸ Verohallinto – Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu

²⁹ OECD 2022, TPG, kohta 6.6

muut teollisoikeudet, joita voidaan hyödyntää kaupallisessa toiminnassa. Tämä listaus voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään: toisaalta kaupallisiin aineettomiin oikeuksiin, ja toisaalta markkinasidonnaisiin aineettomiin omaisuuksiin, kuten tavaramerkkeihin.³⁰ Mallioikeudet puolestaan kuuluvat teollisoikeudelliseen omaisuuteen, jonka tarkoituksena on suojata teollisen muotoilun ulkoasua ja sen ominaisuuksia.³¹ Mallioikeudet ovat osa konsernien aineetonta omaisuutta, jota voidaan verrata samalla tavalla kuin tavaramerkkejä. Mallioikeuksien erityispiirteenä on, että niiden avulla voidaan suojata tuotteen tai sen osan ulkomuotoa, kuten muotoa, kuviointia tai koristelua.³² Mallioikeudet kuuluvat teollisoikeudellisen suojan piiriin ja niiden tarkoituksena on suojata teollisen muotoilun visuaalisia ominaisuuksia.³³

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkielman tavoitteena on arvioida aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelua vero-oikeudellisesta näkökulmasta erityisesti mallioikeuksien ja tavaramerkkien osalta. Tutkimuksessa keskitytään siihen, miten mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvo määritetään konsernin sisäisissä liiketoimissa sekä siihen, millaisia oikeudellisia rajoja siirtohinnoittelusääntely asettaa verosuunnittelulle. Näitä rajoja ja riskejä tarkastellaan analysoimalla VML 31 §:ää, sen esitöitä sekä asiaan liittyvää oikeuskäytäntöä ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeita. Erityinen huomio kiinnitetään lain verotusmenettelystä (VML) 31 §:n muutokseen ja sen vaikutuksiin siirtohinnoittelun arviointiin.

Tutkielman ensimmäinen tutkimuskysymys on, miten mallioikeuksille ja tavaramerkeille määritetään arvo siirtohinnoittelussa ja kuinka VML 31 §:n muutos on vaikuttanut tähän arvonmäärittelyyn. Kysymykseen vastataan analysoimalla siirtohinnoittelua koskevaa kansallista sääntelyä, erityisesti VML 31 §:ää ja sen esitöitä, sekä OECD:n

³⁰ OECD 2022, TPG, kohdat 6.15-6.23

³¹ Pihlajarinne - Alen – Mansnerus ym. - Yritysoikeus 2020 5. Mallioikeus

³² ks. MAO 464/17, jossa käsiteltiin Abloy:n mallioikeutta loukkaavaa mallirekisteröintiä.

³³ Haarmann, 2015. Immateriaalioikeus S.213-215

siirtohinnoitteluohjeita. Lainmuutoksen vaikutusta arvioidaan vertailemalla ennen ja jälkeen muutoksen vallinnutta oikeustilaa. Arvio perustuu erityisesti VML 31 §:n sanamuotoon, hallituksen esitykseen (HE 188/2021 vp), OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin sekä ennen lainmuutosta muodostuneeseen oikeuskäytäntöön. Koska lainmuutoksen jälkeistä oikeuskäytäntöä on vielä vähän, muutoksen vaikutuksia tarkastellaan ensisijaisesti oikeuslähteitä systemaattisesti tulkitsemalla.

Toisena tutkimuskysymyksenä tarkastellaan, mitkä OECD:n siirtohinnoitteluohjeet soveltuvat mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtoihin kansainvälisissä konserneissa. Kysymyksen tarkastelu perustuu OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden systemaattiseen analyysiin, erityisesti aineettomia oikeuksia koskevien lukujen osalta. Soveltuvuutta arvioidaan oikeusdogmaattisesti pohtimalla, missä määrin ohjeet tarjoavat toimivan viitekehyksen tilanteisiin, joissa markkinaehtoisen hinnan määrittäminen on käytännössä haastavaa.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä selvitetään, millaisia vero-oikeudellisia riskejä liittyy mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoitteluun konsernien sisällä. Riskiarviointi perustuu siirtohinnoittelua koskevaan oikeuskäytäntöön, veroviranomaisten ohjeisiin sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa esitettyihin periaatteisiin. Riskien arvioinnissa keskitytään erityisesti tilanteisiin, joissa aineettomien oikeuksien arvonmäärittäminen voidaan katsoa poikkeavan markkinaehtoperiaatteesta.

Tutkielman neljäntenä tutkimuskysymyksenä tarkastellaan, missä määrin konsernien sisäisillä tavaramerkki- ja mallioikeussiirroilla voidaan saavuttaa verohyötyjä siirtohinnoittelusääntelyn puitteissa sekä missä kulkevat hyväksyttävän verosuunnittelun oikeudelliset rajat. Kysymystä tarkastellaan arvioimalla verosuunnittelun sallittuja rajoja siirtohinnoittelusääntelyn puitteissa sekä pohtimalla,

missä määrin VML 31 §³⁴ ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeet rajoittavat verohyötyjen saavuttamista aineettomien oikeuksien siirroissa.

Näihin tutkimuskysymyksiin vastataan oikeusdogmaattisen menetelmän avulla analysoimalla voimassa olevaa oikeutta, oikeuslähteitä ja siirtohinnoittelua koskevaa ohjeistusta sekä tekemällä näihin perustuvaa vero-oikeudellista arviointia.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkielma on luonteeltaan oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimus. Oikeusdogmaattisen tutkimuksen tavoitteena on tulkita ja systematisoida voimassa olevaa oikeutta analysoimalla oikeusnormien sisältöä ja niiden välistä suhdetta. Tässä tutkielmassa tarkastellaan siirtohinnoittelua koskevaa sääntelyä erityisesti aineettomien oikeuksien, kuten mallioikeuksien ja tavaramerkkien, näkökulmasta. Oikeusdogmaattisessa tutkimuksessa analyysin kohteena ovat ensisijaisesti lainsäädäntö, lain esityöt, oikeuskäytäntö sekä oikeuskirjallisuus. Tässä tutkielmassa keskeisiä oikeuslähteitä ovat erityisesti verotusmenettelystä annetun lain 31 §, hallituksen esitys HE 188/2021 vp, siirtohinnoittelua koskeva oikeuskäytäntö sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, joita käytetään markkinaehtoperiaatteen ja siirtohinnoittelun tulkintalähteenä.³⁵

Tutkielmassa tarkastellaan erityisesti verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 §:ää ja sen muutosta sekä muutoksen vaikutusta siirtohinnoittelun arviointiin aineettomien oikeuksien osalta. Lainmuutoksen merkitystä arvioidaan analysoimalla hallituksen

³⁴ Ks. Verohallinto – Siirtohinnoitteluoikaisusäännös muuttui. Verohallinnon ohjeistus siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen muutosta (VML 31 §). Laajennettu verovuosisista 2022 alkaen, jolloin soveltaminen on käytännössä laajentunut käsittämään Suomen verosopimukseen sisältyvää siirtohinnoittelun koskevaa määräystä ja sen sisältöä. Muutoksessa sovelletaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeita kokonaisuudessaan. <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/siirtohinnoitteluoikaisus%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s/>

³⁵ Hirvonen, Ari: *Oikeustieteellinen tutkimus ja oikeusdogmatiikka*, 2011, s. 21–25.

esitystä (HE 188/2021 vp) sekä vertaamalla ennen lainmuutosta vallinnutta oikeustilaa uuden säännöksen sisältöön. Koska lainmuutoksen jälkeistä oikeuskäytäntöä on vielä rajallisesti, muutoksen vaikutuksia arvioidaan ensisijaisesti lain sanamuodon, esitöiden sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden perusteella.³⁶ Oikeusdogmaattisen analyysin avulla pyritään osoittamaan, miten veroviranomaisen puuttumiskynnys ja markkinaehtoperiaatteen tulkinta ovat muuttuneet erityisesti vaikeasti arvostettavien aineettomien oikeuksien kohdalla.

Tutkielmassa hyödynnetään lisäksi OECD:n siirtohinnoitteluohjeita, jotka toimivat kansainvälisesti keskeisenä tulkintalähteenä markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa ja joita myös Suomen verotuskäytännössä käytetään tulkinta-apuna siirtohinnoittelutilanteissa.³⁷ OECD:n ohjeiden soveltuvuutta arvioidaan systemaattisesti tarkastelemalla erityisesti aineettomia oikeuksia koskevia ohjeita sekä BEPS-hankkeen yhteydessä annettuja täsmennyksiä.³⁸ Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, missä määrin ohjeet soveltuvat käytännön tilanteisiin, joissa markkinaehtoisen hinnan määrittäminen on epävarmaa tai perustuu oletuksiin tulevasta tuottopotentialista.

Tutkielmassa arvioidaan siirtohinnoittelun tarkoituksenmukaisuutta, jossa punnitaan siirtohinnoittelusääntelyn toimivuutta ja sen asettamia rajoja konsernien sisäiselle verosuunnittelulle. Arvioinnin avulla pyritään perustelemaan, edistääkö voimassa oleva sääntely ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta vai aiheuttaako se epäselvyyttä erityisesti aineettomien oikeuksien arvonmäärittämisessä.

Tutkielman lähdeaineisto koostuu kansallisesta lainsäädännöstä, lain esitöistä, oikeuskäytännöstä, OECD:n siirtohinnoitteluohjeista sekä kotimaisesta ja kansainvälisestä vero-oikeudellisesta oikeuskirjallisuudesta. Kansainvälisen

³⁶ HE 107/2020 vp, S. 1–5 ja 34–40

³⁷ OECD 2022, TPG. kohdat 1.2-1.3

³⁸ OECD: *Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation, Actions 8–10 – Final Reports*, 2015 S. 55-60

kirjallisuuden avulla täydennetään kansallista tarkastelua ja tuodaan esiin siirtohinnoitteluun liittyviä tulkintakysymyksiä laajemmassa kontekstissa.

Tutkimusmenetelmä tukee asetettuihin tutkimuskysymyksiin vastaamista siten, että ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastataan vertailemalla VML 31 §:n mukaista oikeustilaa ennen ja jälkeen lainmuutoksen. Toiseen tutkimuskysymykseen vastataan arvioimalla OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden oikeudellista merkitystä ja asemaa kansallisessa oikeusjärjestelmässä. Kolmanteen tutkimuskysymykseen vastataan analysoimalla siirtohinnoittelua koskevaa oikeuskäytäntöä ja tunnistamalla keskeiset tulkintariskit. Neljänteen tutkimuskysymykseen vastataan arvioimalla verosuunnittelun sallittuja rajoja siirtohinnoittelusääntelyn ja veronkiertosäännöksen valossa.

1.4 Siirtohinnoittelun lainsäädännön taustaa

Siirtohinnoittelua koskevat säännökset otettiin verotusmenettelystä annettuun lakiin (VML) lakimuutoksella vuonna 2007, jolloin VML:ään lisättiin siirtohinnoitteluoikaisua koskeva säännös sekä siirtohinnoitteludokumentointia koskevat velvoitteet.³⁹ Siirtohinnoittelua koskevat säännökset ovat VML 31 §:n määräys siirtohintaoikaisusta, VML 14 a-e §:n säännökset siirtohinnoitteludokumentoinnista sekä VML 32 §:n 4 ja 5 momentin säännökset puutteellisesta siirtohinnoitteludokumentoinnista ja maakohtaisesta raportoinnista aiheutuvasta veronkorotuksesta. Tämän lisäksi VML 89 § sisältää säännökset keskinäisestä sopimusmenettelystä (Mutual Agreement Procedure, MAP), jota voidaan käyttää kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen siirtohinnoittelutilanteissa. Edellä mainittujen lisäksi VML 56 § mainitsee ennen 2022 tulleesta muutoksesta ja sen täsmentämisestä ennen VML 31 §:n muutosta.⁴⁰

³⁹ HE 107/2006 vp, s. 1–3.

⁴⁰ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 12-13

Suomessa verotuksessa noudatetaan vero-oikeudellista legaliteettiperiaatetta⁴¹, jonka mukaan verotuksen tulee perustua lakiin ja verotusta koskevat velvoitteet on säädettävä lailla. Periaate perustuu Suomen perustuslain 81 §:ään. Tämä tarkoittaa sitä, että verotuksen tulee perustua lakiin ja verotusta koskevat säännökset on annettava lain muodossa. Legaliteettiperiaate asettaa verolainsäädännölle korkeat täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimukset, jotta verovelvollisen oikeusvarmuus voidaan turvata.⁴²

1.5 VML 31 § (1041/2006) siirtohinnoitteluoikaisu

Verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 § sisältää säännökset etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisesta hinnoittelusta. Säännöksen perusteella veroviranomainen voi oikaista verovelvollisen tuloa, mikäli etuyhteysosapuolten välisessä liiketoimessa sovitut ehdot poikkeavat siitä, mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.⁴³ Säännös määrittelee, millä edellytyksillä siirtohinnoitteluoikaisua voidaan soveltaa. Siirtohinnoitteluoikaisulla tarkoitetaan sitä, että verovelvollisen verotettavaan tuloon lisätään määrä, joka olisi kertynyt, jos etuyhteysosapuolten välinen liiketoimi olisi toteutettu markkinaehtoisin ehdoin riippumattomien osapuolten välillä.⁴⁴ Jos verotarkastuksessa havaitaan virheitä etuyhteysliiketoimienhinnoittelussa verovuoden päättymisen jälkeen, siirtohinnoitteluoikaisua voidaan soveltaa pitkänkin ajan kuluttua.⁴⁵ Myös vuosia jälkikäteen tehdyt siirtohinnoitteluoikaisut ovat veronalaista tuloa samalla tavalla kuin verovuoden aikana tehdyt oikaisut.⁴⁶

⁴¹ Myrsky, Rabinä – Verotusmenettely ja muutoksenhaku S. 218 ” Perustuslain 81.1 ja 121.3 §:ssä säädetään verotuksessa noudatettavasta *legaliteettiperiaatteesta*: ”verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.” Tämä sääntely koskee nimenomaan aineellista verolainsäädäntöä, mutta säännökset edellyttävät myös, että verovelvollisen oikeusturvasta, erityisesti mahdollisuudesta hakea muutosta verotuspäätökseen, säädetään lailla. Mainituilla perustuslain säännöksillä on siten kytkentä myös verotusmenettelyyn ja muutoksenhakuun.”

⁴² Ks. Laki verotusmenettelystä ja Rabinä Timo, Verotusmenettely ja muutoksenhaku S.45-46

⁴³ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu 2018 S. 36

⁴⁴ Verohallinto – Siirtohinnoittelun dokumentointi kohta 6.5.3

⁴⁵ Siirtohinnoittelun oikaisu tilanteessa, verotusta voidaan oikaista VML 56 § mukaisesti eli kolmen vuoden kuluessa verovuoden päättymisestä. Jos tilanteessa on kysymys veronkierrosta on oikaisu mahdollista tehdä jopa 6 vuoden ajalta VML 56-57 § mukaisesti.

⁴⁶ Raunio – Karjalainen 2018, Siirtohinnoittelu S.50

Jotta pystymme tarkastella VML 31 §:n muutoksia tulee selvittää VML 31 §:n (1041/2006) sisältö:

”Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu. Liiketoimen osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa, jos liiketoimen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai kolmannella osapuolella on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta liiketoimen molemmissa osapuolissa. Osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella silloin, kun:

- 1) se välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen pääomasta;*
- 2) sillä välittömästi tai välillisesti on yli puolet toisen osapuolen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä;*
- 3) sillä välittömästi tai välillisesti on oikeus nimittää yli puolet jäsenistä toisen yhteisön hallitukseen tai siihen verrattavaan toimielimeen tai toimielimeen, jolla on tämä oikeus; tai*
- 4) sitä johdetaan yhteisesti toisen osapuolen kanssa tai se muutoin voi tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella.”⁴⁷*

VML 31 §:n säännöksessä muodostetaan etuyhteyden syntymistä ja tällaisiin liiketoimiin sovellettavaa hinnoittelua. Markkinaehtoperiaate määritellään lainkohdan ensimmäisessä momentissa, jossa etuyhteisosapuolten välinen hinnoittelu katsotaan markkinaehtoiseksi, jos se vastaa riippumattomien osapuolten välistä hinnoittelua

⁴⁷ HE 188/2021 vp S. 13-14

samankaltaisessa ja vertailukelpoisessa liiketoimessa. Toisessa momentissa käsitellään etuyhteyden muodostumista, joka on keskeistä tunnistaa, koska sen myötä syntyy ensimmäisessä momentissa esitetty markkinaehtoisen hinnoittelun vaatimus. Vaikka näissä momenteissa säännellään markkinaehtoisuudesta etuyhteydosapuolten liiketoimissa, säännöksessä ei kuitenkaan määritellä tarkasti millä keinoilla tai millä menetelmillä markkinaehtoinen siirtohintaa voidaan saavuttaa. Tämä muodostaa kysymyksen siitä, miten markkinaehtoinen hinta voidaan määritellä siirtohinnoittelun tilanteessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2014:119 arvioitiin VML 31 §:n soveltamisalaa tilanteessa, jossa veroviranomainen pyrki sivuuttamaan konsernin sisäisen rahoitusjärjestelyn. Tapauksessa oli kysymys siitä, voitiinko konsernin sisäinen hybridilaina verotuksessa käsitellä oman pääoman ehtoisena sijoituksena sen sijaan, että sitä olisi pidetty vieraan pääoman ehtoisena lainana. Tapauksessa käsiteltiin koron vähennyskelpoisuutta ja rahoitusjärjestelyiden sivuuttamista. Päätöksessä oikeudellinen arviointi perustuu suurelta osin VML 31 §:n soveltamiseen. Sen tarkastelu auttaa syventämään ymmärrystä VML 31 §:n sisällöstä, sen soveltamisrajoituksista ja siihen liittyvistä ristiriidoista.

KHO:n tapauksessa 2014:119 tarkasteltiin A Oy:n vuonna 2009 pääomistajaltaan B Oy:ltä saatua lainaa. A Oy oli merkinnyt lainasta kertyneet korot vähennyskelpoiseksi elinkeinotoiminnan tulostaan veroilmoituksessaan. Laina oli luokiteltu IFRS-hybridilainaksi, jota verotuksessa pidettiin vieraan pääoman kaltaisena. Ratkaisun keskeinen kysymys oli, voiko veroviranomainen VML 31 §:n 1 momentin nojalla sivuuttaa verovelvollisen toteuttaman liiketoimen ja käsitellä sen verotuksessa toisenlaisena liiketoimena. Lainaa katsottiin oman pääoman ehtoisena sijoituksena, joka pystyisi vaikuttamaan korkojen vähennyskelpoisuuteen A Oy:n verotuksessa. Ratkaisun perusteissa KHO katsoi, ettei liiketoimien uudelleen luonnehdinta ja sen sivuuttaminen ollut VML 31 §:n 1 momentin mukaisesti mahdollista.⁴⁸

⁴⁸ KHO 2014:119

KHO 2014:119 päätöksen oikeudellisessa arvioinnissa keskityttiin siihen, oliko Konserniverokeskuksella oikeus sivuuttaa kyseinen liiketoimi ja tulkita sitä verotuksellisesti eri tavalla. Kyseisessä tapauksessa oli kysymys siitä, voitiinko vieraan pääoman ehtoinen laina katsoa oman pääoman sijoitukseksi. Ratkaisussa tärkeässä asemassa oli tulkita koko liiketoiminnan uudelleenluonnehdinta, joka koski koko liiketoimen muuttamista, eikä pelkästään hinnan oikaisua. Tämän kaltaisella liiketoiminnan uudelleenluonnehdinnalla olisi merkittävä vaikutus sopimusosapuolten sopimusvapauteen. Lisäksi oli huomattava, että liiketoimen sivuuttaminen ja sen uudelleenluonnehdinta johtaisi tässä tapauksessa siihen, että vähennyskelpoisuus evättäisiin. Jos toisaalta arvioitaisiin toteutetun liiketoimen hintatason markkinaehtoisuutta, tarkasteltaisiin sitä, onko verovelvollinen lisännyt verotettavaan tuloonsa riittävän määrän tai vähentänyt oikeutetusti markkinaehtoisen hinnan mukaisen summan verotuksessaan.⁴⁹

KHO totesi ratkaisussaan, että liiketoimien sivuuttaminen ja uudelleenluonnehdinta edellyttäisi selkeää lain säännöstä, jotta se voitaisiin toteuttaa Konserniverokeskuksen esittämällä tavalla. VML 31 §:n 1 momentin sanamuoto ei antanut riittävän selvästi valtuuksia liiketoimien uudelleenluonnehdintaan toiseksi liiketoimeksi. Ratkaisussa todettiin, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeita voidaan käyttää markkinaehtoperiaatteen tulkintalähteenä, mutta niiden perusteella ei voida laajentaa kansallisen verolainsäädännön soveltamisalaa.⁵⁰ Keskeisenä syynä oli se että, OECD:n siirtohinnoitteluohjeita ei voida käyttää laajentamaan kansallista verolainsäädännön soveltamisalaa, joka on vastoin vero-oikeudellista legaliteettiperiaatetta. Jos kansallisen verolainsäädännön soveltamisalaa laajennettaisiin OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden perusteella, verotus ei perustuisi pelkästään kansalliseen verolainsäädäntöön, mikä johtaisi verovelvollisen oikeusturvan heikentymiseen.⁵¹

⁴⁹ KHO 2014:119

⁵⁰ KHO 2014:119

⁵¹ KHO 2014:119

Verrannollisesti hyväksyttävän liiketoimen uudelleenmuotoilu voisi pahimmassa tapauksessa johtaa kaksinkertaiseen verotukseen tai vastaavasti veronkorotukseen kansallisen veroviranomaisen toimesta. Jos, toisen valtion veroviranomainen olisi eri mieltä liiketoimien uudelleenmuotoilusta. Kyseinen menettely ei kuitenkaan ollut mahdollista VML 31 §:n Suomessa, sillä oli mahdollista, että markkinaehtoisuus ei toteutunut kansallisen verolainsäädännön mukaan samalla tavalla kuin OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa oli tarkoitettu.⁵²

Tapauksessa keskeiseksi muodostui KHO:n näkemys siitä, miten oikeudellisessa arvioinnissa sovellettiin VML 31 §:n 1 momenttia suhteessa OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin sekä lain sanamuodon tulkintaan. Vero-oikeudellisessa tarkastelussa todettiin, että VML 31 § 1 momentti ei sen sanamuodon perusteella salli liiketoimien sivuuttamista tai uudelleenluonnehdintaa. Sen sijaan siirtohinnoitteluohjeiden voisi tehdä vain liiketoimen hinnalle ja muille sen ehdoille, mutta ei kokonaisuudessaan liiketoimen luonteelle.⁵³

KHO:n 2014:119 katsoi ratkaisussaan, että pelkästään VML 31 § sanamuodon perusteella ei voida perustella liiketoimen sivuuttamista. Sen sijaan oikaisun tulisi kohdistua liiketoimen hintaan, mikä johtaisi verovelvollisen tulon kasvuun tai vähenemiseen. VML 31 §:n soveltamisala rajoittui ennen vuoden 2022 lainmuutosta pääasiassa liiketoimen hinnan oikaisemiseen. Sen sijaan liiketoimen sivuuttaminen tai uudelleenluonnehdinta saattoi tulla kysymykseen VML 28 §:n veronkiertosäännöksen perusteella, mikäli veronkierron edellytykset täyttyivät.⁵⁴ VML 28 § koskee veron kiertämistä ja sen sanamuoto on seuraava:

⁵² OECD 2022, TPG. kohdat 1.122-1.125 ks. myös kohdat 4.65 - 4.69

⁵³ Ks. Raunio – Karjalainen, Siirtohinnoittelu S. 367 alaviittaus. OECD:n esimerkin perusteella tulkinnassa on kokonaisvaltaisesti liiketoimenmuutos, joka ei verrannollisesti ole vertailtavissa VML 31 § (1041/2006) mukaan. Perusteena on kaupallisesti järkevä (commercially rational) eikä markkinaehtoisuuden hinnan määrittäminen toisella liiketoimella. Epäselvää miten hyväksyttävä siirtohinnoittelu Suomen verolainsäädännössä määriteltäisiin.

⁵⁴ Helminen, (2001/2026). kohta 9. Siirtohinnoittelu

”Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

”Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkittava kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.”⁵⁵

Mikäli KHO:n 2014:119 ratkaisussa olisi sovellettu VML 28 §:n veronkiertosäännöstä, olisi ollut mahdollista sivuuttaa liiketoimet, vaikka VML 31 § ei sitä sallisi. VML 31 § ja VML 28 § veronkiertosäännöksen keskeisenä yhtenäisyytenä on se, että VML 31 § ei vaatisi veronvälttämistarkoituksen olemassaoloa eikä verovelvollisen subjektiivisen motiivin selvittämistä. VML 28 § on taas soveltunut erityisesti tilanteisiin, joissa oikeudellinen muoto ei vastaa toimen todellista luonnetta tai toimenpiteeseen ryhtymistä välttääkseen veron maksamisen.⁵⁶

⁵⁵ Finlex, Laki verotusmenettelystä 28 §

⁵⁶ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus, kohta 9 Siirtohinnoittelua koskeva erityisnormi. Tapaus ei täyttynyt veronkiertosäännöksen tunnusmerkkejä. On kuitenkin hyvä pohtia vaihtoehtoista tilannetta, jossa olisi näin tapahtunut. Oikeudellisen arvioinnin laajuus antaa tunnusmerkkejä mahdolliselle soveltamiselle.

KHO:n ratkaisussa 2014:119 ei sovellettu veronkiertämistä eli VML 28 §:ä, joten ratkaisukäytäntö nojasi kokonaisuudessaan siihen, millaiset olivat VML 31 § soveltamisen vaikutusala. Ratkaisussa VML 28 §:n soveltamisen kannalta keskeistä oli, ettei verovelvollisen valitsemaa liiketoimea voitu veroviranomaisen toimesta määritellä uudelleen. Oikaisu voitiin kohdistaa vain liiketoimen hinnoitteluun ja sen ehtoihin, jotta liiketoimen alkuperäisen luonteen ei katsottu muuttuvan.⁵⁷

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien omaisuuden luonteen kannalta VML 31 §:ssä sallittu uudelleenluonnehdinta voi kohdistua esimerkiksi mallioikeuksien laajentumiseen tietyn mallin tai muodon osalta. Tavaramerkkien kohdalla voidaan tarkastella sen rekisteröintiä alueellisesti tai vastaavasti käyttöoikeuden aikaan ja siihen liittyvien lisenssimaksujen suunnitelmaan. Mallioikeuksien ja tavaramerkkien ydin liiketoimien ehtoihin sekaantuminen ei siis tarkoita sitä, että etuyhteisyrytysten sisäisten liiketoimien katsottaisiin muuttuvan erilaiseksi kuin oli tarkoitus. Niitä on mahdollista oikaista VML 31 § perusteella. Esimerkiksi tarkasteltaessa tavaramerkin alueellista lisensointia sen uudelleenluonnehdinta luovutukseksi voidaan nähdä VML 31 §:n mukaisena yrityksen valitseman liiketoimen muodon sivuuttamisena markkinaehtoisuuden saavuttamiseksi. Tällainen menettely ei kuitenkaan olisi mahdollinen ilman, että VML 28 §:n veronkiertosäännöksen edellytykset täyttyvät kansallisen verolainsäädännön mukaan.⁵⁸

Vanhan VML 31 §:n soveltamisala erosi merkittävästi siitä, miten sen oli tarkoitus toimia OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden ja verosopimus oikeudellisen markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. KHO:n ratkaisu 2014:119 rajoitti siis merkittävästi kansallisesti määritellyn markkinaehtoperiaatteen tulkintaa ja soveltamisalaa.⁵⁹

⁵⁷ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 74–75

⁵⁸ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 74–75

⁵⁹ Pankakoski, 2018 Tavaramerkin siirtohinnoittelu. S.233-234. Siirtohinnoitteluoikaisua koskeva sääntely: Lainsäädäntömuutoksen tosiasiallinen vaikutus oikeustilaan. Huomiona että kyseessä olivat vain oikeudellisia rajoituksia ja kansallista markkinaehtoperiaatetta sovellettiin täysin kansallisen oikeusjärjestyksen asettamisen lähtökohdista. Tällöin VML 31 § (1041/2006) mikä on johtanut siihen että markkinaehtoperiaate ei toteudu niiden etuhteysliiketoimien osalta, jossa VML 31 §(1041/2006) on ainoa sovellettava säännös.

1.6 VML 31 § (1142/2021) siirtohinnoitteluokaisu

Vuonna 2022 uudistettu VML 31 § (1142/2021) täydensi siirtohinnoitteluokaisua koskevaa sääntelyä lisäämällä säännökseen uudet momentit etuyhteysliiketoimen määrittämisestä sekä poikkeuksellisissa tilanteissa liiketoimen sivuuttamisesta. Lainmuutoksen tavoitteena oli saattaa kansallinen sääntely vastaamaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeita.⁶⁰ VML 31 §:ää sovelletaan verovuosiin, jotka ovat alkaneet 1.1.2022 tai sen jälkeen. Aiempiin verovuosiin sovelletaan vanhaa säännöstä.⁶¹

Muutoksen myötä lakiin lisättiin uudet momentit, jotka koskevat etuyhteysliiketoimen määrittämistä sen tosiasiallisen sisällön mukaisesti sekä liiketoimen sivuuttamista poikkeuksellisissa tilanteissa markkinaehtoperiaatteen toteuttamiseksi.⁶² Muutoin VML 31 § on säilynyt ennallaan. VML 31 § käsittelee etuyhteysliiketoimien määrittämistä, ja pykälän 2 momentti puolestaan säätelee etuyhteysliiketoimien sivuuttamista. VML 31 § kuuluu seuraavasti:

”Arvioitaessa 1 momentin sisältämän markkinaehtoperiaatteen mukaisesti sitä, onko etuyhteydessä olevien osapuolten välisessä liiketoimessa sovittu tai määrätty ehtoja riippumattomien osapuolten ehdoista poikkeavasti, tunnistetaan asiaankuuluvat kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet ja näihin suhteisiin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Näiden seikkojen perusteella määritetään liiketoimi sen tosiasiallisen sisällön mukaisena.”⁶³

VML 31 §:n 3 momentti määrittelee etuyhteysliiketoimien sivuuttamisen seuraavasti::

⁶⁰ HE 188/2021 vp S.15-18

⁶¹ Verohallinto – Siirtohinnoitteluohje muuttui kohta 1.1 Siirtohinnoittelu ja markkinaehtoperiaate

⁶² HE 188/2021 vp, S.23-24

⁶³ Laki verotusmenettelystä 31 §

” Jos poikkeuksellisissa olosuhteissa, 1 momenttia sovellettaessa, etuyhteydessä olevien osapuolten välinen, 2 momentin mukaisesti määritetty liiketoimi poikkeaa siitä, mitä taloudellisesti järkevästi toimivat, toisistaan riippumattomat osapuolet vastaavissa olosuhteissa sopisivat, se voidaan sivuuttaa ja tarvittaessa korvata toisella, markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella. Sivuttamisen edellytyksenä on lisäksi, ettei määritetylle liiketoimelle, joka oltaisiin sivuuttamassa, voida vahvistaa markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa, kun otetaan huomioon kunkin osapuolen näkökulma ja realistiset vaihtoehdot päätöksentekohetkellä. Korvaava liiketoimi määritetään 2 momentin mukaisesti ja sen on oltava mahdollisimman samankaltainen sivuutettavan liiketoimen kanssa.”⁶⁴

Lainmuutoksen myötä kansalliseen lainsäädäntöön lisättiin mahdollisuus sivuuttaa etuyhteysliiketoimi poikkeuksellisissa tilanteissa. Säännöksen tavoitteena oli yhdenmukaistaa kansallinen sääntely OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden kanssa erityisesti tilanteissa, joissa liiketoimen markkinaehtoista hintaa ei voida luotettavasti määrittää.⁶⁵ Edellytyksenä oli kuitenkin etuyhteysliiketoimessa määritetty liiketoimi sekä se, poikkeako kyseinen liiketoimi siitä, mitä riippumattomat osapuolet olisivat vastaavassa tilanteessa voineet sopia. Tämä vahvisti lakiin siis ensimmäistä kertaa etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuuden toimeenpanon OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden merkityksessä.

Kun tarkastellaan VML 31 § uudistettua sana muotoa voidaan huomata markkinaehtoperiaatteen muodostuminen VML 31 §:n 1. ja 2. momentissa. VML 31 § erityispiirteenä on etuyhteysliiketoimien määrittämisellä. Näihin kuului esimerkiksi kaupalliset ja rahoitukselliset suhteet, sekä niihin vaikuttavilla erityispiirteillä.⁶⁶ Toisessa momentissa avataan etuyhteysliiketoimiin liittyviä erityispiirteitä, kuten sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun

⁶⁴ HE 188/2021 S.19-22

⁶⁵ HE 188/2021 S.27-28

⁶⁶ HE 188/2021 S.27-28

ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat.⁶⁷

VML 31 §:n nojalla voidaan tulon oikaisuun ryhtyä seuraavan kolmen edellytyksen täyttyessä:

1. On kyse toistensa kanssa etuyhteydessä olevien osapuolten välisistä liiketoimista
2. Sovitut ehdot poikkeavat markkinaehtoperiaatteesta
3. kyseisten ehtojen takia verovelvollisen tulo on jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muuten olisi ollut⁶⁸

Helmisen (2001/2026) mukaan etuyhteysliiketoimet voidaan määritellä hyvin väljästi. Säännös tuo mahdollisuuden minkä tahansa liiketoimien osapuolien hyödyntämisen. Osapuolet siis voivat olla elinkeinonharjoittajia tai vastaavasti osakeyhtiötä.⁶⁹ Tarkemmin tarkasteltuna tämä luo realiteetin, että liiketoiminnan ei tarvitse edes olla EVL:n alaista, vaan myös TVL:n muodossa harjoitettu liiketoimi voidaan myös katsoa säännöksen piiriin. Esimerkiksi konsernien omaisuususerät, jotka ovat yhtiöitetty voidaan myös lukea etuyhteysliiketoimen piiriin.⁷⁰ Etuyhteyden syntymisen pääsääntö soveltuu tapauksessa kuin tapauksessa. Sen kriteerinä on, että kahdella eri yrityksellä on sama johto tai toisella yrityksellä pelkkä määräysvalta toiseen yritykseen.

Tulonoikaisusäännöstä voidaan soveltaa silloin, kun tulonsaajan katsotaan siirtäneen tappiollisuuden syntymistä tai vastaavasti suurentaneen tappiota etuyhteysliiketoimien ehtojen perusteella, eikä näitä ehtoja voida pitää riippumattomien osapuolten vastaaviin liiketoimiin verrattavina. VML 31 § ei myöskään sovellu tilanteissa, joissa avoin siirto olisi verovapaata tuloa.⁷¹

⁶⁷ HE 188/2021 ja ks. Verohallinto – Siirtohinnoittelu asiakasinfo

⁶⁸ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus. Kohta 9. Siirtohinnoittelu koskeva erityisnormi

⁶⁹ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus kohta 9. Siirtohinnoittelu - etuyhteysliiketoimet

⁷⁰ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus. Kohta 9. Liiketoimien osapuolet

⁷¹ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus. kohta 9. Tulon pienentyminen tai tappion suurentuminen

Hallituksen esityksessä (HE 188/2021 vp) olisi puolestaan vastattu OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden täsmällisellä tarkoituksella, jolloin valittu etuyhteysliiketoimi voitaisiin sivuuttaa tai korvata toisella, mikäli kyseisen liiketoimen sovelletut ehdot olisivat eronneet siitä, mikä olisi ollut taloudellisesti järkevää. Vastaavassa tilanteessa taloudellisesti järkevän toiminnan arvioinnin lähtökohtana ovat OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan ne tekijät, joita olisi sovellettu riippumattomien osapuolten välisessä liiketoimessa. Tarkasteluissa olisi luonnollisesti tullut huomioida molempien osapuolten liiketaloudellinen tilanne.⁷²

VML 31 §:n 3 momentti avaa liiketoimien sivuuttamista. Momentissa perustellaan sivuuttamisen olevan mahdollista poikkeavissa tilanteissa, joita voi esimerkiksi olla markkinaehtoisuuden epäkelpoisuus tai vastaavasti oikaisemalla liiketoimien hintoja tai korvaamalla liiketoimi toiseksi siirtohinnoittelussa. Olettaen siirtohinnoittelun olevan kelpo ja määrittely kyseiselle liiketoimelle markkinaehtoinen, Verohallinnon on myös pyrittävä määrittämään kyseiselle liiketoimelle markkinaehtoinen hinta.

Jos verovelvollisen valitseman liiketoimen hinnoittelu ei täytä markkinaehtoisuuden vaatimuksia, veroviranomainen voi tietyin edellytyksin määrittää verovelvollisen toteuttaman ja kuvaaman liiketoimen uudelleen VML 31 §:n 3 momentin mukaisesti. Tällöin sivuuttamisen ehtoina ovat ”taloudellisesti järkevät, toisistaan riippumattomat osapuolet vastaavissa olosuhteissa sopisivat”.⁷³ Termi ”taloudellisesti järkevä” on kuitenkin tulkinnanvarainen käsite verolainsäädännössä. Tämän myötä liiketoimen perusteellinen luonne on kriteerinä, miten liiketoimi voidaan luonnehtia ”taloudellisesti järkeväksi”. Täten VML 31 §:n 3 momentti jättää avoimeksi, mikä on veroviranomaisen näkemys ”taloudellisesti järkeväksi” liiketoimeksi. Kysymyksenä siis herää, pitävätkö veroviranomaiset taloudellisesti järkevinä vain rationaalisesti toimivia

⁷² OECD 2022, TPG, kohdat 1.128 – 1.137

⁷³ VML (1142/2021) 31 §: n 3 momentti

markkinaosapuolia vai voiko taloudellisen järkevyyden kriteerin täyttää keskimääräinen toimija markkinoilla.⁷⁴

Kun tarkastellaan VML 31 §:n 3 momentin mukaisia ehtoja liiketoimen sivuuttamiselle voidaan edellytyksenä pitää, ”*ettei määritetylle liiketoimelle, joka oltaisiin sivuuttamassa, voida vahvistaa markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa, kun otetaan huomioon kunkin osapuolen näkökulma ja realistiset vaihtoehdot päätöksentekohetkellä. Korvaava lietoimi määritetään 2 momentin mukaisesti ja sen on oltava mahdollisimman samankaltainen sivuutettavan liiketoimen kanssa.*”⁷⁵ Edellä mainitussa tarkastelussa huomioidaan VML 31 §:n 3 momentin edellyttämä veroviranomaisen velvollisuus arvioida, voidaanko verovelvollisen määrittelemälle liiketoimelle osoittaa markkinaehtoinen hinta. Mikäli markkinaehtoinen hinta voidaan määrittää, VML 31 § ei salli liiketoimen sivuuttamista, ja veroviranomaisen on kunnioitettava verovelvollisen valitsemaa liiketoimea sen täyttäessä markkinaehtoisuuden vaatimukset. Jos markkinaehtoista hintaa ei kuitenkaan voida määrittää, tulee arvioida liiketoimen sivuuttamisen edellytyksiä.

Näiden ehtojen perusteella veroviranomainen voi Suomen kansallisen lainsäädännön mukaisesti määrittää ja sivuuttaa liiketoimen niin, että sen hinnoittelu täyttää markkinaehtoisuuden vaatimukset ja kuitenkin säilyttää alkuperäisen liiketoimen ominaispiirteet mahdollisimman tarkasti. Uusi VML 31 §:n jätti kuitenkin joitakin asioita avoimeksi. Esimerkiksi markkinaehtoisuuden määrittäminen kokonaisvaltaisesti ja Verohallinnon mahdollisuudet sivuuttaa mahdollisesti markkinaehtoinen liiketoimi. Tulevat oikeusratkaisut muodostavat uutta käytäntöä ja sen soveltamista erilaisiin tapauksiin. Uudistuksen alkuperäinen tavoite oli mahdollistaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden täysimittainen hyödyntäminen markkinaehtoisuuden varmistamiseksi. Koska uuden VML 31 §:n soveltamisesta on toistaiseksi muodostunut vain rajallisesti oikeuskäytäntöä, lainmuutoksen vaikutuksia voidaan arvioida

⁷⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 1.141 – 1.155

⁷⁵ VML 31 § (1042/2021) 3 momentti

ensisijaisesti lain sanamuodon, esitöiden sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden perusteella.

1.7 Siirtohinnoitteludokumentointi

Siirtohinnoitteludokumentoinnin tarkoituksena on osoittaa, että etuyhteysosapuolten väliset liiketoimet ovat hinnoiteltu markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Dokumentointivelvollisuudesta säädetään verotusmenettelystä annetun lain 14 a–14 c §:ssä. Siirtohinnoittelussa on olennainen tarkoitus etuyhteydessä olevien osapuolten tuloverotuksessa, koska liiketoimissa käytetty hinta vaikuttaa verovelvollisen verotettavan tulon tai tappion vahvistamisen määrään.⁷⁶ Suomessa siirtohinnoitteludokumentointi vahvistetaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisesti, jota vahvistetaan kansallisessa lainsäädännössä VML 14 a – 14 c §. Suomen kansallisessa verolainsäädännössä myös VML 14 a – 14 c §:n lisäksi VML 26 §:n selvittämismuutoksen sisällöstä ja sen jakaantumisesta etuyhteydessä olevien liiketoimien dokumentoinnista.⁷⁷ Mikäli verovelvollinen ei ole Suomessa oleva, voidaan VML 26 §:n mukaisesti siirtää selvitysvastuu liiketoimen toiselle osapuolelle. Jos verovelvollisen suorittaman liiketoimen toinen osapuoli ei asu Suomessa, ole kotipaikkaa Suomessa tai veroviranomaisella ei ole mahdollisuutta saada tarpeellista tietoa kansainvälisten sopimusten nojalla on raportointi velvollisuus toisella osapuolella.⁷⁸

Verovelvollisen täytyy esittää veroviranomaiselle kattava siirtohinnoittelua koskeva dokumentointi, joka on tehty dokumentointia koskevia vaatimuksia noudattaen.⁷⁹ Siirtohinnoitteludokumentoinnin tavoitteena on antaa veroviranomaiselle riittävät tiedot etuyhteysliiketoimien markkinaehtoisuuden arvioimiseksi. Dokumentointivaatimukset perustuvat osittain myös EU:n siirtohinnoitteludokumentointia koskevaan käytännösääntöön.⁸⁰ Suomessa

⁷⁶ Ks. Verohallinto – Siirtohinnoittelun dokumentointi

⁷⁷ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu, 2018 S. 43

⁷⁸ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu 2018 S. 43

⁷⁹ Myrsky - Rabinä, 2011. Verotusmenettely ja muutoksenhaku S.120-121

⁸⁰ EU Transfer Pricing Documentation Code of Conduct (2006)

dokumentoinnin voi toimittaa Verohallinnolle englanniksi, suomeksi tai ruotsiksi. VML 14 a - 14 c § käsittelee dokumentoinnin vaatimuksia, vastuussa olevia osapuolia, sisältöä, sekä sen esittämistä ja täydentämistä. VML 14 a § kuvailee verovelvollisen kirjallista selvitystä VML 31 §:ssä tarkoitetuissa etuyhteydessä olevien yritysten liiketoimissa, joissa liiketoimen toinen osapuoli on ulkomainen, sekä ulkomaisen yrityksen ja sen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan välisissä toimissa.⁸¹ Kyseinen järjestely ei edellytä siirtohinnoitteludokumentointia pieniltä tai keskisuurilta yrityksiltä.⁸² Siirtohinnoitteludokumentointi tulee lähtökohtaisesti laatia jokaiselta verovuodelta erikseen, mutta käytännössä aiempien vuosien dokumentointia voidaan hyödyntää, mikäli konsernin liiketoiminnassa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.⁸³ Todellisuudessa, jos etuyhteyслиiketoimissa ei ole tapahtunut muutoksia voidaan viime vuosien dokumentointia käyttää useana vuonna peräkkäin vain uudistamalla halutut vaihteluvälit ja mahdolliset verrokkihaut kyseisen vuoden dokumentointia varten.

VML 14 b §:ssä määritetään siirtohinnoitteludokumentoinnin sisältö ja siihen tarvittavat liitetiedostot. Vaatimuksena on toimittaa seuraavat liitetiedostot:

" Siirtohinnoitteludokumentointiin on sisällytettävä seuraavat tiedot konsernista :

- 1) *Organisaatiorakenne*
- 2) *Kuvaus liiketoiminnasta*
- 3) *kuvaus aineettomaan maiuuteen liittyvätä toiminnasta ;*
- 4) *Kuvaus rahoitustoiminnasta ;*
- 5) *Tilinpäätös tai sen puuttuessa vastaavat olemassa olevat tiedot ;*

⁸¹ VML 14 a §

⁸² Pienet ja keskisuuret yritykset jaotellaan seuraavalla tavalla " Pienellä ja keskisuurella yrityksellä tarkoitetaan yritystä:

- 1) jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 henkilöä;
- 2) jonka liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma enintään 43 miljoonaa euroa; ja
- 3) joka täyttää mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä annetussa komission suosituksessa 2003/361/EY tarkoitetut yrityksen riippumattomuutta kuvaavat ja muut suositukseen sisältyvät pienen ja keskisuuren yrityksen tunnusmerkit." VML 14 a §

⁸³ Verohallinto - Siirtohinnoittelun dokumentointi

- 6) *Tiedot rajat ylittävää tulon allokointia koskevista verotuksen ennakkolisistä kannanotoista ja sopimuksista.*

Siirtohinnoitteludokumentointiin on sisällytettävä seuraavat tiedot verovelvollisesta:

- 1) *Organisaatio- ja hallintorakenteen kuvaus :*
- 2) *Tiedot liiketoiminnasta ;*
- 3) *Kuvaus etuyhteyssuhteista ;*
- 4) *Tiedot etuyhteyssuhteessa tehdyistä liiketoimista sekä yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisistä toimista ;*
- 5) *Toimintoarviointi etuyhteyssuhteessa tehdyistä liiketoimista sekä yrityksen ja sen kiinteätoimipaikan välisistä toimista ;*
- 6) *Vertailuarviointi ja käytettävissä oleva tieto vertailukohteista ;*
- 7) *Kuvaus siirtohinnoittelumenetelmästä ja sen soveltamisesta ;*
- 8) *Tilinpäätös tai sen puuttuessa vastaavat olemassa olevat tiedot; ja*
- 9) *Sellaiset verovelvollisen etuyhteyssuhteissa tekemiä liiketoimia koskevat verotuksen ennakkolisistä kannantot ja sopimukset, joita Suomi ei ole antanut tai joissa Suomi ei ole sopimusosapuolena.⁸⁴*

Siirtohinnoitteludokumentoinnin tulee täyttää edellä mainitut tiedot liiketoimistaan etuyhteysliiketoiminnassa. Mikäli verovelvollinen on täyttänyt kyseiset vaatimukset dokumentoinnissa, tämän jälkeen yleinen selvittämisvelvollisuus jakautuu VML 26 § 4.kohdassa säädetyllä tavalla, ellei VML 14 c §:n kolmatta kohtaa oteta huomioon. Siirtohinnoitteludokumentoinnin selvityksen tulee esittää se osapuoli, jolla on paremmat edellytykset tuottaa ja toimittaa selvitys maan veroviranomaiselle.⁸⁵

Siirtohinnoitteludokumentoinnin pääsääntönä on toimittaa VML:n ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeita luonnehtiva selvitys, jossa on huomioitu edellä mainittuja koskevat vaatimukset selvityksestä. Tämän lisäksi EU-vero-oikeudelliset normistot ja

⁸⁴ Myrsky - Rabinä, 2011. verotusmenettely ja muutoksen haku S. 79

⁸⁵ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S.337

säännökset tulee myös huomioida. Siirtohinnoitteludokumentoinnin tulee pyrkiä mahdolliseen riippumattomaan lähestymiseen hintojen, sopimusehtojen, käytänteiden ja sopimusehtoja arvioitaessa.⁸⁶

Selvittäessä riippumatonta siirtohinnoitteludokumentointia, tulee ottaa huomioon VML 11 §:ssä säädetty yleisten lisätietojen ja tositteiden esittämistä. Tällöin verovelvollinen esittää veroviranomaisen ohjeistuksesta veroilmoituksen ohella lisäselvitykset, jotka täydentävät annettua veroilmoitusta. Annettujen tietojen tulee käsitellä verovelvollisen veroilmoituksen tietoja ja ne ovat lähtökohtaisesti vapaamuotoisia, mutta siirtohinnoitteludokumentoinnissa selvityksen laajuus on määrätty VML 14 a-c §:ssä. Lähtökohtaisesti verovelvollisen on toimitettava selvitykseen myös tietoja, joita ei ole säädetty veroilmoituksen yhteydessä annettavaksi. Kriteerinä selvityksen antamiseen on, jos dokumenteilla on liitännäisyyttä verotukseen tai veroilmoituksen antamiseen ne ovat syytä toimittaa. Tällöin verovelvollisen vastuu selvityksen antamisesta ulottuu erittäin laajalle.⁸⁷

Siirtohinnoitteludokumentoinnin tarkoituksena on antaa veroviranomaiselle riittävät tiedot markkinaehtoisuuden arvioimiseksi. Käytännössä verovelvollisella on velvollisuus esittää selvitys etuyhteysliiketoimien hinnoittelusta, mutta veroviranomaisen tulee perustella mahdollinen siirtohinnoitteluoikaisu.⁸⁸ Toisaalta veroviranomaisella on siirtohinnoitteluoikaisussa mahdollisuus todeta markkinaehtoperiaatteen noudattamatta jättämisestä. Tällöin vajaisen selvityksen takia on periaatteellista toimittaa riittävä näyttö, jolla markkinaehtoisuus tulisi täyttymään kyseisen liiketoimen osalta. Käytännössä verovelvollisella on velvollisuus esittää riittävä selvitys etuyhteysliiketoimien hinnoittelusta, mutta siirtohinnoitteluoikaisun tekeminen edellyttää, että veroviranomainen perustelee oikaisun markkinaehtoperiaatteen näkökulmasta.⁸⁹

⁸⁶ks. esim. OECD 2022, TPG. Kohdat 1.3 ja 1.60

⁸⁷ Myrsky – Rabinä, 2011. Verotusmenettely ja muutoksenhaku S.76–77

⁸⁸ Myrsky – Rabinä, 2011. Verotusmenettely ja muutoksenhaku S.428

⁸⁹ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu 2018 S. 46

1.8 Siirtohinnoitteluoikaisu verovelvollisen vahingoksi

Siirtohinnoitteluoikaisu verovelvollisen vahingoksi tarkoittaa tilannetta, jossa veroviranomainen tekee verotuksessa oikaisun ja lisää verovelvollisen verotettaviin tuloihin verotettavaa tuloa esimerkiksi konsernin sisäisen liiketoimen hinnoittelun poikkeamisesta markkinaehtoperiaatteen perusteella. Tämän kaltainen oikaisu johtaa vääjäämättä veronkorotukseen. VML 31 § mahdollistaa siirtohinnoitteluoikaisun tilanteessa verovelvollisen ja siihen etuyhteydessä olevan tahon välisessä liiketoimessa sovittu hinta poikkeaa siitä, mitä riippumattomat osapuolet olisivat sopineet, on mahdollista, että verotusta voitaisiin oikaista verovelvollisen vahingoksi. KHO:n ratkaisuista löytyy myös esimerkkejä tapauksista, joissa verotusta on oikaistu siirtohinnoittelun perusteella verovelvollisen vahingoksi. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2014:119 arvioitiin VML 31 §:n soveltamisalaa tilanteessa, jossa veroviranomainen pyrki sivuuttamaan konsernin sisäisen rahoitusjärjestelyn. Ratkaisussa KHO katsoi, ettei VML 31 § mahdollistanut liiketoimen sivuuttamista tai uudelleenluonnehdintaa, vaan oikaisu voitiin kohdistaa ainoastaan liiketoimen hintaan tai muihin ehtoihin

1.9 Markkinaehtoperiaatteen määrittely

VML 31 § sisältää markkinaehtoperiaatteen keskeisen säännöksen Suomen siirtohinnoittelusäätelyssä. Säännöksen mukaan etuyhteydessä olevien osapuolten väliset liiketoimet tulee hinnoitella samoin ehdoin kuin toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu vastaavissa olosuhteissa:

"Jos verovelvollinen on verovuonna ollut etuyhteydessä toiseen kotimaiseen tai ulkomaiseen henkilöön ja on tämän kanssa liiketoimessa sopinut ehdoista, jotka poikkeavat siitä, mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja tämän vuoksi verovelvollisen veron perusteena olevaa tuloa on jäänyt saamatta, verovelvollisen veron

perusteena olevaa tuloa oikaistaan lisäyksenä tai vähennyksenä siten kuin tulon katsotaan muodostuneen, jos osapuolet olisivat toimineet keskenään riippumattomina."

Siirtohinnoittelussa määritellään ehtoja, etuyhteyksiä ja oikaisuja konsernien tai etuyhteydessä olevien oikeushenkilöiden välillä. VML 31 §:n sääntely tarkoituksena on varmistaa, että konsernin sisäiset liiketoimet verotetaan samalla tavalla kuin ne olisi tehty toisistaan riippumattomien toimijoiden välillä markkinaehtoisesti.

Jotta VML 31 § voidaan soveltaa on seuraavien edellytysten täytyttävä:

- *Etuyhteys:*
 - 1) *Verovelvollinen ja toinen osapuoli ovat etuyhteydessä toisiinsa konsernirakenteessa.⁹⁰*
 - 2) *Etuyhteys voi olla konsernissa esim. Määräysvalta, omistussuhde tai muu tosiasiallinen vaikutusvalta, joka toisella yrityksellä on toiseen yritykseen.*
 - 3) *Voi koskea kotimaisia tai ulkoaisia osapuolia*
 - 4) *Etuyhteydenkäsite ei ole varsinaisesti määritelty VML:ssä, mutta perustuu OECD:n siirtohinnoitteluohjeistukseen ja EVL:n käytäntöön.*
- *Liiketoimi*
 - 1) *On olemassa jokin liiketoimi yritysten välillä: Esim. Tavarain tai palvelun myynti, rahoitusjärjestely, aineettomien oikeuksien siirto tai vastaavasti yhteiset lainakulut, jossa korot allokoitetaan molemmille yrityksille.*
- *Poikkeavat ehdot (ei markkinaehtoiset)*
 - 1) *Sovitut ehdot poikkeavat siitä, mitä riippumattomat osapuolet olisivat siitä sopineet. Tämä voi tarkoittaa hinnoittelua, maksuehtoja, volyymlennuksia tai vastaavasti riskin jakoa.*
- *Tuloa jää saamatta veron perusteena*

⁹⁰ Konsernirakenteessa viitataan omistajuuteen tai yhteiseen johtoon tai paikkaan, johon yritys tai konsernin johto ovat sijoitettu.

- 1) *Poikkeavat ehdot ovat johtaneet siihen, että verovelvollisen tuloa jää saamatta tai tuloa siirtyy toiseen valtioon.*

Näiden perusteella Verohallinto voi oikaista verotusta, mikäli tuloa jää saamatta. Tällöin se voidaan lisätä verovelvollisen tuloon. Toisin päin tarkasteltuna, jos kyseessä olisi poikkeustapaus esimerkiksi konsernin hyväksi tehtävästä oikaisusta tulo voitaisiin tällöin vähentää verovelvolliselta.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2014:119 arvioitiin VML 31 §:n soveltamisalaa tilanteessa, jossa veroviranomainen pyrki sivuuttamaan konsernin sisäisen rahoitusjärjestelyn. Ratkaisussa KHO katsoi, ettei VML 31 § mahdollistanut liiketoimen sivuuttamista tai uudelleenluonnehdintaa, vaan oikaisu voitiin kohdistaa ainoastaan liiketoimen hintaan tai muihin ehtoihin.⁹¹

KHO:n ratkaisussa 2021:66 tarkasteltiin konserniyhtiöiden välistä lainajärjestelyä ja sen korkoehtoja. Asiassa suomalainen emoyhtiö A Oyj oli myöntänyt lainan venäläiselle tytäryhtiölle ZAO C emoyhtiön rahoituskanavan kautta B Oy. Kysymykseksi tuli, oliko lainan korko markkinaehtoinen eli, vastaako se sitä korkoa, jonka riippumaton osapuoli olisi voinut lainassa asettaa kyseisissä olosuhteissa. KHO katsoi, että emoyhtiön ulkoisen rahoituksen keskimääräistä korkotasoa ei voitu sellaisenaan käyttää vertailukohtana, koska lainanottajan (ZAO C) olosuhteet poikkesivat riippumattoman osapuolen tilanteesta. Näin ollen korko ei täyttänyt markkinaehtoisuuden vaatimusta.⁹²

Tapauksessa KHO 2021:66 vahvistettiin, että markkinaehtoperiaatteen toteutuminen riippuu siitä, missä määrin etuyhteyteen perustuvan liiketoimen ehdot vastaavat niitä, joita riippumattomat osapuolet olisivat sovittaneet. KHO totesi, että pelkkä

⁹¹ KHO 2014:119

⁹² KHO 2021:66

konsernirakenteeseen perustuva yhteys ei oikeuta automaattisesti samaan ehtoon kuin mitä riippumaton osapuoli olisi asettanut esimerkiksi laina- tai korkoehdoissa.⁹³

Lisäksi KHO 2021:66 korosti, että markkinaehtoisuuden arvioinnissa on huomioitava lainanottajan liiketoiminta ja rahoitusolosuhteet itsenäisenä yrityksenä, eikä pelkästään emoyhtiön ulkoisen rahoituksen keskimääräistä korkotasoa voida käyttää vertailukohtana. Näin KHO vahvisti, että markkinaehtoperiaate ei ole muodollinen vaan reaalinen, liiketaloudellisiin ja rahoituksellisiin tekijöihin perustuva - ja rahoitusolosuhteet itsenäisenä yrityksenä, eikä pelkästään emoyhtiön ulkoisen rahoituksen keskimääräistä korkotasoa voida käyttää vertailukohtana. Näin KHO vahvisti, että markkinaehtoperiaate ei ole muodollinen vaan reaalinen, liiketaloudellisiin ja rahoituksellisiin tekijöihin perustuva arvio.⁹⁴

Markkinaehtoperiaatteen soveltaminen muodostuu erityisen haastavaksi tilanteissa, joissa siirtohinnoittelun kohteena ovat aineettomat oikeudet, kuten mallioikeudet ja tavaramerkit. Toisin kuin tavanomaisissa tavara- tai palvelukaupoissa, aineettomille oikeuksille ei useinkaan ole olemassa suoraan vertailukelpoisia markkinahintoja, mikä heikentää perinteisen vertailuanalyysin käyttökelpoisuutta.⁹⁵ Aineettomien oikeuksien arvo perustuu tyypillisesti niiden tulevaan tuottopotentiaaliin, johon liittyy merkittävää epävarmuutta ja subjektiivisia oletuksia.⁹⁶

Edellä mainittu korostaa sitä, että markkinaehtoperiaatteen soveltaminen aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa edellyttää oikeudellista kokonaisarviointia, jossa pelkkä laskennallinen arvonmääritys ei ole riittävä.⁹⁷ Arvioinnissa on otettava huomioon liiketoimen taloudellinen sisältö, konsernin sisäinen toiminnallinen kokonaisuus sekä se, miten aineettomaan oikeuteen liittyvät riskit ja hyödyt tosiasiallisesti jakautuvat

⁹³ KHO 2021:66

⁹⁴ KHO 2021:66

⁹⁵ OECD 2022, TPG, kohdat 1.6–1.12.

⁹⁶ Ks. Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu 2018. S.283-295

⁹⁷ OECD 2022, TPG, kohdat 6.32-6.35 ja 6.56-6.58

konsernin sisällä.⁹⁸ Näin ollen siirtohinnoittelun arviointi aineettomien oikeuksien osalta kytkeytyy kiinteästi myöhemmin tarkasteltavaan verotusmenettelylain 31 §:ään ja veroviranomaisen mahdollisuuden puuttua markkinaehtoperiaatteesta poikkeaviin järjestelyihin.⁹⁹

Markkinaehtoperiaate on keskeinen myös kansainvälisessä vero-oikeudessa ja se sisältyy OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklaan. OECD:n siirtohinnoitteluohjeet täsmentävät markkinaehtoperiaatteen soveltamista käytännössä.¹⁰⁰

⁹⁸ OECD 2022, TPG, kohdat 1.33-1.36, 6.32-6.35 ja 6.56-6.58

⁹⁹ HE 188/2021 vp. S.32-36 ks. myös VML 31 § (1142/2021) Myös KHO 2021:66

¹⁰⁰ OECD 2022, TPG, kohdat 1.11-1.19

2 Mallioikeudet ja tavaramerkit

2.1 Mallioikeus

Mallioikeus on teollisoikeudellinen suoja, jolla voidaan suojata tuotteen tai sen osan ulkomuotoa, kuten muotoa, kuviointia tai koristelua. Mallioikeudella suojataan erityisesti teollisen muotoilun visuaalisia ominaisuuksia. Mallioikeuden tarkoituksena on kannustaa luovaan muotoiluun ja sitä koskeviin kehityskuluihin.¹⁰¹ Mallioikeuden tarkoituksena on ennen kaikkea suojata muotoilua eli esineiden ulkoasua ja niiden esteettisiä piirteitä. Mallioikeuslain (MalliL, 221/1971) 1a §:n mukaan mallilla tarkoitetaan tuotteen tai sen osan ulkomuotoa, joka ilmenee tuotteen tai sen koristelun piirteissä, kuten linjoissa, ääriviivoissa, väreissä, muodossa, pintarakenteessa tai materiaalissa. Tuotteen käsite on puolestaan laajempi ja kattaa teollisesti tai käsityönä valmistetut tavarat sekä osat, jotka on tarkoitettu koottaviksi lopulliseksi tuotteeksi. Tämän lisäksi tuotteeksi määritellään pakkaukset, pakkauksien ulkoasut, visuaaliset symbolit ja kirjasintyytit. Poikkeukselliseksi lainsäädännön tekee, että esimerkiksi tietokoneohjelmia tai ohjelmistoja ei pidetä tuotteina.¹⁰² EU-tasolla mallioikeutta säädellään EU:n mallioikeusasetuksella ja rekisteröinnistä vastaa Euroopan unionin teollisoikeuksien virasto (EUIPO).

Mallioikeuden saamisen edellytyksenä on, että malli on uusi ja yksilöllinen. PRH tutkii rekisteröinnin ja edellytykset mallioikeuden saamista varten. EUIPO ei tee ennakkotutkimusta. Tämä erottelu vaikuttaa suojan vahvuuteen ja mahdollisiin riitatilanteisiin. Jos mallin rekisteröintiedellytykset täyttyvät, malli kuulutetaan mallilehdessä ja alkaa kolmen kuukauden väiteaika, jolloin kolmannet osapuolet voivat esittää malliin vastalauseita.¹⁰³

¹⁰¹ Pihlajarinne - Alen – Mansnerus ym. - Yritysoikeus 2020 kohta 5. Mallioikeus

¹⁰² Pihlajarinne - Alen – Mansnerus ym. - Yritysoikeus 2020 kohta 5. Mallioikeus

¹⁰³ Pihlajarinne - Alen – Mansnerus ym. - Yritysoikeus 2020. Mallioikeuden saamisedellytykset ja PRH, Mallioikeudet

Mallioikeudessa pätee uutuusvaatimus. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei samanlainen malli saa olla tullut julkiseksi ennen hakemuksen tai etuoikeuden päivää. Uutuusarviointi on tosin suppea. Siinä tulkitaan ainoastaan lähes identtiset mallit, jotka estävät rekisteröinnin. Tämän lisäksi mallioikeusjärjestelmässä sovelletaan niin sanottua relatiivista uutuusedellytystä, jonka mukaan julkaistu malli ei ole este rekisteröinnille, mikäli sitä ei voida kohtuudella olettaa tulleen alan ammattilaisten tietoon EU:n alueella.¹⁰⁴

Armonaika -säännöksen mukaan mallin luojalla on 12 kuukautta aikaa saattaa malli julkiseksi ennen hakemuksen jättämistä ilman, että tämä menettää uutuutensa. Tämä mahdollistaa joustavan kaupallisen testaamisen ennen rekisteröintihakemusta.

Mallin yksilöllisyyttä arvioitaessa huomioidaan, eroavatko sen ulkomuodot yleisvaikutelmaltaan aiemmista malleista. Arviointikriteerinä toimii asiaan perehtynyt käyttäjä, jolla on tietoa kyseisestä tuoteryhmästä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että arvioija omaisi ammattisuunnittelijan asiantuntemusta tai osaamista. Tämän johdosta tietyissä tuoteryhmissä, kuten huonekaluissa, joissa muotoilun vapaus on rajallista voivat pienetkin yksityiskohdat ratkaista mallin yksilöllisyyden.¹⁰⁵

Esimerkiksi Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2012:94 arvioitiin mallioikeudellista suojaa liukuesteelle. Ratkaisussa KHO tarkasteli erityisesti sitä, tuottiko väitetty malli verrattuna aiemmin tunnettuun malliin erilaisen kokonaisvaikutelman ja missä määrin mallin luojan vapaus vaikutti arviointiin. Ratkaisu ei koske siirtohinnoittelua, mutta se havainnollistaa mallioikeuden oikeudellista luonnetta ja sitä, että mallioikeuden suoja-ala ja taloudellinen merkitys perustuvat tuotteen ulkomuodon yksilöllisyyteen ja kokonaisvaikutelmaan.¹⁰⁶

¹⁰⁴ PRH, Mallioikeudet

¹⁰⁵ PRH, mallioikeudet, Mallin täytyy olla yksilöllinen

¹⁰⁶ KHO 2012:94

Mallioikeus ei lähtökohtaisesti suojaa mallin teknistä toiminnallisuutta. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos malli tuottaa teknisiä toimintoja muotoilun lisäksi, sitä ei voi suojata mallioikeudella. Tällöin suojana toimii patentti.¹⁰⁷ Se ei myöskään suojaa tuotteita, jotka on pakko toisintaa mekaanisesti yhteensopivaksi eli niin sanottu Must Match -osat.¹⁰⁸ Mallia ei voida myöskään rekisteröidä, jos se on yleisen järjestyksen tai hyvien tapojen vastainen, tai se loukkaa toisen tunnusmerkkejä tai immateriaalioikeuksia.¹⁰⁹

Mallin luoja voi myös saada mallilleen tekijänoikeudensuojan, mikäli malli täyttää teoskynnyksen eli on itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tulos. EUT on todennut tapauksessa C-683/17, ettei pelkkä esteettinen vaikutelma riitä tekijänoikeuden. Teoksen tulee perustua tekijän omiin luoviin valintoihin. Tämän johdosta kaikkia rekisteröityjä malleja ei suojata automaattisesti tekijänoikeudella.¹¹⁰

Mallioikeudet voivat muodostaa yritykselle merkittävää taloudellista arvoa, koska ne mahdollistavat tuotteen ulkoasun yksinoikeudellisen hyödyntämisen ja voivat siten vahvistaa yrityksen kilpailuetua markkinoilla.¹¹¹ Sen siirtäminen konsernin sisällä tai myynti markkinaehtoisesti edellyttää tarkkaa dokumentointia, mikäli oikeudella on taloudellista arvoa. Mallioikeuden siirtohintaa perustuu usein ennusteille, joita käsittelemme myöhemmin tässä tutkielmassa.

2.2 Tavaramerkit

Tavaramerkki on tunnus, jonka avulla elinkeinotoiminnassa tarjotut tavarat tai palvelut voidaan erottaa muiden toimijoiden vastaavista tuotteista. Tavaramerkki voi olla sanallinen, kuvallinen, kolmiulotteinen tai vaikkapa äänellinen merkki, joka toimii eriyttävänä kaupallisena tunnisteena. Tavaramerkit voivat kuulua valmistajalle, myyjälle

¹⁰⁷ Haarmann ja Mansala, 2012 Immateriaalioikeuden perusteet. S.67-74

¹⁰⁸ Must Match -osat tarkoittavat esim. autojen varaosia, joita kolmannet osapuolet valmistavat. Ks. iprinfo, Ajatuksia varaosien mallisuojusta.

¹⁰⁹ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. S. 41-44

¹¹⁰ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet S.80-85 ja C-683/17

¹¹¹ Haarmann, 2015. Immateriaalioikeus. s. 213–215.

tai esimerkiksi maahantuojalle. Merkin avulla rakennetaan erottuvuutta ja tunnistettavuutta markkinoilla, mutta se voi myös kantaa kaupallista arvoa. Toisin sanoen goodwill-arvoa.¹¹²

Tavaramerkin ensisijainen tehtävä on erottamisfunktio. Tämän avulla se auttaa kuluttajaa tunnistamaan tuotteen alkuperän. Tämän lisäksi tavaramerkeillä on usein alkuperäfunktio, jonka avulla se liittää tuotteen tiettyyn kaupalliseen lähteeseen, vaikka lähde ei olisi aina yksilöitävissä. Kolmantena funktiona tavaramerkeissä on garantiafunktio, jolla viitataan siihen, että kuluttajat odottavat tiettyä laatutasoa tavaramerkin perusteella. Tämä on tyypillistä korkean laadun omaaville tuotteille. Viimeisenä funktiona on kilpailufunktio. Tällä viitataan siihen, miten tavaramerkin tunnettavuus vaikeuttaa kilpailijoiden pääsyä markkinoille.¹¹³

Tavaramerkkien arvo muodostuu pitkälti kuluttajien mielikuvista ja brändilojaaliudesta. Hyvin tunnetun tavaramerkin, kuten Coca-Colan, arvo voi olla useita kymmeniä miljardeja dollareita, mikä tekee siitä merkittävän aineettoman omaisuudenerän myös siirtohinnoittelun ja verotuksen näkökulmasta.

Tavaramerkkejä on useita tyyppisiä, kuten sanamerkkejä, kuvioita, kirjain- ja numeroyhdistelmiä, yhdistelmämerkkejä, ja jopa värejä tai ääniä. Näiden tulee täyttää tietyt rekisteröitävyyden ehdot, kuten graafinen esitettävyyden ja erottamiskyky. Erottamiskykyinen merkki pystyy yksilöimään tuotteen ja erottamaan sen kilpailijoiden vastaavista merkeistä.¹¹⁴

¹¹² PRH - Mikä tavaramerkki on?

¹¹³ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. S. 41-42

¹¹⁴ EUIPO, Trademarks ja PRH, EUIPO:n ja PRH, EUIPO:n jäsenmaiden yhteiset käytännöt

Laissa säädetään, että kuvailevat tai geneeriset merkit, kuten ”UUSI” tai ”KARKKIPUSSI”, eivät yleensä ole rekisteröitävissä, ellei niitä ole käytön kautta vakiinnutettu.¹¹⁵ KHO:n ja EUT:n ovat linjanneet tukevensa tätä tulkintaa.¹¹⁶

Vihjailevat merkit, jotka herättävät mielikuvia, mutta eivät suoraan kuvaa tuotetta, voivat olla hyväksyttäviä. Toisaalta erittäin erottamiskykyiset merkit ovat vahvimpia suojan kannalta, sillä ne erottuvat merkittävästi kilpailijoiden merkeistä ja niillä on useimmiten laaja suoja-alue logiikka.¹¹⁷

Tavaramerkin haltijalla on yksinoikeus käyttää merkkiä kaupallisesti. Tämä tarkoittaa, että ilman lupaa kukaan muu ei saa käyttää tavaramerkkiä tai siihen sekoitettavissa olevaa merkkiä.¹¹⁸ Suoja ulottuu sekä tavaramerkin varsinaiseen käyttöön että epäsuoriin käyttötapoihin, kuten mainonnassa tai rinnakkaistuonnin yhteydessä. EUT:n oikeuskäytännössä (C-206/01) on katsottu, että tavaramerkin käyttöä ei voida rajoittaa vain siihen, mikä on perinteisesti katsottu tavaramerkinomaiseksi, vaan myös muunlainen kaupallinen käyttö voi loukata tavaramerkkiä.¹¹⁹

Tavaramerkin suoja raukeaa, kun tavaranhaltija itse saattaa merkillä varustetun tuotteen liikkeeseen EU:n alueella.¹²⁰ Tämä tarkoittaa sitä, että jälleenmyyjät voivat markkinoida tuotetta edelleen, mutta käyttö ei saa antaa väärää kuvaa alkuperäisestä.

Tavaroiden sekoitettavuus ja tunnettavuus ovat keskeisessä asemassa tavaramerkkisuojassa. Arvioinnissa huomioidaan sekä visuaaliset, äänelliset ja konseptuaaliset tekijät. Esimerkiksi tietyt toiminnallisuudet ovat yleensä hallitsevin ja

¹¹⁵ EUIPO, Trademarks ja PRH, EUIPO:n jäsenmaiden yhteiset käytännöt

¹¹⁶ Ks. KHO 2008/2499 tai C-273/00

¹¹⁷ Esimerkiksi, SISU kuorma-autot ks. Kolster, SISU-erikoisajoneuvojen arvokkaimmat osat ovat IPR ja brändi

¹¹⁸ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. S. 48-49

¹¹⁹ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. S. 49-51

¹²⁰ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. S. 50-52

asiantuntijatuotteiden kohdalla kuluttajien tarkkaavaisuutta pidetään suurempana kuin päivittäistavaroissa.¹²¹

Tunnetuilla tavaramerkeillä on erityisasema markkinoilla. Vaikka kyseessä ei olisi samanlaiset tuotteet, tunnettu merkki voi saada suojaa myös muihin tavaralajeihin, jos käytöllä pyritään hyötymään sen maineesta.¹²² Suomessa PRH ylläpitää listaa laajalti tunnetuista tavaramerkeistä, mutta oikeudellisesti ratkaisevaa on tuomioistuimen arvio.

Tavaramerkkilainsäädäntö pyrkii myös tasapainottamaan tavaramerkkisuojan ja elinkeinonharjoittajien toiminnanvapautta. Tiettyjä yleissanoja, teknisiä ratkaisuja tai arvonnousua aiheuttavia muotoja ei voida suojata tavaramerkeinä. Samoin vapaanapitotarve tarkoittaa, että kaikkien elinkeinonharjoittajien on voitava käyttää yleisiä kuvailevia sanoja, vaikka joku olisi yrittänyt rekisteröidä ne.¹²³

Tavaramerkki on yleisesti keskeinen osa monien yritysten aineettoman omaisuuden kokonaisuutta. Niiden taloudellinen arvo konkretisoituu pääsääntöisesti lisenssisopimuksissa tai siirtohinnoittelussa. Yrityksien ja konsernien mahdollisuus hyödyntää tavaramerkkiä liiketoiminnassaan voi perustua omistukseen, käyttöoikeuteen tai lisensointiin.

Siirtohinnoittelussa tavaramerkin arvoa määritetään taloudellisin menetelmin. Tällä huomioidaan muun muassa merkin tuottamat lisenssitulot, markkina-arvo ja brändin vaikutus liikevaihtoon. Merkin omistaja kantaa yleensä myös brändinhallintaan liittyvät riskit, minkä vuoksi siirtohinnoittelussa riskienkantajalle kohdistetaan suurempi osamerkin arvosta.

¹²¹ Ks. KKO 2010:12

¹²² PRH, laajalti tunnetut tavaramerkit

¹²³ Haarmann ja Mansala, 2012. Immateriaalioikeuden perusteet. S. 52

3 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien markkinaehtoisuuden määrittäminen OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa

3.1 Markkinaehtoperiaate ja aineettomat oikeudet OECD:n ohjeissa

Markkinaehtoperiaate muodostaa siirtohinnoittelun keskeisen normatiivisen lähtökohdan OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa. Periaatteen mukaan etuyhteydessä olevien osapuolten välisten liiketoimien ehtojen tulee vastata niitä ehtoja, joista toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat vastaavissa olosuhteissa sopineet.¹²⁴ OECD:n ohjeissa markkinaehtoperiaatetta sovelletaan kaikkiin etuyhteysliiketoimiin, mutta aineettomien oikeuksien osalta sen merkitys korostuu erityisesti arvonmäärittämiseen liittyvien epävarmuuksien vuoksi, koska vertailukelpoisia markkinahintoja ei useinkaan ole saatavilla.¹²⁵

Mallioikeuden ja tavaramerkin markkinaehtoisuuden arviointi perustuu sekä oikeuden taloudelliseen arvoon että siihen, kuka konsernissa tosiasiallisesti kehittää, ylläpitää, suojaa ja hyödyntää kyseistä oikeutta sekä kuka kantaa oikeuden omistamiseen ja kehittämiseen liittyvät riskit.¹²⁶ OECD on kehittänyt niin sanotun DEMPE-analyysin aineettoman oikeuden arvonmuodostuksen arvioimiseksi. DEMPE-analyysissä tarkastellaan aineettoman omaisuuden kehittämiseen (Development), parantamiseen (Enhancement), ylläpitämiseen (Maintenance), suojaamiseen (Protection) ja hyödyntämiseen (Exploitation) liittyviä toimintoja.¹²⁷ VML 31 §:n muutoksen jälkeen DEMPE-toiminnot saavat myös kansallisesti korostuneen oikeudellisen merkityksen, koska etuyhteysliiketoimi on määritettävä sen tosiasiallisen sisällön perusteella ja arvioinnissa on otettava huomioon osapuolten suorittamat toiminnot, käytettävissä

¹²⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 1.11-1.18

¹²⁵ OECD 2022, TPG, kohdat 7.10-7.15

¹²⁶ OECD 2022, TPG, kohdat 7.10-7.15

¹²⁷ Silberztein, C. & Guillaume, M, 2022 S.4-5

olevat varat sekä kannetut riskit.¹²⁸ DEMPE-analyysi toimii siten keskeisenä välineenä markkinaehtoisuuden arvioinnissa aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa.

Esimerkiksi pelkkä mallioikeuden tai tavaramerkin juridinen omistus ei OECD:n mukaan oikeuta saamaan kokonaisuudessaan sen hyödyntämisestä saatavaa tuottoa. Jos konsernin sisäinen yhtiö, joka hallitsee aineetonta omaisuutta¹²⁹ omistaa oikeuden muodollisesti, mutta ei osallistu sen kehittämiseen tai suojaamiseen, eikä kanna siihen liittyviä riskejä, sen ei tule saada merkittävää osuutta aineettoman oikeuden perusteella syntyvistä tuotoista.¹³⁰ OECD toteaa suoraan, että:

"Legal ownership of an intangible by an associated enterprise alone does not confer any right ultimately to retain returns derived from exploiting the intangible."¹³¹

Oikeus aineettomasta omaisuudesta saatavaan tuottoon kuuluu siten sille osapuolelle, joka tosiasiallisesti suorittaa aineettoman omaisuuden kehittämiseen liittyvät toiminnot ja kantaa siihen liittyvät riskit, eikä pelkästään sille, joka omistaa oikeuden sopimuksellisesti tai rekisteröidysti.¹³²

Käytännössä tämä tarkoittaa, että esimerkiksi konsernin tuotekehitysyksiköt, jotka osallistuvat mallioikeuden tai tavaramerkin kehittämiseen, voivat olla oikeutettuja osaan aineettoman oikeuden tuottamasta lisäarvosta. Erityisesti brändin arvon muodostumisessa keskeisiä tekijöitä ovat markkinointi-investoinnit, paikalliset kuluttajasuhteet, tuotteen visuaalisen ilmeen vaikutus ostopäätökseen sekä brändin maine. Näitä panoksia ei voida jättää huomioimatta markkinaehtoisuusarviossa, vaikka oikeuden muodollinen omistaja sijaitsisi toisessa valtiossa.¹³³

¹²⁸ HE 188/2021 vp, S.23-25

¹²⁹ Intellectual property company

¹³⁰ Raunio – Karjalainen, 2018. siirtohinnoittelu S. 349

¹³¹ OECD 2022, TPG, kohta 6.42

¹³² Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 348-350

¹³³ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu 2018 S.187

Markkinaehtoisuuden määrittelyssä keskeistä on myös vertailukelpoisuusanalyysi. OECD suosittelee vertaamaan konsernin sisäisiä sopimuksia riippumattomien osapuolten välisiin lisenssisopimuksiin, mikäli tällaisia vertailukelpoisia liiketoimia on saatavilla.¹ Ellei vertailukelpoisia markkinatietoja ole käytettävissä, voidaan käyttää vaihtoehtoisia siirtohinnoittelumenetelmiä, kuten liiketoiminnan nettomarginaalimenetelmää (Transactional Net Margin Method, TNMM) tai voitonjakomenetelmää (Profit Split Method).¹³⁴

Lisäksi OECD korostaa erityisesti aineettoman omaisuuden hyödyntämiseen liittyvän dokumentaation merkitystä. Konsernin on tarvittaessa pystyttävä osoittamaan, miten aineettoman omaisuuden arvo on syntynyt, kuka on osallistunut DEMPE-toimintoihin sekä miten siirtohinnoittelussa käytetyt hinnat on määritetty.¹³⁵

Tavaramerkin osalta arvon määrittämiseen vaikuttavat muun muassa brändin tunnettuus, sen asema markkinoilla, lisenssin kesto ja laajuus sekä ne markkinat, joilla oikeutta hyödynnetään.¹³⁶ Mallioikeuden kohdalla keskeisiä tekijöitä ovat suunnittelun kaupallinen merkitys, kopioitavuus sekä muotoilun vaikutus tuotteen hinnoitteluun ja kysyntään. Näiden tekijöiden perusteella arvioidaan, minkä suuruinen korvaus oikeuden käytöstä on markkinaehtoinen sekä mille konserniyhtiölle kyseinen tuotto siirtohinnoittelun näkökulmasta kuuluu.¹³⁷

Mallioikeuden arvo perustuu sen kykyyn tuottaa taloudellista lisäarvoa konsernille. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan aineettomalla omaisuudella tarkoitetaan omaisuutta, joka ei ole fyysistä tai rahoitusvarallisuutta, mutta joka on siirrettävissä tai hyödynnettävissä liiketoiminnassa ja jolla on taloudellista arvoa riippumattoman osapuolen näkökulmasta. Mallioikeus kuuluu tällaisiin aineettomiin oikeuksiin silloin, kun sen käytöstä tai luovuttamisesta riippumaton osapuoli olisi valmis maksamaan

¹³⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 1.51 ja 3.57-3.62

¹³⁵ OECD 2022, TPG, kohdat 6.147 – 6.154

¹³⁶ Oesteriche A (2011) S. 105-107

¹³⁷ Smith – Parr 2005, Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages S.617-621

korvauksen.¹³⁸ Sen arvon määrittäminen liittyy erityisesti siihen, miten mallioikeus vaikuttaa tuotteen kaupalliseen menestykseen, brändin erottuvuuteen sekä kuluttajan ostopäätökseen ja asiakaskokemukseen.

Markkinaehtoisen siirtohinnan arvioimisessa tulee huomioida mallioikeuden luonne, laajuus, hyödyntämismahdollisuudet sekä siihen liittyvät oikeudet ja rajoitteet.¹³⁹ Lisäksi on selvitettävä, mitkä konserniyhtiöt osallistuvat mallioikeuden DEMPE-toimintoihin.

3.2 OECD:n ohjeiden soveltaminen mallioikeuksiin ja tavaramerkkeihin

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa aineettomien oikeuksien arvonmääritys kytkeytyy kiinteästi markkinaehtoperiaatteen soveltamiseen. Arvonmäärityksen tarkoituksena ei ole määrittää aineettomalle oikeudelle absoluuttista taloudellista arvoa, vaan arvioida, millainen korvaus riippumattomat osapuolet olisivat olleet valmiita maksamaan oikeuden käytöstä tai siirrosta vertailukelpoisissa olosuhteissa.¹⁴⁰

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvonmääritys on OECD:n mukaan erityisen haastavaa, koska niille ei useinkaan ole olemassa toimivia markkinoita eikä suoraan vertailukelpoisia liiketoimia. Näiden aineettomien oikeuksien arvo perustuu tyypillisesti tulevaisuudessa odotettaviin taloudellisiin hyötyihin, kuten lisenssituottoihin, markkina-aseman vahvistumiseen tai tuotteiden hinnoitteluvoimaan, eikä niiden historialliset kustannukset yksinään kuvaa markkinaehtoista arvoa.¹⁴¹

OECD:n siirtohinnoitteluohjeet korostavat, että aineettoman oikeuden arvonmäärityksessä keskeistä on analysoida oikeuden taloudellisesti olennaiset ominaispiirteet. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa oikeuden laajuus ja kesto, maantieteellinen kattavuus, oikeudellinen suoja, hyödyntämismahdollisuudet sekä se,

¹³⁸ OECD 2022, TPG, kohta 6.6

¹³⁹ Laajuudella viitataan maantieteelliseen sijaintiin ja ajalliseen suojaan.

¹⁴⁰ OECD 2022, TPG, kohdat 6.22-6.28

¹⁴¹ Raunio – Karjalainen, 2015. Siirtohinnoittelu S. 249-251

miten oikeus vaikuttaa tuotteiden tai palveluiden kaupalliseen menestykseen.¹⁴² Tavaramerkin osalta merkityksellisiä ovat erityisesti brändin tunnettuus ja markkina-asema, kun taas mallioikeuden kohdalla korostuvat muotoilun kaupallinen merkitys ja sen vaikutus tuotteen erottuvuuteen markkinoilla.¹⁴³

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2021:127 tarkasteltiin siirtohinnoittelussa vakiintunutta periaatetta, jonka mukaan konsernin sisäisten liiketoimien markkinaehtoisuutta on arvioitava kokonaisuutena eikä pelkästään muodollisesti sovitun yksittäisen transaktion tai sen osatekijän perusteella. Tapauksessa oli kyse konsernin sisäisestä aineettomien oikeuksien siirrosta sekä siitä, oliko verovelvollisen käyttämä siirtohinnoittelumenetelmä johtanut tulon asianmukaiseen kohdistumiseen Suomessa.¹⁴⁴

Verovelvollinen oli soveltanut transaktioon siirtohinnoittelumenetelmää, jonka se katsoi parhaiten heijastavan liiketoimen taloudellista luonnetta. Verohallinto puolestaan katsoi, että kyseinen liiketoimi oli osa laajempaa kokonaisuutta, ja arvioi vertailukelpoisten hintojen menetelmän (Comparable Uncontrolled Price, CUP) johtavan markkinaehtoisempaan lopputulokseen. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että verovelvollisen soveltamaa menetelmää ei voitu kokonaisuutena arvioiden pitää markkinaehtoisena, vaikka se muodollisesti perustui yhteen OECD:n hyväksymistä siirtohinnoittelumenetelmistä.¹⁴⁵

Lisäksi Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2013:36 käsiteltiin konsernin sisäisiä lainoja, joiden ehtojen markkinaehtoisuutta veroviranomainen kyseenalaisti. KHO arvioi, oliko yhtiön toiminta ollut huolellista ja oliko sillä ollut perusteltua aihetta olettaa sovelletun koron olevan markkinaehtoinen. Vertailukelpoisuusanalyysin avulla voidaan osoittaa siirtohintojen markkinaehtoisuus ja esittää veroviranomaiselle

¹⁴² OECD 2022, TPG, kohdat 6.17–6.20

¹⁴³ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus, kohta 9 Immateriaalioikeudet

¹⁴⁴ KHO 2021:127

¹⁴⁵ KHO 2021:127

liiketoimen tosiasialliset taloudelliset olosuhteet. Ratkaisussa KHO korosti huolellisuusperiaatteen merkitystä ja totesi, että huolellisella dokumentaatiolla ja riittäväillä analyysillä voidaan tukea markkinaehtoisuuden arviointia.¹⁴⁶

Tapaus osoittaa, että siirtohinnoittelun menetelmävalinta tai arvonmäärittäminen ei ole pelkästään tekninen ratkaisu, vaan siihen liittyy liiketoimien taloudellisen sisällön ja aineettomien oikeuksien tosiasiallisen hyödyntämisen arviointi. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan siirtohinnoittelumenetelmä tulisi valita sen perusteella, mikä menetelmä soveltuu parhaiten kyseisen liiketoimen luonteeseen ja siihen liittyviin tosiseikkoihin. Tapauksessa KHO korosti erityisesti sitä, että aineettomien oikeuksien siirtoon liittyy usein merkittäviä arvonmääritykseen ja riskeihin liittyviä epävarmuustekijöitä, jotka vaikuttavat menetelmän soveltuvuuteen.¹⁴⁷

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuista voidaan havaita, että siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden arviointi ei rajoitu yksittäisen hinnoittelumenetelmän muodolliseen tarkasteluun. Ratkaisevaa on liiketoimen kokonaisarviointi, jossa huomioidaan liiketoimen taloudellinen sisältö, osapuolten suorittamat toiminnot sekä niihin liittyvät riskit. Tämä lähestymistapa vastaa myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa omaksuttua tulkintaa, jossa aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelua arvioidaan DEMPE-toimintojen perusteella.¹⁴⁸

Mallioikeuden ja tavaramerkin arvo ei myöskään ole staattinen, vaan se voi vaihdella esimerkiksi tuotteen elinkaaren, kuluttajatrendien tai kilpailutilanteen muuttuessa. Tämän vuoksi arvonmääritys edellyttää tapauskohtaista analyysiä, jossa otetaan huomioon myös tulevaisuudessa odotettavissa olevat kassavirrat sekä aineettoman oikeuden taloudellinen käyttöikä.¹⁴⁹

¹⁴⁶ KHO 2013:36

¹⁴⁷ KHO 2021:127

¹⁴⁸ KHO 2021:127

¹⁴⁹ OECD 2022, TPG, kohta 6.151

Mallioikeuden arvo voi perustua sen kykyyn antaa tuotteelle erottuva muotoilu, jolla voi olla suoraa vaikutusta kuluttajien ostopäätöksiin. Tavaramerkin osalta arvo voi ilmetä esimerkiksi brändiuskollisuutena tai hintapreemiona, jonka tuote pystyy saavuttamaan markkinoilla. OECD:n siirtohinnoitteluohjeet korostavat, että tällaisissa tilanteissa on tärkeää arvioida aineettoman omaisuuden merkitystä konsernin liiketoimintamallissa kokonaisuutena.¹⁵⁰

Arvonmäärityksessä voidaan käyttää sekä tuottoon perustuvia menetelmiä (kuten diskontattuun kassavirtaan perustuvaa DCF-analyysiä), kustannusperusteisia menetelmiä että markkinalähtöisiä menetelmiä.¹ Tuottoon perustuva lähestymistapa on erityisen käyttökelpoinen silloin, kun mallioikeuden tai tavaramerkin tuottama lisäarvo voidaan erottaa muusta liiketoiminnasta ja sille voidaan arvioida tulevat kassavirrat. Kustannusperusteinen lähestymistapa puolestaan soveltuu usein heikommin lopputuotteeseen kiinteästi liittyviin oikeuksiin, koska kehittämiskustannukset eivät aina heijasta oikeuden kaupallista arvoa.¹⁵¹

3.3 OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla

OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla muodostaa kansainvälisen siirtohinnoittelun keskeisen oikeudellisen perustan ja heijastaa verosopimusvaltioiden yhteistä näkemystä siitä, miten kansainvälisten konsernien yhtiöiden välisten liiketoimien tulot tulisi jakaa valtioiden välillä.¹⁵² Artiklan tarkoituksena on varmistaa, että konserniyhtiöiden välinen hinnoittelu vastaa sitä, mitä toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat sopineet vastaavissa olosuhteissa, eli markkinaehtoperiaatetta noudatetaan.

Tietyissä tilanteissa, joissa konserniyritykset ovat hinnoitelleet liiketoimiaan keinotekoisesti esimerkiksi siirtämällä voittoja matalan verotuksen valtioihin, tilanne voi johtaa siirtohinnoitteluoikaisuun.

¹⁵⁰ OECD 2022, TPG, kohdat 6.153-6.155

¹⁵¹ OECD 2022, TPG, kohdat 6.154-6.157

¹⁵² OECD 2017, Model Tax Convention. Artikla 9 mom. 1-2

OECD:n malliverosopimus ei sen sijaan sisällä yksityiskohtaisia säännöksiä markkinaehtoisuuden määrittämisestä, siirtohintojen tarkasta määrittämisestä tai siirtohinnoitteludokumentaatiosta.¹⁵³ Sen tarkoituksena on pikemminkin luoda oikeudellinen kehys verosopimusvaltioiden välisille tilanteille ja määrittää, miten siirtohinnoitteluun liittyvät verotukselliset ristiriidat tulisi ratkaista valtioiden välillä.¹⁵⁴

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien kohdalla OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan soveltaminen korostuu, koska näiden aineettomien oikeuksien hinnoittelu on usein erityisen haastavaa. Tämä johtuu siitä, että ne ovat luonteeltaan yksilöllisiä ja vaikeasti verrattavissa riippumattomien osapuolten välisiin liiketoimiin.¹⁵⁵ Esimerkiksi mallioikeuden kohdalla oikeuden taloudellinen arvo voi vaihdella tuotteen elinkaaren aikana markkinasegmentin ja kilpailutilanteen mukaisesti. Myös ulkoisilla taloudellisilla tekijöillä, kuten kuluttajien taloudellisella tilanteella, voi olla vaikutusta mallioikeuden arvoon. Tavaramerkit puolestaan voivat mahdollistaa hintapreemion saavuttamisen markkinoilla tai luoda merkittävää asiakasuskollisuutta. Jos näitä tekijöitä ei oteta siirtohinnoittelussa riittävässä määrin huomioon, seurauksena voi olla, että verosopimusvaltion veroviranomaiset soveltavat OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklaa ja tekevät siirtohinnoitteluoikaisun verotuksessa.¹⁵⁶

OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan 2 kohta liittyy kaksinkertaisen verotuksen ehkäisemiseen. Jos konserniyhtiöiden välisten liiketoimien osalta tehdään siirtohinnoitteluoikaisu yhdessä verosopimusvaltiossa, toisen valtion tulee tarvittaessa tehdä vastaava oikaisu (corresponding adjustment), jotta samaa tuloa ei verotettaisi kahteen kertaan. Tämä edellyttää valtioiden veroviranomaisten välistä yhteistyötä ja voi

¹⁵³ OECD 2017, Model Tax Convention. Artikla 9 mom. 1-2

¹⁵⁴ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu, 2018 S. 131

¹⁵⁵ OECD 2022, TPG, kohdat 7.10-7.26

¹⁵⁶ OECD 2022, TPG, kohdat 6.42-6.6

käytännössä toteutua esimerkiksi keskinäisen sopimusmenettelyn (Mutual Agreement Procedure, MAP) kautta.¹⁵⁷

Aineettomien oikeuksien, erityisesti mallioikeuksien ja tavaramerkkien, kohdalla tällaiset tilanteet voivat olla erityisen haastavia, koska verosopimusvaltioiden viranomaiset voivat arvioida eri tavoin, mikä osuus tuloista kuuluu kummankin valtion verotusoikeuden piiriin. Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, joissa molemmat valtiot epäilevät siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta.

OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla toimii periaatteellisena välineenä, jota veroviranomaiset voivat hyödyntää keskinäisissä kiistoissa sekä, jonka nojalla veroviranomainen voi puuttua keinotekoisiiin tulonsiirtoihin siirtohinnoittelun avulla. Samalla se edellyttää, että konsernit dokumentoivat siirtohinnoittelunsa asianmukaisesti ja pystyvät perustelemaan mallioikeuksien ja tavaramerkkien hinnoittelun tosiasiallisilla toiminnoilla, riskeillä sekä odotettuihin liiketoimintaennusteisiin perustuvilla arvioilla.

OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeet muodostavat keskeisen kansainvälisen viitekehyksen markkinaehtoperiaatteen tulkinnalle. Suomen oikeudessa markkinaehtoperiaate on sisällytetty verotusmenettelystä annetun lain 31 §:ään, jonka soveltamisessa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita käytetään keskeisenä tulkinta-aineistona. Näin ollen aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelun arvioinnissa kansainväliset ohjeet ja kansallinen sääntely muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden.

¹⁵⁷ OECD 2017, Model Tax Convention. Artikla 9 mom 2

3.4 Siirtohinnoitteludokumentoinnin tavoitteet mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelussa

Dokumentointivaatimukset ovat yksi keino osoittaa veroviranomaisille siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus perusteellisesti ja toimintokohtaisesti.¹⁵⁸ Eryteisesti haastavissa siirtohinnoittelutilanteissa liiketoimien huolellinen dokumentointi ja niiden perusteleminen veroviranomaiselle on tärkeää. Dokumentointi osoittaa, että siirtohinnoittelu noudattaa markkinaehtoperiaatetta ja, että kaikki olennaiset liiketoimet on asianmukaisesti dokumentoitu.¹⁵⁹

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden dokumentointisäännösten tavoitteiden taustalla voidaan tunnistaa kolme keskeistä tarkoitusta. Ensinnäkin dokumentointivelvollisuuden tavoitteena on varmistaa, että yritykset kiinnittävät riittävästi huomiota siirtohinnoittelusääntöihin määrittäessään konserniyhtiöiden välisten liiketoimien hintoja sekä muita ehtoja ja ilmoittaessaan näistä liiketoimista kertyneet tulot veroilmoituksellaan. Toiseksi dokumentoinnin tarkoituksena on tarjota veroviranomaiselle riittävästi tietoa siirtohinnoitteluriskien tunnistamiseksi. Kolmanneksi dokumentointi antaa veroviranomaiselle hyödyllistä tietoa käytettäväksi siirtohinnoittelutarkastuksissa.¹⁶⁰

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien kohdalla siirtohinnoitteludokumentoinnin tarkoitus on tarjota veroviranomaiselle tietoa siitä, miten aineeton omaisuus on hinnoiteltu ja millä tavoin se on katsottu hinnoiteltavaksi verotuksessa.¹⁶¹ Aineettoman omaisuuden kuvaus aloitetaan dokumentaatiossa kuvaamalla kehittämiseen, omistamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät kokonaisstrategia sekä sen siirtohinnoitteluperiaatteet. Tämän jälkeen kategorisoidaan aineettomat omaisuudet siirtohinnoittelun kannalta

¹⁵⁸ OECD 2022, TPG. kohdat 5.3-5.8

¹⁵⁹ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S.310

¹⁶⁰ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S.310-312 ja ks. HE 107/2006 vp. S.6-7 Perusteena ohjata verovelvolliset noudattamaan markkinaehtoperiaatetta perusteellisella tasolla ja antaa veroviranomaiselle riittävät tiedot riskinarviointiin

¹⁶¹ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S.322

ainutlaatuisiksi eli arvokkaaksi aineettomaksi omaisuudeksi tai muihin aineettoman omaisuuden ryhmiin. Tässä ohessa avataan myös omaisuuserien juridiset omistajat ja tärkeimmät sopimusjärjestelyt.¹⁶²

Esimerkiksi KHO 2013:36 ratkaisussa painotettiin huolellisuusperiaatetta, jossa KHO ratkaisussaan päätyi siihen, että dokumentaation tulee olla kattavaa ja huolellista, eikä pelkkä sisäinen dokumentaatio riitä kattamaan markkinaehtoisuuden todentamista. Tällöin edes OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden noudattaminen ei tuo varmuutta, vaan se pitää pystyä todentamaan myös ulkoisesti.¹⁶³

3.5 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien huomiot markkinaehtoisuuden täyttymisestä

Mallioikeuksien osalta erityisenä huomiona on, että mallioikeuden arvo perustuu pääasiassa muotoiluun ja estetiikkaan, eikä niinkään tekniseen toimivuuteen. Tämä tekee mallioikeuksien markkina-arvosta niin sanotusti kontekstisidonnaisen. Tämä tarkoittaa sitä, että samanlaista suojaa omaavan mallin arvo voi vaihdella merkittävästi riippuen esimerkiksi siitä, onko kyseessä kuluttajatuote vai teollinen komponentti.

Mallioikeuden arvo voi olla merkittävä erityisesti brändätyillä ja design-orientoituneilla toimialoilla, jolloin oikeuden vaikutus tuotteiden kysyntään ja hinta-asemaan voi olla huomattava. Markkinaehtoisuutta arvioitaessa tulee tällöin kiinnittää huomiota oikeuden vaikutukseen liikevaihtoon, lisenssiehtojen laajuuteen sekä mahdollisuuteen hyödyntää tuotetta myös muilla markkinoilla.¹⁶⁴

¹⁶² Tikka, Nykänen, Juusela ja Viitala, 2001. Yritysverotus I-II kohta 18. Konserniverotus. Kohta siirtohinnoittelu. Tekstissä mainitaan lähinnä käyvän arvon käyttämistä, mikä muodostuu edellä mainituista kohdista.

¹⁶³ KHO 2013:36

¹⁶⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 6.153-6.157

Tavaramerkkien kohdalla markkinaehtoisuuden arviointia mutkistaa se, että tavaramerkkiin voi sisältyä merkittävä määrä yrityksen maineeseen liittyviä tekijöitä, kuten markkinointipanoksia, asiakasuskollisuutta ja tunnettuutta. Tämän johdosta tavaramerkki ei ole pelkkä visuaalinen tunnus, vaan se voi toimia tuotteiden erottajana ja mahdollistaa hintapreemion markkinoilla.¹⁶⁵

OECD:n mukaan tavaramerkkejä sisältävissä lisenssisopimuksissa tulee analysoida, miten ja missä määrin tavaramerkin arvo on syntynyt paikallisesti esimerkiksi markkinointipanosten kautta sekä kuinka ja missä määrin arvo liittyy konsernin omistaman yhtiön toimintaan, joka hallitsee aineetonta omaisuutta. Jos tavaramerkki on rakennettu markkinakohtaisesti, sen tuotto ei välttämättä kuulu kokonaisuudessaan oikeuden haltijalle, vaan voi osittain kuulua myös konsernin alueelliselle yksikölle.¹⁶⁶

Toinen erityispiirre, jota tavaramerkit omaavat on niiden pitkäikäisyys ja niiden mahdollisuus laajaan lisensointiin. Tämä mahdollistaa tulojen jakautumisen useiden vuosien ajalle ja usealle konsernin yritykselle. Tämä edellyttää, että siirtohinnoittelussa otetaan huomioon tavaramerkin käyttöikä, lisenssin rajoitukset sekä mahdolliset synergiset vaikutukset, joita syntyy useiden aineettomien oikeuksien yhteiskäytöstä.¹⁶⁷

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien markkinaehtoisien siirtohinnoittelun arviointi vaatii laajaa funktionaalista analyysiä, joka ei perustu vain oikeuden rekisteröintiin tai omistukseen, vaan siihen kuka konsernissa osallistuu aktiivisesti oikeuden arvoa luovaan toimintaan.¹⁶⁸

¹⁶⁵ OECD 2022, TPG, kohdat 6.36-6.38

¹⁶⁶ OECD 2022, TPG, kohdat 6.150-6.152 ja 6.62-6.69

¹⁶⁷ OECD 2022, TPG, kohdat 6.145-6.147

¹⁶⁸ Taxpartner 2020 Intangibles in a post BEPS world, S.16

4 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvonmääritys

4.1 Taloudellinen arvonmääritys siirtohinnoittelussa

Taloudellisella arvonmäärityksellä tarkoitetaan siirtohinnoittelussa menetelmiä, joiden avulla pyritään arvioimaan aineettoman oikeuden markkinaehtoinen arvo tai sitä vastaava korvaus. Arvonmäärityksen tavoitteena ei ole määrittää aineettomalle oikeudelle absoluuttista tai objektiivista arvoa, vaan tukea markkinaehtoperiaatteen soveltamista tilanteissa, joissa vertailukelpoisia markkinahintoja ei ole saatavilla ja joissa arvonmääritys perustuu usein arvioihin tulevista taloudellisista hyödyistä sekä aineettoman oikeuden kaupallisesta merkityksestä yrityksen liiketoiminnassa.¹⁶⁹

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa taloudellista arvonmääritystä tarkastellaan osana siirtohinnoittelumenetelmän valintaa, ei siitä erillisenä tai itsenäisenä arviointina. Arvonmääritysmenetelmät toimivat siten apuvälineinä markkinaehtoisen siirtohinnoituksen määrittämisessä erityisesti aineettomien oikeuksien kohdalla, joissa hinnanmuodostus perustuu usein tulevaisuuden tuotto-odotuksiin ja taloudellisiin arvioihin.¹⁷⁰

Tässä luvussa esiteltävät arvonmääritysmenetelmät käsitellään nimenomaan siirtohinnoittelun näkökulmasta ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden hyväksyttävyyuskriteerien puitteissa. Menetelmiä ei tarkastella laskennallisina kaavoina tai yksityiskohtaisina arvostusmalleina, vaan niiden soveltuvuutta ja rajoitteita arvioidaan suhteessa markkinaehtoperiaatteeseen, DEMPE-analyysiin ja etuyhteysliiketoimen taloudelliseen sisältöön.

Taloudellisen arvonmäärityksen keskeinen haaste siirtohinnoittelussa on se, että eri menetelmät voivat johtaa merkittävästi toisistaan poikkeaviin lopputuloksiin. Tämän vuoksi OECD:n siirtohinnoitteluohjeet eivät edellytä tietyn yksittäisen menetelmän

¹⁶⁹ Kukkonen – Walden, 2016. Pk-konsernin verosuunnittelu, S. 201

¹⁷⁰ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus, kohta 9. Transaktiokohtainen tarkastelu.

käyttöä, vaan korostavat tapauskohtaista arviointia ja sitä, että valitun menetelmän tulee heijastaa mahdollisimman hyvin riippumattomien osapuolten käyttäytymistä vastaavissa olosuhteissa.¹⁷¹

Siirtohinnoittelumenetelmän valinta Suomessa on lähtökohtaisesti verovelvollisen harkinnassa, ja menetelmä voidaan valita tapauskohtaisesti sen mukaan, millaisesta etuyhteysliiketoimesta on kyse. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2018:173 vahvistettiin periaate, jonka mukaan verovelvollisella on siirtohinnoittelussa lähtökohtaisesti oikeus valita käyttämänsä hinnoittelumenetelmä. Veroviranomainen ei voi syrjäyttää verovelvollisen valitsemaa menetelmää ilman näyttöä siitä, että menetelmä johtaa ei-markkinaehtoiseen lopputulokseen. Ratkaisu korostaa siirtohinnoitteludokumentoinnin ja menetelmävalinnan perustelujen merkitystä sekä sitä, että menetelmävalinnassa voidaan käyttää harkintaa, kunhan valittu menetelmä tuottaa luotettavan markkinaehtoisen lopputuloksen.¹⁷²

Korkeimman hallinto-oikeuden julkaisemattomassa ratkaisussa KHO 2024:2204 tarkasteltiin konsernin sisäistä liiketoimintamallin muutosta ja konserniyhtiöiden aseman arviointia siirtohinnoittelun näkökulmasta. Ratkaisulla on merkitystä arvonmäärityksen kannalta erityisesti siltä osin, että pelkkä tulevaisuuden tuotto-odotusten muutos tai liiketoimintamallin muutos ei sellaisenaan merkitse markkinaehtoista korvausvelvoitetta. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa suomalainen konserniyhtiö oli vuonna 2011 toteuttanut liiketoimintamuutoksen, jossa valmistus- ja jakelutoiminnot eriytettiin eri yhtiöihin ja yhtiöiden roolit muuttuivat rajoitetun riskin toimijoiksi.¹⁷³

¹⁷¹ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus, kohta 9. Transaktiokohtainen tarkastelu, taloudellisesti järkevä toiminta

¹⁷² KHO 2018:173

¹⁷³ Svalner Atlas – KHO 2024:2204 – (Julkaisematon) - Siirtohinnoittelu

Verohallinto oli verotarkastuksessa päätenyt oikaisemaan yhtiön verotusta tekemällä siirtohinnoitteluoikaisun ja vaatimalla konserniyhtiöltä laskennallista korvausta sen perusteella, miten riippumattomien osapuolten olisi arvioitu toimivan vastaavassa konsernirakenteen muutostilanteessa.¹⁷⁴

KHO:n ratkaisu tuo esiin keskeisen periaatteen: pelkkä tulevaisuuden tuotto-odotusten väheneminen tai konsernimallin muutos ei sellaisenaan luo taloudellista korvausvelvoitetta riippumattomien osapuolten hinnoittelumallin mukaisesti. KHO totesi ratkaisussaan, että Verohallinnon olisi tullut osoittaa, että yhtiö oli luopunut jostakin sellaisesta arvokkaasta oikeudesta tai liiketoimintamahdollisuudesta, jonka luovuttamisesta riippumattomat osapuolet olisivat edellyttäneet korvausta. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella tällaista näyttöä ei kuitenkaan ollut esitetty.¹⁷⁵

4.1.1 Markkina-arvomenetelmä

Markkina-arvomenetelmä perustuu vertailukelpoisten, toisistaan riippumattomien osapuolten välisten liiketoimien hintatietoihin. Siirtohinnoittelussa menetelmä vastaa vertailukelpoisten hintojen menetelmää (Comparable Uncontrolled Price, CUP)¹⁷⁶, jossa etuyhteysliiketoimen hintaa verrataan mahdollisimman samankaltaiseen riippumattomien osapuolten väliseen liiketoimeen. Menetelmän lähtökohtana on, että todellisiin markkinahavaintoihin perustuva hinta kuvastaa parhaiten markkinaehtoperiaatteen sisältöä.¹⁷⁷

Kansainvälisessä siirtohinnoittelukirjallisuudessa CUP-menetelmää pidetään teoreettisesti luotettavimpana menetelmänä markkinaehtoisen hinnan määrittämisessä silloin, kun aidosti vertailukelpoisia liiketoimia on saatavilla. Menetelmän soveltaminen

¹⁷⁴ Hannes Snellman – Tax Litigation Blog: Burden of Proof in Tax Litigation (SAC 2204/2024)

¹⁷⁵ Svalner Atlas – KHO 2024:2204 – (Julkaisematon) - Siirtohinnoittelu

¹⁷⁶ Helminen, (2001/2026). Kansainvälinen verotus. Kohta 9. Transaktiokohtainen tarkastelu ja CUP-menetelmä

¹⁷⁷ Eden 2019, Taxing Multinationals: Transfer Pricing and Corporate Income Taxation in North America. S.173-176

on kuitenkin käytännössä usein haastavaa erityisesti aineettomien oikeuksien kohdalla, koska täysin vertailukelpoisia lisenssisopimuksia tai oikeuksien luovutuksia on harvoin saatavilla.¹⁷⁸ Mikäli vertailukelpoisuudessa esiintyy olennaisia eroja, menetelmän tuottama lopputulos ei välttämättä vastaa markkinaehtoperiaatteen vaatimuksia.

Aineettomien oikeuksien, kuten mallioikeuksien ja tavaramerkkien, osalta markkina-arvomenetelmän soveltaminen on usein ongelmallista. Näille oikeuksille ei tyypillisesti ole olemassa toimivia ja avoimia markkinoita, ja kukin aineeton oikeus on luonteeltaan yksilöllinen esimerkiksi oikeuden laajuuden, suoja-ajan, maantieteellisen kattavuuden ja taloudellisen merkityksen osalta. Tätä yksilöllisyyttä on pidetty keskeisenä syynä siihen, miksi vertailukelpoisten markkinatransaktioiden löytäminen on käytännössä harvinaista.¹⁷⁹

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien kohdalla vertailukelpoisuutta heikentää lisäksi se, että oikeuden arvo kytkeytyy usein tiiviisti konsernin liiketoimintamalliin, markkinointistrategiaan ja brändin asemaan markkinoilla. Esimerkiksi tavaramerkin arvo voi vaihdella merkittävästi sen tunnettuuden, markkinointipanostusten ja kuluttajakäyttäytymisen perusteella, mikä vaikeuttaa riippumattomien osapuolten välisten vertailukelpoisten lisenssi- tai luovutussovimmusten tunnistamista.¹⁸⁰

OECD:n siirtohinnoitteluoheiden mukaan markkina-arvomenetelmää voidaan käyttää aineettomien oikeuksien arvonmäärityksessä lähinnä tilanteissa, joissa vertailukelpoinen lisenssisopimus tai aineettoman oikeuden luovutusta koskeva markkinatransaktio on aidosti saatavilla ja olennaiset vertailutekijät voidaan luotettavasti ottaa huomioon. Näitä tekijöitä ovat muun muassa oikeuden laajuus,

¹⁷⁸ Schön, Wolfgang, Konrad, Fundamentals of International Transfer Pricing in Law and Economics. 2012, S.54-57

¹⁷⁹ Reilly, Schweih, Valuing intangible assets 2016 S.21-24

¹⁸⁰ Griffith, Miller ja O'Connell, 2014. *Ownership of Intellectual Property and Corporate Taxation*. Journal of Public Economics. S.6-9

sopimuksen kesto, yksinoikeus, maantieteellinen soveltamisala sekä osapuolten kantamat riskit.¹⁸¹

Käytännössä markkina-arvomenetelmän soveltaminen aineettomien oikeuksien hinnoitteluun perustuu vertailukelpoisten riippumattomien osapuolten välisten liiketoimien tunnistamiseen ja analysointiin. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan vertailtavien liiketoimien tulee olla mahdollisimman samankaltaisia hinnoiteltavan oikeuden ominaispiirteiden ja sopimusehtojen osalta.¹⁸² Vertailutietojen perusteella voidaan muodostaa markkinaehtoinen vaihteluväli, jota hyödynnetään arvioitaessa aineettoman oikeuden käytöstä maksettavaa korvausta. Menetelmän soveltaminen edellyttää kuitenkin tapauskohtaista harkintaa ja huolellista dokumentointia, jotta hinnoittelu vastaa markkinaehtoperiaatteen vaatimuksia.¹⁸³

Markkina-arvomenetelmän rajoitteet heijastavat OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa omaksuttua periaatetta, jonka mukaan menetelmän valinnassa ratkaisevaa ei ole menetelmän teoreettinen etusija, vaan sen soveltuvuus kyseisen etuyhteysliiketoimen tosiasiallisiin olosuhteisiin. Aineettomien oikeuksien siirroissa tämä johtaa usein siihen, että markkina-arvomenetelmä ei ole käytännössä käyttökelpoinen, vaan markkinaehtoisuuden arviointi joudutaan tekemään epäsuorien arvonmääritysmenetelmien avulla.¹⁸⁴

4.1.2 Kustannusmenetelmä

Kustannusmenetelmä eli kustannusperusteinen arvonmääritysmenetelmä perustuu ajatukseen, että omaisuuserän arvo voidaan arvioida sen kehittämiseen tai uudelleen tuottamiseen liittyvien kustannusten perusteella. Mallioikeuksien ja tavaramerkkien kohdalla tämä voi tarkoittaa esimerkiksi oikeuden suunnitteluun, kehittämiseen,

¹⁸¹ OECD 2022, TPG, kohdat 6.142-6.147

¹⁸² OECD 2022, TPG, kohdat 2.14 – 2.26

¹⁸³ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu. S.111

¹⁸⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 1.40-1.44

tutkimukseen ja rekisteröintiin liittyvien kustannusten huomioon ottamista. Arvonmäärityksessä voidaan lisäksi tehdä oikaisuja esimerkiksi pääomakustannusten, taloudellisen vanhentumisen sekä oikeuteen liittyvien riskien perusteella.¹⁸⁵

Menetelmää hyödynnetään aineettomien oikeuksien arvonmäärityksessä harvemmin kuin tuottomenetelmiä, mutta se voi olla käyttökelpoinen tilanteissa, joissa aineeton oikeus on kehitysvaiheessa tai hiljattain luotu eikä ole vielä tuottanut tuloja tai tulevien kassavirtojen arviointi on epävarmaa. Tällaisessa tilanteessa esimerkiksi uusi mallioikeus, jota ei ole vielä kaupallisesti hyödynnetty, voidaan alustavasti arvostaa siihen kohdistuneiden dokumentoitujen kehityskustannusten perusteella.¹⁸⁶

OECD:n BEPS Action 8–10 -raportissa kuitenkin korostetaan, että kustannusperusteinen arvonmääritysmenetelmä on aineettomien oikeuksien kohdalla usein heikko arvonmääritystapa. Kehityskustannusten ja aineettoman oikeuden markkina-arvon välinen yhteys on tyypillisesti epävarma, sillä merkittävä osa aineettoman omaisuuden arvosta syntyy vasta kaupallisen hyödyntämisen, markkina-aseman ja tulevien tuotto-odotusten kautta. Tästä syystä kustannusmenetelmää ei tulisi käyttää tilanteissa, joissa arvonmääritys voidaan tehdä luotettavammin esimerkiksi tuottomenetelmien tai vertailukelpoisten markkinatransaktioiden perusteella.¹⁸⁷

Kustannusmenetelmän mahdollinen käyttöala voi liittyä myös tilanteisiin, joissa aineeton oikeus siirretään osana yrityskauppaa ja oikeuden arvo sisältyy jo määritettyyn kauppahintaan. Tällöin kustannusperusteinen tarkastelu voi toimia tukevana viitekehyksenä arvioitaessa, onko siirtohinnoittelussa käytetty arvo johdonmukainen suhteessa liiketoimen kokonaisuuteen.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu, 2018, S.188

¹⁸⁶ Reilly, Schweis, Valuing intangible assets 2016. S. 150-153

¹⁸⁷ OECD 2015, *BEPS Action 8–10 Final Report*, Chapter I, Section D

¹⁸⁸ Pankakoski, Tavaramerkin siirtohinnoittelu, 2018 S. 188

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2021:66 vahvistettiin siirtohinnoittelua koskeva yleinen periaate, jonka mukaan verovelvollisella on lähtökohtaisesti oikeus valita liiketoimen luonnetta parhaiten kuvaava hinnoittelumenetelmä. Veroviranomainen ei voi syrjäyttää verovelvollisen käyttämää menetelmää ilman näyttöä siitä, että menetelmä johtaa ei-markkinaehtoiseen lopputulokseen. Vaikka ratkaisu ei koskenut aineettomia oikeuksia, sillä on merkitystä menetelmävalinnan oikeudellisena lähtökohtana myös kustannusmenetelmän arvioinnissa siirtohinnoittelussa.¹⁸⁹

Kustannusmenetelmän etuna on sen suhteellinen objektiivisuus, sillä arvonmääritys voidaan perustaa dokumentoituihin ja todennettavissa oleviin kustannuksiin. Menetelmän keskeinen heikkous on kuitenkin se, ettei se ota huomioon aineettoman oikeuden kykyä tuottaa tulevia tuloja tai sen markkinaehtoista arvoa. Erityisesti tunnetut tavaramerkit voivat sisältää merkittävää brändiarvoa, jota kustannusperusteinen lähestymistapa ei kykene täysimääräisesti huomioimaan.¹⁹⁰

Näistä syistä kustannusmenetelmää pidetään siirtohinnoittelussa usein toissijaisena arvonmääritysmenetelmänä. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisesti sitä voidaan käyttää lähinnä tukevana tai täydentävänä menetelmänä tai tilanteissa, joissa muut arvonmääritysmenetelmät eivät ole luotettavasti sovellettavissa. Mallioikeuksien kehitysvaiheessa menetelmä voi poikkeuksellisesti olla hyväksyttävä, kun taas tavaramerkkien osalta sen soveltuvuus on yleensä hyvin rajallinen.¹⁹¹

4.1.3 Ylijäämämenetelmä

Ylijäämämenetelmä eli jäännösvoittomenetelmä on siirtohinnoittelumenetelmä, jossa etuyhteydessä olevien osapuolten yhteisesti tuottama voitto jaetaan osapuolten kesken niiden suorittamien toimintojen, kantamien riskien ja käyttämien varojen perusteella. Menetelmässä erotetaan ensin rutiiniluonteisista toiminnoista saatava tavanomainen

¹⁸⁹ KHO 2021:66

¹⁹⁰ Kukkonen – Walden, PK-konsernin verosuunnittelu S. 206-207

¹⁹¹ Helminen (2001/2026). Kansainvälinen verotus, menetelmän valinta

tuotto, minkä jälkeen jäljelle jäävä ylijäämä jaetaan osapuolille sen mukaan, mitkä konserniyhtiöt ovat tosiasiallisesti osallistuneet merkittävän lisäarvon luomiseen. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan ylijäämämenetelmä soveltuu erityisesti tilanteisiin, joissa liiketoimiin liittyy ainutlaatuisia ja arvokkaita aineettomia oikeuksia tai joissa osapuolten toiminnot ovat vahvasti toisiinsa integroituneita.¹⁹²

Aineettomien oikeuksien, kuten mallioikeuksien ja tavaramerkkien, siirtohinnoittelussa ylijäämämenetelmä voi olla perusteltu silloin, kun useat konserniyhtiöt osallistuvat aineettoman omaisuuden kehittämiseen, ylläpitoon, suojaamiseen ja hyödyntämiseen, eikä markkinaehtoista hintaa voida määrittää yksittäisen transaktion perusteella. Tällaisissa tilanteissa on usein mahdotonta osoittaa luotettavasti, mikä yksittäinen yhtiö olisi riippumattomien osapuolten välisessä suhteessa oikeutettu koko aineettoman oikeuden tuottamaan voittoon.¹⁹³

IBFD:n julkaisussa vuodelta 2019, jossa menetelmää pidetään käyttökelpoisena etenkin tilanteissa, joissa muita luotettavia vertailuarvoja ei ole saatavilla. Artikkelissa korostetaan, että ylijäämämenetelmä mahdollistaa aineettoman omaisuuden tuottoarvon irrottamisen muun liiketoiminnan kannattavuudesta, mikä on erityisen hyödyllistä silloin, kun esimerkiksi mallioikeuksien tai tavaramerkkien vaikutus halutaan eriyttää muista tuotannontekijöistä.¹⁹⁴

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa korostetaan, että ylijäämämenetelmän keskeinen edellytys on konsernin yhteisen voiton jakaminen taloudellisen arvonluonnin perusteella. Tämä edellyttää huolellista analyysiä osapuolten DEMPE-toiminnoista sekä siitä, miten aineettoman oikeuden kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvät riskit ja resurssit

¹⁹² OECD 2022, TPG, Kohdat 2.1088-2.111

¹⁹³ IBFD 2019, Petronella G, Valuations for Transfer Pricing of Intangibles: A Comparative Analysis of the Excess Earnings Method and Residual Profit Split. International Bureau of Fiscal Documentation, s. 7–10

¹⁹⁴ IBFD 2019, Petronella G, Valuations for Transfer Pricing of Intangibles: A Comparative Analysis of the Excess Earnings Method and Residual Profit Split. International Bureau of Fiscal Documentation, s. 7–10

jakautuvat konsernissa. Menetelmä ei siten perustu pelkästään oikeuden juridiseen omistukseen, vaan painottaa aineettoman omaisuuden tosiasiallista arvonluontia.¹⁹⁵

Ylijäämämenetelmän etuna on sen kyky huomioida monimutkaiset ja integroituneet liiketoimintamallit, joissa aineettoman oikeuden arvo syntyy useiden konserniyhtiöiden yhteisvaikutuksesta. Menetelmä voi tarjota markkinaehtoisen lopputuloksen erityisesti tilanteissa, joissa perinteiset yksipuoliset menetelmät, kuten kustannuslisämenetelmä tai nettotuottomenetelmä, eivät kykene kattavasti kuvaamaan liiketoimen taloudellista sisältöä.¹⁹⁶

Samalla OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa todetaan, että ylijäämämenetelmän soveltamiseen liittyy merkittäviä haasteita. Keskeisiä ongelmia ovat rutiinituottojen määrittäminen, yhteisen voiton jakoperusteiden valinta sekä arvonluonnin mittaaminen luotettavasti. Menetelmä edellyttää laajaa taloudellista analyysiä ja kattavaa dokumentaatiota, jotta voiton jakaminen voidaan perustella markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.¹⁹⁷

Ylijäämämenetelmän käyttö korostui erityisesti OECD:n BEPS Action 8–10 -uudistusten myötä, joissa painotettiin voittojen kohdistamista siihen valtioon, jossa aineettoman omaisuuden arvo tosiasiallisesti syntyy. BEPS-raporttien mukaan ylijäämämenetelmä voi olla perusteltu ratkaisu tilanteissa, joissa aineettoman oikeuden arvonluonti on hajautunut useisiin valtioihin eikä yksittäinen yhtiö yksin täytä DEMPE-kriteereihin liittyviä toimintoja.¹⁹⁸

Ylijäämämenetelmä ei ole siirtohinnoittelussa ensisijainen oletusmenetelmä, vaan sen käyttö edellyttää tapauskohtaista harkintaa. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisesti menetelmän hyväksyttävyyttä ratkaistaan lopulta sen perusteella, heijastaako

¹⁹⁵ Raunio – Karjalainen, 2018. Siirtohinnoittelu S. 235-237

¹⁹⁶ Raunio – Karjalainen, 2018 S. 235-237

¹⁹⁷ Raunio – Karjalainen 2018, S.135-143

¹⁹⁸ OECD 2015, *BEPS Action 8–10 Final Report*

valittu voitonjakomalli osapuolten tosiasiallista taloudellista panosta ja johtaako se markkinaehtoperiaatteen mukaiseen lopputulokseen.¹⁹⁹

4.1.4 Diskontattu kassavirtamenetelmä

Diskontattu kassavirtamenetelmä on arvonmäärittämenetelmä, joka perustuu arvioon tulevista kassavirroista, joita aineettoman omaisuuden odotetaan tuottavan, sekä näiden kassavirtojen diskonttaamiseen nykyarvoonsa. Menetelmän avulla pyritään määrittämään aineettoman oikeuden taloudellinen arvo erityisesti tilanteissa, joissa markkinaehtoista hintaa ei ole suoraan havaittavissa markkinoilta.²⁰⁰

Diskontatun kassavirtamenetelmän keskeisimmät komponentit ovat:

- 1) *Tulevien kassavirtojen ennustaminen perustuen liiketoimintasuunnitelmaan, markkina-analyysiin ja/tai historialliseen kehitykseen.*
- 2) *Diskonttokoron määrittäminen, joka heijastaa aineettoman omaisuuden haltijan riskiä ja pääoman kustannusta.*
- 3) *Elinkaaren määrittäminen ja mahdollisen jäännösarvon arviointi silloin kun aineettoman omaisuuden elinkaari ylittää määritetyn mallin ajanjakson.²⁰¹*

Siirtohinnoittelussa diskontattu kassavirtamenetelmä voi olla käyttökelpoinen erityisesti tilanteissa, joissa aineettomasta omaisuudesta saatavat taloudelliset hyödyt voidaan luotettavasti erottaa muusta liiketoiminnasta ja kassavirtojen ennustaminen perustuu realistisiin ja dokumentoituihin oletuksiin. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi lisensoitavat aineettomat oikeudet, joiden tuottokyky ja taloudellinen vaikutus voidaan arvioida erillään konsernin muista toiminnoista.²⁰²

¹⁹⁹ OECD 2022, TPG, kohdat 2.109-2.114

²⁰⁰ Reilly – Schweihs, Valuing intangible assets 2016. S.203-206

²⁰¹ IVSC, International Valuation Standards, 2022, kohdat 40-70

²⁰² Helminen (2001/2026). Kansainvälinen verotus, Transaktiotyyppikohtaisia erityisongelmia. Immateriaalioikeudet

Diskontattu kassavirtamenetelmä perustuu tulevien kassavirtojen ennustamiseen, jotka diskontataan nykyhetken arvoon pääoman kustannusta ja riskiä vastaavalla diskonttokorolla. Menetelmän soveltaminen edellyttää kuitenkin luotettavia taloudellisia oletuksia muun muassa tuottojen kehityksestä, aineettoman oikeuden taloudellisesta käyttöiästä sekä käytettävästä diskonttokorosta.²⁰³ McClure korostaa, että vaikka kassavirrat voidaan teknisesti arvioida, analyysin laatu riippuu keskeisesti siitä, kuinka realistisesti ja läpinäkyvästi voidaan määrittää, mikä osuus voitosta liittyy nimenomaan siirrettävään aineettomaan oikeuteen ja kuinka pitkäksi aikaa sen tuottokyky voidaan katsoa ulottuvan. Tämän vuoksi menetelmä on usein herkkä virheellisille oletuksille.

OECD:n siirtohinnoitteluoheiden mukaan diskontatun kassavirtamenetelmän hyväksyttävyyden edellyttää, että menetelmä heijastaa riippumattomien osapuolten käyttäytymistä vastaavissa olosuhteissa. Keskeistä on arvioida, ovatko kassavirtaennusteet, aineettoman oikeuden taloudellinen käyttöikä sekä riskien huomioiminen perusteltuja ja markkinaehtoisia. Menetelmää ei tule soveltaa mekaanisesti, vaan sen taustalla olevien oletusten tulee vastata liiketoimen taloudellista sisältöä.²⁰⁴

Diskontatun kassavirtamenetelmän etuna on sen kyky mallintaa aineettoman oikeuden vaikutus yrityksen tuloksentekeytykseen erillään muista liiketoiminnan tekijöistä. Tämä on siirtohinnoittelussa merkityksellistä erityisesti silloin, kun pyritään kohdistamaan tuotot siihen yksikköön tai siihen valtioon, jossa aineettoman omaisuuden arvo tosiasiallisesti syntyy. Samalla menetelmän rajoitteet korostuvat tilanteissa, joissa tulevia kassavirtoja ei voida luotettavasti erottaa tai ennustaa, jolloin arvonmäärityksessä joudutaan turvautumaan vaihtoehtoisiin tai tukeviin menetelmiin, kuten kustannusmenetelmään tai relief from royalty -menetelmään.²⁰⁵

²⁰³ McClure, 2022 S. 405

²⁰⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 6.153-6.155

²⁰⁵ Reilly – Schweihs, Valuing intangible assets 2016. S.215-2188

Diskontatun kassavirtamenetelmän keskeinen heikkous on sen herkkyys oletuksille, erityisesti kassavirtojen kasvuodotuksiin ja riskien huomioimiseen liittyvien arvioiden osalta. Pienetkin muutokset näissä oletuksissa voivat johtaa merkittävästi erilaisiin lopputuloksiin, minkä vuoksi menetelmän soveltaminen edellyttää huolellista dokumentointia sekä kriittistä arviointia sen soveltuvuudesta kussakin yksittäistapauksessa.²⁰⁶

4.1.5 Relief From Royalty -menetelmä

Relief from royalty -menetelmä on tuottoperusteinen arvonmääritysmenetelmä, jota käytetään siirtohinnoittelussa erityisesti lisensoitavien aineettomien oikeuksien, kuten tavaramerkkien, arvon määrittämiseen. Menetelmä perustuu markkinaehtoperiaatteeseen ja oletukseen, jonka mukaan riippumaton osapuoli joutuisi maksamaan markkinaehtoista lisenssimaksua hyödyntäessään aineetonta oikeutta, mikäli se ei omistaisi kyseistä oikeutta. Aineettoman oikeuden arvo määräytyy tällöin niiden rojaltilmaksujen nykyarvon perusteella, jotka oikeuden omistaja välttää omistuksensa ansiosta.²⁰⁷

Relief from royalty -menetelmässä on keskeistä kolmen tekijän arviointi:

- 1) *Markkinaehtoinen rojaltilprosentti*
- 2) *Arviointi oikeuden tuottamista tulevista liikevaihdoista tai kassavirroista*
- 3) *Sopiva diskonttokorko, jolla tulevat rojaltilit muunnetaan nykyarvoksi.*²⁰⁸

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan relief from royalty -menetelmä voi olla hyväksyttävä arvonmääritysmenetelmä tilanteissa, joissa aineettoman oikeuden käyttö on luonteeltaan lisensoitavaa ja markkinaehtoista rojaltiltasoa koskevaa vertailutietoa on

²⁰⁶ Ernst & Young, 2022, Application of DCF method under transfer pricing rules

²⁰⁷ Smith – Parr, *Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages*, 2005. S.201-205

²⁰⁸ IVSC, International Valuation Standards 2022, S.45-50

saatavilla. Menetelmä soveltuu erityisesti tavaramerkkeihin, joiden taloudellinen arvo ilmenee niiden käyttöön liittyvänä tuottokykyinä, kuten brändin tunnettuuden, markkina-aseman ja hinnoitteluvoiman kautta.²⁰⁹

Menetelmän soveltaminen edellyttää tapauskohtaista harkintaa ja huolellista analyysiä. Keskeistä on arvioida, heijastavatko käytettävät rojaltiltasot riippumattomien osapuolten välisiä sopimuksia ja vastaavatko menetelmän taustalla olevat oletukset liiketoimen taloudellista sisältöä. OECD korostaa, että relief from royalty -menetelmää ei tule soveltaa mekaanisesti, vaan sen on tuotettava markkinaehtoperiaatteen mukainen lopputulos kyseisessä etuyhteysliiketoimessa.²¹⁰

Mallioikeuksien ja tavaramerkkien välillä on merkittäviä eroja relief from royalty -menetelmän soveltuvuuden kannalta. Tavaramerkkien kohdalla menetelmä on usein käyttökelpoinen, koska niiden arvo perustuu pitkälti pitkäaikaiseen kaupalliseen hyödyntämiseen, markkinointipanostuksiin ja asiakassuhteisiin, jotka mahdollistavat markkinaehtoisten rojaltiltasojen arvioinnin. Mallioikeuksien osalta menetelmän soveltuvuus on rajallisempi, sillä niiden taloudellinen käyttöikä on usein lyhyempi ja sidoksissa nopeasti muuttuviin markkina- ja muotitrendeihin.²¹¹

Verohallinnon ohjeistuksessa relief from royalty -menetelmä tunnistetaan yhdeksi mahdolliseksi arvonmääritysmenetelmäksi aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa tilanteissa, joissa vertailukelpoisia lisenssisopimuksia on saatavilla ja aineettoman oikeuden taloudellinen merkitys voidaan osoittaa luotettavasti. Menetelmän hyväksyttävyyden edellyttää kuitenkin kattavaa dokumentaatiota sekä perusteltuja oletuksia aineettoman oikeuden taloudellisesta käyttöiästä ja sen merkityksestä konsernin liiketoiminnassa.²¹²

²⁰⁹ Brauner Yariv, Value in the Eye of the Beholder: The Valuation of Intangibles. S.118

²¹⁰ Royaltyrange, 2019, What is the royalty relief methodology (Relief from royalty method)

²¹¹ Smith – Parr, *Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages* 2005. S.208-212

²¹² Verohallinto, Siirtohinnoittelu – aineettomat oikeudet

Relief from royalty -menetelmän vahvuutena voidaan pitää sen markkinalähtöisyyttä ja suhteellista selkeyttä verrattuna monimutkaisempiin arvonmäärittymismalleihin. Samalla menetelmään liittyy kuitenkin merkittäviä rajoitteita, kuten rojaltiltasojen määrittelyyn liittyvä epävarmuus, vertailutietojen rajallinen saatavuus sekä aineettoman oikeuden taloudellisen käyttöönsä arviointiin liittyvät tulkintakysymykset. Näistä syistä menetelmää voidaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisesti pitää hyväksyttävänä vain silloin, kun sen soveltaminen tuottaa liiketoimen tosiasiallista taloudellista sisältöä vastaavan ja markkinaehtoperiaatteen mukaisen lopputuloksen.²¹³

4.2 Arvonmäärittymismenetelmien suhde DEMPE-analyysiin

Aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa arvonmäärittymismenetelmien soveltuvuutta ei voida arvioida irrallaan siitä, missä konsernin sisällä aineettoman omaisuuden arvo tosiasiallisesti syntyy. OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa korostetaan, että DEMPE-analyysi (Development, Enhancement, Maintenance, Protection and Exploitation) muodostaa keskeisen viitekehyksen arvioitaessa, mille konserniyhtiölle aineettoman oikeuden tuottama taloudellinen hyöty markkinaehtoperiaatteen mukaisesti kuuluu. Tämän vuoksi myös arvonmäärittymismenetelmien valinnan tulee heijastaa sitä, miten aineettoman omaisuuden kehittämiseen, ylläpitoon, suojaamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät toiminnot sekä niihin liittyvät riskit jakautuvat konsernin eri yhtiöiden kesken.²¹⁴

Vertailukelpoisten hintojen menetelmän (CUP) soveltaminen edellyttää, että aineettoman oikeuden arvonmuodostus ja siihen liittyvät DEMPE-toiminnot ovat riittävän selkeästi kohdistettavissa yksittäiselle osapuolelle. Käytännössä tämä tarkoittaa tilannetta, jossa aineettoman oikeuden kehittäminen ja hyödyntäminen eivät ole hajautuneet useiden konserniyhtiöiden kesken, vaan aineettoman oikeuden taloudellinen sisältö vastaa pääosin sen juridista omistusta. Mallioikeuksien ja tavaramerkkien kohdalla tällaiset tilanteet ovat kuitenkin harvinaisia, koska niiden arvo syntyy usein useiden konserniyhtiöiden suorittamien toimintojen, kuten

²¹³ OECD 2022, TPG, kohdat 6.32-6.36

²¹⁴ OECD 2022, TPG, Kohdat 6.32-6.38

tuotekehityksen, markkinoinnin ja brändin ylläpidon, yhteisvaikutuksesta. Tämän vuoksi CUP-menetelmä on käytännössä usein vaikeasti sovellettavissa aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa.²¹⁵

Tuottooperusteiset arvonmääritysmenetelmät, kuten diskontattu kassavirtamenetelmä ja relief from royalty -menetelmä, soveltuvat lähtökohtaisesti paremmin tilanteisiin, joissa aineettoman oikeuden tuottama lisäarvo voidaan DEMPE-analyysin perusteella kohdistaa tiettyyn konserniyhtiöön. Näiden menetelmien hyväksyttävyyttä edellyttää kuitenkin, että kyseinen yhtiö tosiasiallisesti vastaa aineettoman oikeuden kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvistä keskeisistä toiminnoista sekä kantaa niihin liittyvät taloudelliset riskit. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan pelkkä aineettoman oikeuden juridinen omistus tai sopimuksellinen asema ei riitä perustelemaan oikeutta aineettoman omaisuuden tuottoihin, vaan ratkaisevaa on se, missä DEMPE-toiminnot tosiasiallisesti suoritetaan.²¹⁶

Ylijäämämenetelmä on DEMPE-näkökulmasta erityisen relevantti tilanteissa, joissa useat konserniyhtiöt osallistuvat merkittävästi aineettoman omaisuuden arvonluontiin. Tällaisissa tilanteissa yksittäiseen yhtiöön perustuva arvonmääritys voi johtaa markkinaehtoperiaatteen vastaiseen lopputulokseen, koska aineettoman omaisuuden arvo syntyy useiden osapuolten yhteisvaikutuksesta. OECD:n BEPS Action 8–10 -uudistusten myötä ylijäämämenetelmän käyttöä on pidetty perusteltuna erityisesti tilanteissa, joissa aineettoman oikeuden kehittäminen, markkinointi ja kaupallinen hyödyntäminen tapahtuvat eri valtioissa toimivien konserniyksiköiden yhteistyönä.²¹⁷

Kustannusperusteinen arvonmääritysmenetelmä asettuu DEMPE-analyysin näkökulmasta ongelmalliseen asemaan. Vaikka kehityskustannukset voivat heijastaa aineettoman oikeuden luomiseen käytettyjä resursseja, ne eivät sellaisenaan osoita, missä aineettoman omaisuuden arvo tosiasiallisesti realisoituu. OECD:n mukaan kustannusmenetelmä ei lähtökohtaisesti sovellu tilanteisiin, joissa aineettoman

²¹⁵ OECD 2022, TPG, Kohdat 6.34-6.36

²¹⁶ OECD 2022, TPG, kohdat 6.42-6.47

²¹⁷ OECD 2015, BEPS Action 8-10 Final report S.89-94

oikeuden taloudellinen arvo perustuu tuleviin tuotto-odotuksiin, kuten tavaramerkkien tai kaupallisesti menestyneiden mallioikeuksien kohdalla.²¹⁸

DEMPE-analyysin ja arvonmääritysmenetelmien välinen suhde korostaa sitä, että siirtohinnoittelussa ei ole kyse pelkästään yksittäisen arvostusmallin valinnasta, vaan kokonaisarvioinnista, jossa käytettävän menetelmän tulee tuottaa lopputulos, joka vastaa aineettoman oikeuden taloudellista sisältöä. Verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 §:n muutoksen jälkeen veroviranomaisella on aikaisempaa laajemmat mahdollisuudet puuttua tilanteisiin, joissa verovelvollisen käyttämä arvonmääritysmenetelmä ei heijasta konsernin sisäisen liiketoimen tosiasiallista taloudellista sisältöä tai aineettoman omaisuuden arvonluontia. Tämä korostaa verovelvollisen velvollisuutta perustella sekä DEMPE-analyysi että siihen perustuva arvonmääritysmenetelmän valinta huolellisesti ja johdonmukaisesti siirtohinnoitteludokumentaatioissa.²¹⁹

²¹⁸ OECD 2015, BEPS Action 8-10 Final report S.95-98

²¹⁹ HE 188/2021 vp – Hallituksen esitys tuloverolain 31 §:n muuttamisesta. Ks. Erityisesti perustelut koskien liiketoimen taloudellisen sisällön arviointia S.12-14

5 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelu käytännössä

5.1 Toimintoanalyysi

Toimintoanalyysissä (functional analysis) tarkastellaan siirtohinnoittelun vertailukelpoisuusarvioinnin kannalta keskeisiä tekijöitä tunnistamalla, mitä toimintoja, riskejä ja omaisuuseriä kunkin konserniyksikön tosiasialliseen rooliin liittyy. Toimintoanalyysin tarkoituksena on selvittää, miten etuyhteysliiketoimen taloudellinen sisältö jakautuu konsernin sisällä ja mille yksikölle markkinaehtoperiaatteen mukainen tuotto voidaan kohdistaa. Toimintoanalyysi muodostaa samalla perustan DEMPE-analyysille sekä siirtohinnoittelumenetelmän valinnalle VML 31 §:n edellyttämän markkinaehtoisuuden arvioinnissa.

Toimintoanalyysi perustuu OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa omaksuttuun lähtökohtaan, jonka mukaan markkinaehtoinen hinnoittelu ei määräydy pelkästään sopimuksellisten ehtojen tai juridisen omistuksen perusteella, vaan osapuolten tosiasiallisten toimintojen, kantamien riskien ja käyttämien omaisuuserien kokonaisarvioinnin perusteella. Aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelussa tämä korostaa erityisesti DEMPE-toimintojen (Development, Enhancement, Maintenance, Protection and Exploitation) merkitystä arvioitaessa, mille konserniyksikölle aineettoman omaisuuden tuottama taloudellinen hyöty markkinaehtoperiaatteen mukaisesti kuuluu.²²⁰

Toimintoanalyysissä tarkastellaan tyypillisesti kolmea keskeistä osa-aluetta. Ensinnäkin analysoidaan konserniyksiköiden suorittamat toiminnot, kuten tuotekehitys, valmistus, markkinointi, myynti, jakelu sekä erilaiset hallinnolliset ja tukitoiminnot. Toiseksi arvioidaan liiketoimintaan liittyvät riskit, kuten markkina-, luotto-, varasto- ja tuotekehitysriskit, sekä se, mikä konserniyksikkö tosiasiallisesti kantaa nämä riskit ja

²²⁰ OECD 2022, TPG, 1.51-1.56 ja 6.32-6.36

käyttää niihin liittyvää päätösvaltaa. Kolmanneksi tarkastellaan konserniyksiköiden käyttämiä omaisuuseriä, mukaan lukien sekä aineelliset että aineettomat hyödykkeet

Tämä toiminto-, riski- ja omaisuusanalyysi muodostaa perustan arvioitaessa etuyhteysliiketoimen markkinaehtoisuutta sekä määritettäessä, mille konserniyksikölle liiketoimesta syntyvä tuotto voidaan kohdistaa markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.²²¹

Toimintoanalyysin merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa aineettoman omaisuuden juridinen omistus ja sen tosiasiallinen arvonluonti kohdistuvat eri konserniyksiköihin. Tällöin toimintoanalyysi toimii keskeisenä välineenä arvioitaessa, onko siirtohinnoittelussa käytetty menetelmä ja siihen perustuva arvonmääritys markkinaehtoperiaatteen mukainen. Toimintoanalyysi muodostaa siten perustan siirtohinnoittelumenetelmän valinnalle ja mahdollistaa arvioinnin siitä, mikä konserniyksikkö tosiasiallisesti luo aineettoman omaisuuden taloudellista arvoa ja kantaa siihen liittyvät keskeiset riskit.²²²

Tässä tutkielmassa toimintoanalyysiä havainnollistetaan kuvitteellisella esimerkillä. Käytännössä vastaava analyysi perustuu tyypillisesti konsernin sisäisiin asiakirjoihin, kuten sopimuksiin, taloudellisiin raportteihin ja liiketoimintaprosessien kuvauksiin, sekä tarvittaessa konsernin avainhenkilöiden antamiin tietoihin liiketoiminnan tosiasiallisesta toteutumisesta. Tällaisen dokumentoidun toimintoanalyysin merkitys korostuu erityisesti VML 31 §:n soveltamisessa, koska se muodostaa keskeisen perustan arvioitaessa siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta sekä mahdollisia siirtohinnoitteluoikaisuun liittyviä vero-oikeudellisia riskejä.²²³

5.1.1 Konsernirakenne ja DEMPE toiminnot

Konsernin emoyhtiö X Oy on suomalainen osakeyhtiö, joka omistaa ja kehittää mallioikeuksia ja tavaramerkkejä esimerkiksi yrityksen logot ja tuotteiden mallien

²²¹ Pankakoski 2018. Tavaramerkin siirtohinnoittelu S.69

²²² IBFD, Bullen, Andreas, 2011. Arm's Length Transaction Structures.

²²³ Ks. DLA Piper, 2024 Kyseessä on riskien määräytymisestä jokaiselle konsernin osalle ja riskien määrittelylle osana liiketoimintaa.

lisenssit. Saksassa toimii Y GmbH, joka vastaa tuotteiden markkinoinnista ja brändin paikallisesta tunnettavuudesta. Yrityksen tuotannolliset toiminnot toimivat Virossa Z OU:n alaisuudessa.

DEMPE-toiminnot

Yritys	Toiminnot	Riskit
X Oy	Mallien ja brändin kehitys (D), Tavaramerkin ylläpito ja suojaus (M,P), Brändipolitiikka (E), Lisenssitulojen hallinta (E),	Kehitysriskit, aineettoman omaisuuden strategia ja markkinointiriski
Y GmbH	Paikallinen markkinointi, asiakkuuksien hoito (E)	Maine- ja markkinointiriski
Z OU	Tuotanto valmiiksi suunniteltujen mallien mukaan	Operatiiviset tuotantoriskit

5.1.2 Vertailukelpoisuus analyysi

Siirtohinnoittelussa vertailukelpoisuusanalyysi perustuu OECD:n määrittämiin viiteen keskeiseen vertailutekijään. Näihin kuuluvat liiketoimen sopimusehdot, osapuolten suorittamat toiminnot sekä käyttämät omaisuuserät ja kantamat riskit, siirretyn omaisuuden tai palvelun ominaispiirteet, taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Aineettomien oikeuksien, kuten mallioikeuksien ja tavaramerkkien, kohdalla erityisen keskeisessä asemassa ovat osapuolten toiminnot, käytetyt omaisuuserät ja kannetut riskit, koska nämä tekijät määrittävät, missä konserniyksikössä aineettoman omaisuuden taloudellinen arvo tosiasiallisesti syntyy.²²⁴

²²⁴ OECD 2022, TPG, kohdat 1.36-1.41

DEMPE-toimintojen avulla voidaan vertailukelpoisuusanalyysissä tunnistaa ne konserniyksiköt, jotka tosiasiallisesti suorittavat aineettoman omaisuuden kehittämiseen, ylläpitämiseen, suojaamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät keskeiset toiminnot sekä kantavat niihin liittyvät riskit ja käyttävät tarvittavia resursseja. Esimerkkitapauksessa X Oy:llä on keskeinen rooli arvonmuodostuksessa, sillä se kehittää konsernin brändiä, hallinnoi tavaramerkkejä ja vastaa merkittävästä osasta kehitys- ja markkinointitoimintoja. Tämän vuoksi X Oy:lle voidaan DEMPE-analyysin perusteella kohdistaa merkittävä osa aineettoman omaisuuden tuottamasta taloudellisesta arvosta ja siihen liittyvistä tuotoista markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.²²⁵

Y GmbH toimii esimerkkitapauksessa alueellisena markkinointiyksikkönä, joka ei osallistu konsernin brändin kehittämiseen eikä vastaa siihen liittyvistä kehityskustannuksista, mutta tuottaa arvoa konsernille paikallisen markkinatuntemuksen ja markkinointitoimintojen kautta. Tällaisessa roolissa toimivaa yksikköä voidaan siirtohinnoittelussa pitää rutiiniluonteisia markkinointitoimintoja suorittavana toimijana, jolle voidaan maksaa markkinaehtoinen korvaus esimerkiksi kustannuslisämenetelmän (cost plus) perusteella.²²⁶

Z OÜ toimii konsernissa valmistusyksikkönä, joka valmistaa tuotteita annetun mallin mukaisesti ilman oikeutta vaikuttaa tuotteiden suunnitteluun, muotoiluun tai brändiin liittyviin päätöksiin. Tällainen asema viittaa tyypillisesti sopimusvalmistajan (contract manufacturer) rooliin, jossa yksikkö suorittaa rajattuja tuotantotoimintoja ja kantaa vain vähäisiä liiketoimintariskejä. Näin ollen Z OÜ:n arvonlisäys mallioikeuksiin ja tavaramerkkeihin on rajoitettu, ja sille kohdistuva tuotto määräytyy yleensä rutiiniluonteisten valmistustoimintojen perusteella markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.²²⁷

²²⁵ OECD 2022. TPG, Kohdat 6.32-6.36 ja 6.42-6.47

²²⁶ OECD 2022. TPG Kohdat 2.39-2.41 ja 6.59-6.61

²²⁷ OECD 2022. TPG Kohdat 1.51-1.56 ja 6.59-6.61

Vertailukelpoisuusanalyysin perusteella X Oy:lle voidaan kohdistaa aineettomaan omaisuuteen perustuva lisenssituotto tai merkittävä osa brändin tuottamasta taloudellisesta hyödystä, koska se vastaa keskeisistä DEMPE-toiminnoista. Sen sijaan Y GmbH:n ja Z OÜ:n roolit rajoittuvat palvelu- ja valmistustoimintoihin, joissa niiden suorittamat toiminnot ja kantamat riskit ovat rutiiniluonteisia. Tämän vuoksi niiden siirtohinnoittelu voidaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti perustella tavanomaisiin palvelu- tai kustannuspohjaisiin hinnoittelumalleihin, kuten kustannuslisämenetelmään (cost plus).²²⁸

5.1.3 Valitut siirtohinnoittelumenetelmät vertailukelpoisuusanalyysin perusteella

DEMPE-toimintojen perusteella X Oy vastaa keskeisistä aineettoman omaisuuden kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvistä toiminnoista sekä kantaa niihin liittyvät merkittävimmät riskit. Tämän vuoksi merkittävä osa aineettoman omaisuuden tuottamasta taloudellisesta hyödystä voidaan kohdistaa X Oy:lle markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Sen sijaan Y GmbH ja Z OÜ toimivat rajoitetun riskin yksikköinä, joiden rooli konsernissa rajoittuu palvelu- ja valmistustoimintoihin. Näille yksiköille kohdistuva tuotto määräytyy tällöin tyyppillisesti kustannuksiin perustuvan markkinaehtoisen korvauksen perusteella

X Oy:n siirtohinnoittelumenetelmäksi voidaan valita relief from royalty -menetelmä. Menetelmä on perusteltu erityisesti tilanteissa, joissa aineettoman oikeuden arvo perustuu sen lisensoitavuuteen ja markkinaehtoisen rojaltilason arvioiminen on mahdollista. Tässä tapauksessa menetelmä on luonteva, koska X Oy omistaa mallioikeuden ja tavaramerkin sekä suorittaa merkittävän osan DEMPE-toiminnoista ja kantaa kehittämiseen sekä markkinointiin liittyvät keskeiset riskit. Näin ollen aineettoman omaisuuden tuottama taloudellinen hyöty voidaan kohdistaa pääosin X Oy:lle markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.

²²⁸ OECD 2022, TPG, kohdat 2.39-2.41; 6.42-6.47

Ensisijaisesti siirtohinnoittelussa tulisi löytää vertailukelpoisia markkinaperusteisia rojaltisopimuksia, jos sellaisia on saatavilla.²²⁹ Tässä esimerkissä vertailukelpoisista sopimuksista saimme markkinaroyaltiprosentiksi 6 %. Tällä saamme määritettyä aineettoman omaisuuden arvon markkinaehtoisen rojaltisäästön kautta, mikä heijastaa sitä arvoa, jonka konserni tulee säästämään omistamalla mallioikeuden ja tavaramerkin, eikä lisensoi sitä ulkopuolelta.

Y GmbH toimii alueellisena markkinoijana, mutta ei osallistu mallioikeuden tai tavaramerkin kehittämiseen, suojaamiseen tai omistamiseen. Sen toiminnot kohdistuvat paikallisen myynnin tukemiseen ja asiakassuhteiden hoitoon.

Koska Y GmbH ei kanna merkittäviä markkinariskejä (esim. brändin maine, tuotekehitys) eikä sen pääoma ole sitoutunut aineettomiin oikeuksiin, sen rooli konsernissa on palveluntuottaja. Palvelutoiminnot, jotka eivät kanna merkittäviä riskejä voidaan hyödyntää kustannusmenetelmää, joka takaa markkinaehtoisen premion suhteessa syntyneisiin kustannuksiin.²³⁰

Z OU toimii sopimusvalmistajana, joka valmistaa tuotteita X Oy:n suunnitelmien ja spesifikaatioiden mukaisesti. Se ei tee tuotekehitystä, ei omista aineettomia oikeuksia, eikä kanna varastoriskejä normaalin tuotantoprosessin ulkopuolella. Sopimusvalmistajalle on tyyppillistä käyttää kustannusmenetelmää, koska niiden arvonlisä perustuu lähinnä tuontatoppanoksiin ja ne toimivat rajoitetun riskin toimijoina konsernissa.²³¹

²²⁹ OECD 2022, TPG, kohdat 2.14-2.16 ja 6.153-6.155

²³⁰ KPMG, 2017 S.212-215

²³¹ KPMG, 2017 S.212-215

5.1.4 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien riskit

Konsernirakenteessa, jossa X Oy omistaa ja kehittää mallioikeudet ja tavaramerkit, suurimmat aineettomaan omaisuuteen liittyvät riskit kohdistuvat siihen. Näitä ovat erityisesti:

1. Kehitysriski – epäonnistuminen mallin tai brändin kehityksessä voi johtaa siihen, ettei aineeton omaisuus tuota odotettua taloudellista hyötyä.
2. Markkinointiriski – brändin tunnettuuden ja aseman ylläpito vaatii jatkuvia panostuksia. Brändin maineeseen kohdistuva negatiivinen julkisuus tai epäonnistunut markkinointikampanja voi alentaa sen arvoa.
3. Oikeudellinen riski – liittyy mallioikeuksien ja tavaramerkkien suojaamiseen ja puolustamiseen loukkauksia vastaan sekä rekisteröinnin ylläpitokustannuksiin ja riitatilanteiden kuluihin.
4. Kilpailuriski – kilpailijat voivat kehittää kilpailevia malleja tai brändejä, jotka vähentävät oman aineettoman omaisuuden kaupallista arvoa
5. Kaupallistamisriski – epävarmuus siitä, kuinka hyvin mallioikeudet ja tavaramerkit voidaan muuttaa kannattavaksi liiketoiminnaksi (esim. lisensointi, tuotemyynti).

5.1.5 Mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelu konsernissa

Luodaan konsernille kuvitteelliset oletukset, joiden pohjalta voidaan muodostaa siirtohinnot aineettomille oikeuksille.

Parametri	X Oy (RFR)	Y GmbH (Cost plus)	Z OU (Cost Plus)
Liikevaihto	20 M €	2,5M €	5 M €
Rojaltiprosentti	6 %	8 % voittolisä	5 % voittolisä
Veroaste	20 %	-	-
Diskonttokorko	10 %	-	-
Ennuste ajanjakso	5 vuotta	-	-

Vuotuinen nettorojalti X Oy:lle Relief From Royalty menetelmällä on siis:

$$\text{Bruttorejalti} = 20\,000\,000 * 0,06 = 1\,200\,000 \text{ €}$$

$$\text{Nettorojalti} = 1\,200\,000 * (1 - 0,20) = 960\,000 \text{ €}$$

Nykyarvo 5 vuodelle 10 % diskonttokorolla:

$$PVF = \sum_{t=1}^5 * \frac{1}{(1 + 0,10)^t} = 3,7908^{232}$$

Tällöin arvo on:

$$RFR - arvo = 960\,000 * 3,7908 = 3\,638\,173 \text{ €}$$

Siirtohinnan määrittelemisen Z OU:lle ja Y GmbH:lle tapahtuu samalla tavalla:

Y GmbH – Kustannusmenetelmä

$$\text{Siirtohint} = 2\,500\,000 * (1 + 0,08) = 2\,700\,000 \text{ €}$$

Z OU – Kustannusmenetelmä

$$\text{Siirtohint} = 5\,000\,000 * (1 + 0,05) = 5\,250\,000 \text{ €}$$

5.1.6 Toimintanalyysin suhde VML 31 §:n tuomaan muutokseen

Verotusmenettelystä annetun lain (VML) 31 §:n muutos, joka tuli voimaan 1.1.2022, vahvisti Suomen siirtohinnoittelusäätelyn yhteyttä OECD:n markkinaehtoperiaatteeseen. Muutoksen myötä veroviranomaisella on mahdollisuus arvioida etuyhteysliiketoimia niiden tosiasiallisen taloudellisen sisällön perusteella eikä ainoastaan konsernin sisäisten sopimusten muodollisen rakenteen perusteella. Tämä merkitsee sitä, että siirtohinnoittelun arvioinnissa voidaan ottaa huomioon osapuolten todelliset toiminnot, riskien kohdentuminen ja käytetyt resurssit. Tämän seurauksena

²³² Kallunki, Martikainen ja Niemelä, Ammattimainen sijoittaminen. S.74-76

toimintoanalyysin ja erityisesti DEMPE-analyysin merkitys on korostunut, koska niiden avulla voidaan arvioida, vastaavatko konsernin sisäiset sopimukset liiketoiminnan tosiasiallista toteutumista.²³³

Jotta veroviranomaisen suorittama siirtohinnoitteluoikaisu tai liiketoimen sivuuttaminen voidaan välttää, on varmistettava, että etuyhteysliiketoimelle on määritetty markkinaehtoperiaatteen mukainen hinta. Tämä edellyttää hinnoiteltavan omaisuuserän arvon luotettavaa määrittämistä siten, että se vastaa omaisuuserän todellista taloudellista merkitystä. Mallioikeuksien ja tavaramerkkien osalta arvonmääritys on kuitenkin usein haastavaa, koska niiden arvo voi perustua tekijöihin, kuten brändin tunnettuuteen, markkina-asemaan tai asiakasuskollisuuteen, joita ei välttämättä ole kirjattu yhtiön taseeseen.²³⁴

Mallioikeuden tai tavaramerkin arvonmäärityksessä on huomioitava sekä vero-oikeudelliset lähtökohdat että taloudelliset arvonmääritysmenetelmät, jotta voidaan valita kyseiseen tilanteeseen parhaiten soveltuva menetelmä. VML 31 §:n muutoksen myötä arvioinnissa korostuu erityisesti liiketoimen taloudellinen sisältö, minkä vuoksi taloudellisiin tuottoihin perustuvat arvonmääritysmenetelmät voivat usein kuvata paremmin riippumattomien osapuolten käyttäytymistä markkinoilla. Tällöin menetelmän valinnan tulee perustua siihen, tuottaako se markkinaehtoperiaatteen mukaisen lopputuloksen ottaen huomioon osapuolten tosiasialliset toiminnot, riskit ja käytetyt resurssit.²³⁵

Liiketoimissa hinnoittelu perustuu tyypillisesti kohteen arvioituun taloudelliseen arvoon, joka määritetään taloudellisia arvonmääritysmenetelmiä hyödyntäen. Käytännössä arvoa ei kuitenkaan useinkaan voida määrittää tarkasti, vaan se perustuu arvioihin ja odotuksiin siitä, millaisia tuottoja omaisuuserä voi tulevaisuudessa tuottaa.

²³³ HE 188/2021 vp. S-13-16

²³⁴ Smith – Parr, *Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages* 2005, S. 195-200

²³⁵ HE 188/2021 vp. S.13-16

Riippumattomat osapuolet pyrkivät tällaisissa tilanteissa varmistamaan, että kauppahinta vastaa mahdollisimman hyvin omaisuuserän taloudellista arvoa, jotta vältetään esimerkiksi tilanne, jossa omaisuuserä siirtyy liian alhaisella hinnalla.²³⁶ Taloudellisiin arvonmäärittämissä menetelmissä tukeutuminen voi auttaa saavuttamaan sen lopputuloksen, jota VML 31 §:ssä edellytetty liiketoimen taloudellisen sisällön arviointi tavoittelee. Kun hinnoittelu perustuu omaisuuserän realistisiin tuotto-odotuksiin ja markkinaolosuhteisiin, voidaan paremmin varmistaa, että siirtohinnoittelu vastaa riippumattomien osapuolten toimintaa vastaavissa olosuhteissa.²³⁷

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2021:66 korostettiin, että siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta on arvioitava liiketoimen tosiasiallisen taloudellisen sisällön perusteella eikä pelkästään osapuolten välisiin sopimusehtoihin tukeutuen. KHO totesi, että pelkät sopimukselliset järjestelyt eivät riitä osoittamaan markkinaehtoisuutta, jos ne eivät vastaa osapuolten todellisia toimintoja, riskinkantoa ja liiketaloudellisia olosuhteita. Ratkaisussa painotettiin, että markkinaehtoperiaatteen mukainen vertailu edellyttää analyysia siitä, miten riippumaton toimija olisi toiminut vastaavissa olosuhteissa, mikä puolestaan edellyttää yksityiskohtaista toiminto-, riski- ja omaisuusanalyysiä.²³⁸

Tämä linjaus vastaa VML 31 §:n vuoden 2022 muutoksen taustalla olevaa periaatetta, jonka mukaan siirtohinnoittelun arvioinnissa voidaan ottaa huomioon osapuolten tosiasialliset toiminnot ja riskien kohdentuminen eikä pelkästään sopimukselliset järjestelyt.²³⁹ Ratkaisun perusteella verotuksen näkökulmasta ratkaisevaa ei ole, mihin yhtiöön sopimuksellinen riski on muodollisesti kohdistettu, vaan se, missä konserniyksikössä riskit tosiasiallisesti hallitaan ja missä tehdään liiketoiminnan kannalta keskeiset päätökset. Tämä korostaa toimintoanalyysin merkitystä erityisesti aineettoman

²³⁶ Reilly – Schweih, Valuing intangible assets, 2016. S.203-207

²³⁷ HE 188/2021 vp, S.13-16

²³⁸ KHO 2021:66

²³⁹ HE 188/2021 vp. S.13-16

omaisuuden, kuten mallioikeuksien ja tavaramerkkien, siirtohinnoittelussa, joissa juridinen omistus ja taloudellinen arvonluonti voivat kohdistua eri konserniyksiköihin.²⁴⁰

Todellisilla markkinoilla riippumattomien toimijoiden hinnoittelupäätökset eivät aina ole täysin rationaalisia, ja taloudelliseen analyysiin perustuvassa arvonmäärityksessä voi esiintyä epävarmuuksia tai arviointivirheitä. Tämän vuoksi yksittäistä tarkkaa markkinahintaa ei useinkaan voida määrittää, vaan markkinaehtoisuutta arvioidaan tyypillisesti hintojen vaihteluvälin perusteella. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan vertailukelpoisten markkinatransaktioiden perusteella voidaan muodostaa markkinaehtoinen vaihteluväli, joka kuvastaa sitä hintatasoa, jolla riippumattomat osapuolet olisivat valmiita toteuttamaan vastaavan liiketoimen. Taloudelliseen analyysiin perustuva hinnoittelu sekä toiminto-, riski- ja omaisuusanalyysi auttavat tällöin määrittämään hinnan, joka vastaa markkinaehtoperiaatetta ja täyttää VML 31 §:n vaatimukset.

²⁴⁰ KHO 2021:66

6 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoittelua erityisesti siirtohinnoittelumenetelmien, DEMPE-toimintojen sekä kansallisen ja kansainvälisen verosääntelyn näkökulmasta. Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu muodostaa yhden siirtohinnoittelun vaativimmista osa-alueista, koska aineettomien oikeuksien arvo ei useinkaan ole suoraan havaittavissa markkinoilta ja niiden arvonmuodostus perustuu pitkälti tulevaisuuden tuotto-odotuksiin. Tämän vuoksi arvonmääritys ja tuoton kohdentaminen edellyttävät tapauskohtaista oikeudellista ja taloudellista arviointia.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka koski mallioikeuksien ja tavaramerkkien arvon määrittämistä siirtohinnoittelussa sekä VML 31 §:n muutoksen vaikutusta, voidaan todeta, että arvonmäärityksen keskeinen lähtökohta on markkinaehtoperiaate. Arvonmääritys ei siten voi perustua yksinomaan aineettoman omaisuuden juridiseen omistukseen tai konsernin sisäisiin sopimuksiin, vaan arvioinnissa on otettava huomioon liiketoimen tosiasiallinen taloudellinen sisältö. VML 31 §:n vuonna 2022 voimaan tullut muutos on vahvistanut tätä lähestymistapaa korostamalla osapuolten todellisten toimintojen, riskien ja käytettyjen resurssien merkitystä siirtohinnoittelun arvioinnissa. Muutoksen myötä toiminto- ja DEMPE-analyysin merkitys on korostunut, koska niiden avulla voidaan arvioida, missä konserniyksikössä aineettoman omaisuuden taloudellinen arvo tosiasiallisesti syntyy.

Toiseen tutkimuskysymykseen, joka koski OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden soveltumista mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtoihin kansainvälisissä konserneissa, voidaan todeta, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeet muodostavat keskeisen tulkintakehyksen aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa. Ohjeet korostavat DEMPE-toimintojen merkitystä ja edellyttävät, että aineettoman omaisuuden tuotto kohdistetaan niille konserniyksiköille, jotka tosiasiallisesti osallistuvat sen kehittämiseen, ylläpitoon, suojaamiseen ja hyödyntämiseen. Suomen kansallinen sääntely ja oikeuskäytäntö ovat pääosin linjassa tämän lähestymistavan kanssa, vaikka VML 31 §:n muutoksen käytännön

vaikutuksia ei vielä voida kattavasti arvioida, koska muutoksen jälkeistä oikeuskäytäntöä on toistaiseksi rajallisesti.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen, joka koski mallioikeuksien ja tavaramerkkien siirtohinnoitteluun liittyviä vero-oikeudellisia riskejä, voidaan todeta, että keskeisimmät riskit liittyvät arvonmääritysmenetelmän virheelliseen valintaan, puutteelliseen siirtohinnoitteludokumentaatioon sekä tilanteisiin, joissa konsernin sopimuksellinen rakenne ei vastaa liiketoiminnan tosiasiallista toteutumista. Erityisesti aineettoman omaisuuden siirroissa riski syntyy tilanteissa, joissa aineettoman omaisuuden juridinen omistus on eriytetty yksikköön, joka ei tosiasiallisesti suorita siihen liittyviä DEMPE-toimintoja. Tällaisissa tilanteissa veroviranomainen voi oikaista siirtohinnoittelua ja kohdistaa tuoton uudelleen siihen yksikköön, jossa arvonluonti tosiasiallisesti tapahtuu. Tämä voi johtaa jälkiverotuksiin, korkoseuraamuksiin sekä kansainvälisissä tilanteissa kaksinkertaisen verotuksen riskiin.

Neljänteen tutkimuskysymykseen, joka koski konsernin sisäisten mallioikeus- ja tavaramerkkijärjestelyjen mahdollisuutta tuottaa verohyötyjä, voidaan todeta, että verosuunnittelullisia etuja voidaan saavuttaa vain silloin, kun järjestelyt perustuvat todellisiin liiketoiminnallisiin syihin ja markkinaehtoiseen hinnoitteluun. Pelkästään verotuksellisiin syihin perustuvat rakenteet eivät ole hyväksyttäviä markkinaehtoperiaatteen näkökulmasta. Aineettoman omaisuuden hallinnointi voidaan kuitenkin keskittää yhteen konserniyksikköön esimerkiksi tehokkuus- tai hallinnointisyistä, mikäli kyseinen yksikkö tosiasiallisesti suorittaa DEMPE-toimintoja ja kantaa niihin liittyvät riskit.

Tutkielmassa tarkasteltu esimerkitapaus osoitti, että konsernin sisäisessä siirtohinnoittelussa voidaan soveltaa useita eri arvonmääritysmenetelmiä rinnakkain, kunhan menetelmän valinta vastaa kunkin konserniyksikön toiminnallista roolia ja riskiprofiilia. Esimerkiksi relief from royalty -menetelmä voi soveltua vakiintuneisiin tavaramerkkeihin, joiden arvo perustuu lisensoitavaan brändiin, kun taas

kustannusperusteinen menetelmä voi olla perusteltu varhaisessa kehitysvaiheessa olevien mallioikeuksien kohdalla.

Kokonaisuutena tutkielma osoittaa, että mallioikeuksien ja tavaramerkkien markkinaehtoinen siirtohinnoittelu ei perustu yksittäiseen arvonmäärittämissä menetelmään tai sopimusrakenteeseen, vaan kokonaisvaltaiseen analyysiin, jossa huomioidaan konsernin toiminnallinen rakenne, DEMPE-toiminnot sekä aineettoman omaisuuden taloudellinen merkitys. Kun konserni tunnistaa arvonluonnin kannalta keskeiset toiminnot, kohdistaa riskit niitä tosiasiallisesti kantaville yksiköille ja dokumentoi siirtohinnoittelun huolellisesti, voidaan saavuttaa lopputulos, joka on linjassa sekä OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden että Suomen verolainsäädännön kanssa.

Tutkielman keskeisenä rajoitteena voidaan pitää sitä, että VML 31 §:n vuonna 2022 voimaan tulleen muutoksen vaikutuksia siirtohinnoittelun arviointiin ei vielä voida täysin arvioida oikeuskäytännön perusteella. Muutoksen jälkeistä korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä on toistaiseksi vähän, minkä vuoksi analyysi perustuu pitkälti lain esitöihin, OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin sekä olemassa olevaan oikeuskirjallisuuteen. Tuleva oikeuskäytäntö tulee todennäköisesti täsmentämään sitä, missä määrin veroviranomainen voi arvioida etuyhteysliiketoimia niiden tosiasiallisen taloudellisen sisällön perusteella ja millä tavoin DEMPE-analyysi vaikuttaa aineettoman omaisuuden tuottojen kohdentamiseen. Jatkotutkimuksessa olisi siten perusteltua tarkastella erityisesti VML 31 §:n muutoksen soveltamista käytännössä sekä analysoida, miten suomalainen oikeuskäytäntö kehittyy suhteessa OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin ja kansainväliseen verotuskäytäntöön aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelussa.

Lähteet

Anita Isomaa-Myllymäki, 2016, Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus, ISBN 978-952-14-3021-3 Saatavilla Alma Talentista,

Bullen, Andreas. Arm's Length Transaction Structures. IBFD, 2011.

Cohen J.A, 2005, intangible Assets, Valuation and Economic Benefit. ISBN: 0471720151 tai 97804471720157,

Damodaran, A. (2012). Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset. Wiley,

DLA Piper, 2024, Navigating transfer pricing Risks: Key Insights from HMRC's new guidance, <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2024/09/navigating-transfer-pricing-risks-key-insights-from-hmrCs-new-guidance>,

Eden, Lorraine: *Taxing Multinationals: Transfer Pricing and Corporate Income Taxation in North America*. University of Toronto Press, 2019,

Ernst & Young (Japan), 2022 https://www.ey.com/en_ip/technical/ey-japan-tax-library/tax-alerts/2022/tax-controversy-update-2022-07-22 ,

European Intellectual Property Office, Trademarks. Noudettu 27.8.2025 osoitteesta: <https://www.euipo.europa.eu/fi/trade-marks/before-applying/types-of-trade-marks>,

European Union, EU Transfer Pricing Documentation Code of Conduct (2006), Saatavilla osoitteesta: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2006_176_R_0001_01 Noudettu 20.2.2026,

Hannes Snellman – Tax Litigation Blog: Burden of Proof in Tax Litigation (SAC 2204/2024),
Noudettu 3.11.2025. osoitteesta: <https://www.hannessnellman.com/news-and-views/blog/8258-2/>,

Harri Seppänen, (2017). Yrityksen arvonmääritys. Saatavilla Alma Talentista. ISBN 978-952-14-3103-6,

Helminen Marjaana (2001/2026). Kansainvälinen verotus, ISBN: 978-952-14-2352-9.
Saatavilla: <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GAGBGXCTDG#piste:tSy>,

Hirvonen Ari, (2011) Mitkä metodit? opas oikeustieteen metodologiaan, ISBN: 978-952-92-9638-5
Saatavilla: <https://tritonias.finna.fi/Record/tria.333378?sid=4839027862#usercomments>,

IBFD (2019) Petronella G. *Valuations for Transfer Pricing of Intangibles: A Comparative Analysis of the Excess Earnings Method and Residual Profit Split*. International Bureau of Fiscal Documentation,

International Valuation Standards Council, International Valuation Standards (2022).
Noudettu 3.11.2025. osoitteesta https://viewpoint.pwc.com/dt/gx/en/ivsc/international_valuat/assets/IVS-effective-31-Jan-2022.pdf ISBN: 978-0-9931513-4-7,

IPRinfo, Ajatuksia varaosien mallisuojusta, 26.3.2021. Noudettu 27.8.2025. Osoitteesta <https://iprinfo.fi/artikkeli/ajatuksia-varaosien-mallisuojusta/>,

Juha-Pekka Kallunki, Minna Martikainen ja Jaakko Niemelä, Ammattimainen sijoittaminen. 8. uudistettu painos. Saatavilla Alma Talentista.

Katriina Pankakoski (2018) Tavaramerkin siirtohinnoittelu, Noudettu 25.6.2025. Osoitteesta <https://osuva.uwasa.fi/server/api/core/bitstreams/01629642-27d0-477e-80d6-94a7854ec0ae/content>,

Katriina Pankakoski (2021) Siirtohinnoitteluvoimakkaita koskeva sääntely: Lainsäädäntömuutoksen tosiasiallinen vaikutus oikeustilaan. Noudettu 20.5.2025. Osoitteesta <https://www.edilex.fi/artikkelit/25388.pdf>,

Kolster, SISU-erikoisajoneuvojen arvokkaimmat osat ovat IPR ja brändi. Noudettu 29.8.2025 osoitteesta <https://www.kolster.fi/referenssit/ipr-arvonmaaritys-vahvistaa-sisu-auton-tasetta-ja-vauhdittaa-kasvua>,

KPMG, 2017 UN Manual transfer pricing, [https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2016/12/UN_Manual_TransferPricing%20\(6\).pdf](https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2016/12/UN_Manual_TransferPricing%20(6).pdf),

Malmgren Marianne – Matti Myrsky (2020) Elinkeinotulon verotus, ISBN 978-952-14-3937-7 Saatavilla: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/HADBJXDTEB#kohta:Elinkeinotulon\(\(20\)verotus/piste:to4](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/HADBJXDTEB#kohta:Elinkeinotulon((20)verotus/piste:to4),

Matti Myrsky ja Timo Rabinä (2011) Verotusmenettely ja muutoksenhaku (Marraskuu 2011), Saatavilla: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/CAHBEXCTEB#kohta:Lyhenteet\(\(20\)/piste:b532](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/CAHBEXCTEB#kohta:Lyhenteet((20)/piste:b532),

McClure, J.H. (2022). *Estimating the Market Value of Transferred Intangibles Using the Discounted Cash Flow Model*. *International Transfer Pricing Journal*, Vol. 29,

Merja Raunio – Jukka Karjalainen (2018) Siirtohinnoittelu, ISBN: 978-952-14-2816-6 Saatavilla: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GABBIXCTEB#kohta:SIIRTOHINNOITTELU\(\(20\)/piste:b4](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/GABBIXCTEB#kohta:SIIRTOHINNOITTELU((20)/piste:b4),

OECD (2017) Model Tax convention on income and on Capital (Condensed version).
 OECD publishing, Paris. Saatavilla osoitteesta:
https://www.oecd.org/en/publications/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-2017_mtc_cond-2017-en.html ,

OECD (2022), *OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022*, OECD Publishing, Paris, https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2022_0e655865-en#page1 ,

OECD, 2015, *Aligning Transfer Pricing Outcomes with Value Creation, Actions 8-10 Final reports*. Saatavilla: https://www.oecd.org/en/publications/aligning-transfer-pricing-outcomes-with-value-creation-actions-8-10-2015-final-reports_9789264241244-en.html,

Oestreicher, Andreas (2011). "Valuation Issues in Transfer Pricing of Intangibles. Intertax 39. Noudettu 3.11.2025. Osoitteesta <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Intertax/39.3/TAXI2011012>

Patentti- ja rekisterihallitus, EUIPO:n ja jäsenmaiden yhteiset käytännöt. Noudettu 28.8.2025. osoitteesta https://www.prh.fi/fi/aineettomatoikeudet/tavaramerkit/yleista_tavaramerkeista/Lait/euipon_ja_jasenmaiden_yhteiset_kaytannot.html,

Patentti- ja rekisterihallitus, Laajalti tunnetut tavaramerkit. Noudettu 28.8.2025. osoitteesta https://www.prh.fi/fi/aineettomatoikeudet/tavaramerkit/yleista_tavaramerkeista/laajalti_tunnettujen_tavaramerkkien_luettelo.html,

Patentti- ja rekisterihallitus, Mallioikeudet. Noudettu 22.8.2025. Osoitteesta https://www.prh.fi/fi/aineettomatoikeudet/mallioikeudet/hakijalle/rekisteroinnin_edellytykset.html,

Patentti- ja rekisterihallitus, Mikä tavaramerkki on ? Noudettu 27.8.2025 osoitteesta https://www.prh.fi/fi/aineettomatoikeudet/tavaramerkit/yleista_tavaramerkeista.html,

Pirkko-Liisa Haarmann ja Marja-Leena Mansala, (2012). Immateriaalioikeuden perusteet. ISBN: 978-952-14-1768-9 Saatavilla Alma Talentista: [https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.proxy.uwasa.fi/teos/EAFBIXBTEB#kohta:IMMATERIAALIOIKEUDEN\(\(20\)PERUSTEET\(\(20\)/piste:b2](https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.proxy.uwasa.fi/teos/EAFBIXBTEB#kohta:IMMATERIAALIOIKEUDEN((20)PERUSTEET((20)/piste:b2) ,

Pirkko-Liisa Haarmann ja Marja-Leena Mansala, Immateriaalioikeuden perusteet, 2012, Saatavilla Alma Talentista, ISBN: 978-952-14-1854-9,

Pirkko-Liisa Haarmann, (2015) Immateriaalioikeus. ISBN 9789521420887. Saatavilla Alma Talentista: <https://verkkokirjahylly.almainsights.fi/teos/IAIBBXXTBBAEC> ,

PK-konsernin verosuunnittelu, 2016, Matti Kukkonen – Risto Walden, 2. uudistettu painos. Saatavilla Alma Talentista. ISBN: 978-952-14-291-7,

Reill, Robert – Schweih, Robert, McGraw-Hill – Valuing intangible assets. 2016, RoyaltyRange (2019). “What is the royalty relief methodology?” Noudettu 3.11.2025 osoitteesta <https://www.royaltyrange.com/news/what-is-the-royalty-relief-methodology-relief-from-royalty-method/>,

Schön, Wolfgang – Konrad, Kai: *Fundamentals of International Transfer Pricing in Law and Economics*. Springer 2012,

Seppo Villa – Manne Airaksinen – Anette Alen – Johan Bärlund – Jyrki Jauhiainen – Timo Kaisanlahti – Joel Kanervo – Mårten Knuts – Petri Kuoppamäki – Seppo Kymäläinen – Julimansnerus – Jukka Mähönen – Taina Pihlajarinne – Juha Rautio – Klaus Viitanen (2020) Yritysoikeus, neljäspainos ISBN: 978-952-14-2384-0. Saatavilla osoitteesta: <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/BAXBXATJGGDC#kohta:YRITYSOIKEUS/piste:tBzB>,

Silberztein, Caroline. & Guillaume, Manon, (2022) *Does Intangible Ownership Move with the People That Perform the DEMPE Functions?* International Transfer Pricing Journal, 29 Noudettu 3.11.2025. Osoitteesta <https://www.ibfd.org/sites/default/files/2023-12/itpi-issue-7-ibfd-10.pdf?utm>,

Smith, G. V. & Parr, R. L. (2005). *Intellectual Property: Valuation, Exploitation, and Infringement Damages* (3rd ed.). John Wiley & Sons.,

Svalner Atlas Advisors, noudettu 3.11.2025 osoitteesta, <https://www.svalneratlas.com/fi/nakemys/blogit/kho-20242204-julkaisematon-siirtohinnoittelu/>,

Taxpartner, (2020), Intangibles in a post-BEPS world, noudettu 3.11.2025. Osoitteesta https://taxpartner.ch/wp-content/uploads/2020/05/1_new_intangibles_in_a_post_beps_world1.pdf,

Timo Rabinä, Matti Myrsky(2022) Verotusmenettely ja muutoksenhaku, ISBN: 978952-14-4025-0 Saatavilla: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/FACBBXTBBAEE#kohta:3\(\(20\)Verotusmenettely\(\(e4\)\(\(20\)koskevi a\(\(20\)k\(\(e4\)sitteit\(\(e4\)\(\(20\)ja\(\(20\)yleisi\(\(e4\)\(\(20\)periaatteita\(:3.2\(\(20\)Hallinnon\(\(20\)lain alaisuus\(\(20\)ja\(\(20\)hyv\(\(e4\)\(\(20\)hallinto\(:3.2.2\(\(20\)Legalityteettiperiaate\(\(20\)ja\(\(20\)verotuksen\(\(20\)menettelys\(\(e4\)\(\(e4\)nn\(\(f6\)kset/piste:t9d](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/FACBBXTBBAEE#kohta:3((20)Verotusmenettely((e4)((20)koskevi a((20)k((e4)sitteit((e4)((20)ja((20)yleisi((e4)((20)periaatteita(:3.2((20)Hallinnon((20)lain alaisuus((20)ja((20)hyv((e4)((20)hallinto(:3.2.2((20)Legalityteettiperiaate((20)ja((20)verotuksen((20)menettelys((e4)((e4)nn((f6)kset/piste:t9d),

Valtioneuvosto, Siirtohinnoittelu, Opas kansainvälistyvälle yritykselle, 2014. Noudettu 2.11.2025 Osoitteesta https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1098657/Team+Finland+Siirtohinnoittelu+pas_net.pdf,

Verohallinto – *Siirtohinnoittelu*. Saatavilla: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/>,

Verohallinto – Aineettoman omaisuuden siirtohinnoittelu. Saatavilla: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/aineettom-omaisuus/>,

Verohallinto – Siirtohinnoittelun dokumentointi. (VH/44/00.01.00/2022) Saatavilla: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47978/siirtohinnoittelun-dokumentointi3/>,

Verohallinto – Tietoa Siirtohinnoittelusta. Saatavilla: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/tietoa-siirtohinnoittelusta> ,

Verohallinto, 2015, kansainvälisen verotuksen käsikirja, <https://www.vero.fi/contentassets/792956c7cbb2487fa855866a6268851f/kansainvalis-en-verotuksen-kasikirja-2015.pdf>,

Yariv Brauner, University of Florida, Value in the Eye of the Beholder: The Valuation of Intangibles for transfer pricing Purposes, 2008, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105893,

Yle, 2014, Yritysverotuksen kuuma kysymys: Lähdevaltio-, asuinvaltio- vai kohdevaltioperiaatella? <https://yle.fi/a/3-7517739>,

Yritysverotus I-II Tikka, Nykänen, Juusela ja Viitala. ISBN:978-952-14-2387-1 Saatavilla osoitteesta: [https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.proxy.uwasa.fi/teos/CAJBGXCTDG#kohta:YRITYSVEROTUS\(\(20\)I\(\(2013\)II/piste:t4od](https://verkkokirjahylly-almainsights-fi.proxy.uwasa.fi/teos/CAJBGXCTDG#kohta:YRITYSVEROTUS((20)I((2013)II/piste:t4od)

Virallislähteet

HE 188/2021 vp

HE 107/2006 vp

HE 107/2020 vp

Laki verotusmenettelystä annetun lain 31 § muuttamisesta 1142/2021

Laki verotusmenettelystä annetun lain 31 § muuttamisesta 1041/2006